

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXIV/ NR. 3
IULIE – SEPTEMBRIE 2019
NEW YORK

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXIV/ Nr.3
IULIE – SEPTEMBRIE 2019
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:

Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:

14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,

AUREL ȘTEFANACHI, MUGURĂȘ MARIA VNUCK, DAVID VNUCK

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXIV/ Nr. 3

Iulie - Septembrie 2019

TEOLOGIE

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Biserica slujitoare sau trăirea în extraordinar.

Biserica ortodoxă română5

DUMITRU ICHIM, *Psalmul migdalului* 10

MARCEL MIRON, *Cireșul* 11

Cateheză 12

ESEU

TUDOR NEDELCEA

Vasile Militaru, un martir al ortodoxiei 13

MARIAN NENCESCU

Vocație și suflet românesc la Constantin Rădulescu-Motru 19

ION HAINEȘ

Ultimul Arghezi. Timpul ca metaforă a morții 22

ALEXANDRU-CRISTIAN MILOȘ, *MAOM - omul matematic* 26

ANDREI ZANCA, *Pruncul, Cum să înaintez* 28

Adevărata călăuză, Și cer mereu 29

EUGEN D. POPIN, *antinomii 2., 3., 4.* 30

EMINESCIANA

PAULA ROMANESCU

Prin codrii de simboluri, unic Poetul! 31

LUCREȚIA ANDRONIC, *Ipostaze* 33

GEORGE BĂJENARU, *Omul din umbră, Odă Cuvântului* 34

LETIȚIA COZA

Cultură fără frontiere: Proiectul transatlantic EMINESCU – POE ...35

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

M. N. RUSU

Orfeu abstract37

PROZĂ

GHEORGHE ANDREI NEAGU

Generalul și bicla45

ANGELA BURTEA

Pensionara48

IRINA LUCIA MIHALCA, *Rătăcirea Timpului la Masa Tăcerii*49

CĂRȚI ÎN AGORA

MIHAELA ALBU

Un scriitor – L.M. Arcade – și o operă originală:

Poveste cu țigani și Revoluție culturală

Pledoarie pentru schimbarea canonului51

MIHAELA MALEA STROE

Eugen D. Popin: Pe puntea dintre maluri

Evanescențe de Eugen D. Popin54

LAZĂR POPESCU

Dan Angheliescu – tensiuni și esențe

Inefabila Povară de Dan Angheliescu56

DANA OPRIȚĂ

Dincolo de liniște

Cartea neiertăciunilor de Roxana Pavnotescu58

M. N. RUSU

Dan Mihai Ciupitu: Călătorie natală61

CORNEL BALABAN, *Anotimpuri, Tatăl nostru*62

VICTORIA MILESCU, *Țintă mișcătoare, Clar de inger*63

ADRIANA TOMONI, *Un înger mă ține de mână, Palia de la Orăștie* 64

SAPIENȚIA

ALEXANDRA ROCERIC
Sapienția 65

M. N. RUSU
Amintiri secante 66

NICOLAE MAREȘ
Să luăm aminte 68

LUCIA SAV, *Inferno* 69

UNIVERSALIA

WANG JIAXINM, *Cuțitul* 71

Zăpadă în Eugene 72

Prezentare și traducere de Elena Liliana Popescu

LEE KUEI-SHIEN 72

Vocea florii, Scenă matinală 73

Prezentare și traducere de Elena Liliana Popescu

MARIANA ZAVATI GARDNER

A Day to Forget 74

LIVIU PENDEFUNDA

Once upon a time... 75

Translated from Romanian by Muguraș Maria Vnuck
and David Paul Vnuck

ISTORIE

100 de ani de la Unirea cea Mare

ANCA SÎRGHIE

Patriotul român Vasile Stoica, misionar în S.U.A. 77

ALINA CHICET, *Altundeva, Etnii-n văi legendare* 82

VICTOR RAVINI	
Jumătăți de adevăruri despre traci la Herodot	83

PROZOPOEMA

IOAN GĂF-DEAC	
Dropie în septembrie	91
LORA LEVIȚCHI, <i>Focul renașterii</i>	93
FOTOALBUM	95

REPORTAJE

NICHOLAS ANDRONESCO	
Experiment Eminescu	109
TANȚA TĂNĂSESCU	
Invitație la reflecție și neuitare	111
NICOLE SMITH	
Izbânda dreptului și a dreptății. Marea Unire – simbol și imbold pentru viitorime	116
Redescoperirea bucuriei de a trăi	118
ANCA SÎRGHIE	
În inima de foc a Spaniei, la Zaragoza	120
NICOLE SMITH	
Theodor Damian: Icoana ca logos	124

GALERIA SPIRITUS

M. N. RUSU	
Lumina sacră – obiect sculptural	127
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ	129
ANUNȚURI	131

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Biserica slujitoare sau trăirea în extraordinar. Biserica ortodoxă română*

*Iubind, ne-ncredințăm că suntem
Când iubim, oricât de-adâncă noapte-ar fi,
Suntem în zi
Suntem în Tine, Elohim
Lucian Blaga, Psalm*

Iată o temă pe cât de frumoasă pe atât de importantă: Biserica slujitoare și modul cum s-a actualizat această slujire în istoria neamului nostru. Evident că despre această tematică s-au scris sute de cărți, poate biblioteci. O carte mai apropiată cumva timpului nostru dar și sufletului nostru este aceea a mitropolitului de vrednică pomenire Antonie Plămădeală, mai precis teza lui de doctorat din Anglia, intitulată *Biserica slujitoare*.

Primul lucru pe care aș vrea să-l semnez vorbind despre ideea de Biserică și aceea de slujire este că a trăi într-o Biserică slujitoare înseamnă a trăi într-un paradox. Înseamnă a trăi în extraordinar pentru că Biserica în calitatea ei de instituție divino-umană nu este un lucru ordinar; deci un paradox în sensul propriu al cuvântului. La fel și cu ideea de slujire: când ne gândim la faptul că Dumnezeu ne slujește pe noi, lucrul acesta este într-adevăr paradoxal. Întrebarea e simplă: Cum adică?! În contextul acesta deci, realizăm că trăind în Biserică, în Biserica slujitoare, trăim în extraordinar. Ieșim dintr-un nivel existențial și intrăm în altul pe care poate nu îl conștientizăm cât și cum se cuvine.

Sfinții Părinți spun ceva minunat despre Biserică, indicând caracterul ei extraordinar. Ei spun că lumea a fost făcută de Dumnezeu în vederea Bisericii. Deci Biserica nu are de a face numai cu omul, cu oamenii, ci are de a face cu întreaga creație a lui Dumnezeu și știm într-adevăr că odată cu omul cade și creația și odată cu restaurarea omului, ca să folosim titlul unei cărți a părintelui Stăniloae, este restaurată și făptura, adică întreaga creație. Deci brațele Bisericii se deschid larg pentru a-l cuprinde pe om și locul pe care Dumnezeu i l-a rânduit ca să îl sfințească și să-l transfigureze.

* Meditație ținută după slujba Vecerniei la congresul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a SUA, sâmbătă, 30 iunie 2018, la catedrala „Sf. Împărați Constantin și Elena”, Chicago.

Reflectând de asemenea la idea de slujire și la faptul că Dumnezeu este slujitorul omului, lucru de neimaginat bineînțeles, ne ducem întâi cu gândul la felul cum era anunțat Fiul lui Dumnezeu, Mesia, Mântuitorul nostru, de prooroci. Isaia îl numește robul lui Dumnezeu, robul Domnului, *Iebed Iahve*. Și Mântuitorul confirmă că într-adevăr este robul Domnului, mai ales în Evanghelia Sfântului Ioan Teologul unde se vede din rugăciunea lui Iisus către Dumnezeu Tatăl cât de mult L-a ascultat și a împlinit Iisus absolut tot ce Tatăl I-a zis să îplinească, ceea ce I-a poruncit. Există și cuvântul „poruncă” acolo, deci cel ce poruncește, poruncește unui slujitor. Iisus se arată pe Sine ca fiind Dumnezeu, dar și slujitorul lui Dumnezeu și al omului. Pentru că într-adevăr a zis simplu și clar, ca să nu mai fie posibilitate de răstălmăcire: „Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (Marcu 10, 45). Și un exemplu practic, în afară de toate minunile pe care le-a făcut Mântuitorul în sensul slujirii umanității pentru care a venit, este acela când El s-a apropiat de ucenici la cină și le-a spălat picioarele. Deci Mântuitorul Hristos este cel care dovedește modul culminant în care Dumnezeu se face slujitorul nostru.

Sigur, când vorbim despre Biserică în calitatea ei de instituție divino-umană și de slujirea pe care o face, referitor la divino-uman, ne putem pune întrebarea: slujire divino-umană, adică cine pe cine?

Răspunsul prim care vine și e și normal să vină așa, este că omul Îl slujește pe Dumnezeu. Pentru că aceasta este logica fundamentală a lucrurilor. Omul Îl slujește pe Dumnezeu. În această ecuație a divino-umanității vedem cum apare paradoxul: da, omul Îl slujește pe Dumnezeu și trebuie să facă lucrul acesta, dar iată că și Dumnezeu, în mod neașteptat, îl slujește pe om. Aproape că ne vine să ne întrebăm fiecare: Cum adică, Dumnezeu mă slujește pe mine? S-au inversat rolurile? Aici devine relevantă întrebarea fundamentală a psalmistului: „Ce este omul că-Ți amintești de el sau fiul omului că-l cercetezi pe el? (Ps. 8) Deci cine sunt eu să mă slujească pe mine Dumnezeu? Și dacă Dumnezeu mă slujește pe mine și realizez lucrul acesta, atunci înțeleg că existența mea este un paradox, înseamnă că trăiesc în extraordinar; Dumnezeu mă slujește pe mine, iar eu ce fac? Eu cum răspund, cum trăiesc? Lucrul acesta îl face pe om să devină o făptură cu totul și cu totul specială.

Aș zice că una din marile probleme care se ridică din conștientizarea faptului că omul e o ființă atât de specială, aproape că de neexplicat, este mândria. Ce te faci când știi că ești așa de formidabil și că Dumnezeu te slujește pe tine? Deci cum faci ca să nu cazi în păcatul mândriei și să rămâi în continuare în condiția smerită, sau poate chiar un pic mai mult, să zicem, umilă (ținând cont de conotațiile cuvintelor); să rămâi și într-un fel de reciprocitate care nu înseamnă deloc o echivalență în sensul normal, uman, obișnuit al reciprocității ca atunci când eu îți dau 50 lei și tu îmi dai mie 50, când eu îți spun „bună ziua”, și tu îmi spui „bună ziua” sau îți spun „servus”, și tu îmi spui „servus” (ceea ce înseamnă că eu sunt slujitorul tău

și tu al meu, adică ne slujim unul pe altul; cel puțin așa declarăm). În relația cu Dumnezeu avem o reciprocitate cu totul neobișnuită. Și în contextul acesta sigur că fiecare se cuvine să se cerceteze pe sine și să găsească modalitatea cea mai adecvată de a sta în fața lui Dumnezeu, *coram Deo*.

Biserica este o Biserică a neamurilor. Mântuitorul Hristos i-a trimis pe apostoli la neamuri, cum știm, zicându-le: „Mergând învățați toate neamurile” (Matei 28, 19). Deși idea de neamuri poate avea și o conotație negativă pentru că amintește de despărțirea comunității umane primordiale în limbi și în neamuri, și implicit că acesta nu este idealul de viață pentru care a fost menită lumea, pentru că limbile au venit în urma unui păcat, în urma unei atitudini de aroganță a omului față de Dumnezeu, un fel de recapitulare a ceea ce s-a întâmplat în cealaltă existență, cu îngerii răi în paradis, iată că Dumnezeu recunoaște realitatea lumii, trimite pe Mântuitorul Hristos, înființează Biserica în această lume, așa cum este ea. De ce? Pentru că Biserica în Mântuitorul și prin El și prin Duhul Sfânt are capacitatea de a schimba lumea, de a o transfigura. Dar sarcina Bisericii de a schimba lumea implică o responsabilitate de asemenea extraordinară. De ce? Pentru că oamenii trăiesc potrivit ierarhiilor lor de valori. Ne definim prin ceea ce alegem și ceea ce alegem constituie baza creșterii și dezvoltării noastre. Ne identificăm prin și cu ceea ce alegem. Și în momentul în care vine Mântuitorul Hristos cu noua Sa învățătură, în momentul în care apare Biserica, în momentul în care ucenicii merg la neamuri, când Sfântul Apostol Pavel are de a face cu grecii, cu libienii, cu frigenii, și alte etnii, atunci ei, apostolii, Biserica deci, are această răspundere de a schimba valorile umane, lucru extrem de greu, deoarece creștem pe aceste valori și suntem ceea ce am ales. Ca să schimbi pe cineva, să-i înlocuiești valorile ca să treacă de la viața, să spunem, păgână la alt mod de viață, sau de la o religie la alta, să-l schimbi pe om în întreaga lui mentalitate, structură interioară, identitate, tradiție, ș.a.m.d., este extraordinar.

Biserica face lucrul acesta, a dovedit-o din plin. Deci puterea Duhului Sfânt, a Mântuitorului Hristos, capul ei, fac puterea Bisericii, pe deplin și în mod vizibil lucrătoare în lumea noastră de azi.

* * *

Și așa a fost lucrătoare și în viața poporului nostru. De la bun început, zicem noi, am avut norocul istoric că dacii, strămoșii noștri, erau monoteiști și a fost mai ușor poate decât la alte popoare ca ideea creștinismului să prindă rădăcină la ei. Dar dacă ne gândim la rolul special al Bisericii în istoria poporului nostru voi aminti doar patru aspecte principale în care ea și-a adus aportul sau a avut un rol absolut extraordinar. Sigur, întâi vorbim de nivelul spiritual-moral, apoi de cel social, de cel cultural, și dacă vrem, în sfârșit, chiar și militar și politic. Nivelul psihologic este inclus în toate acestea în diverse feluri.

Dacă ne referim la aportul Bisericii la creșterea, dezvoltarea spirituală și morală a poporului nostru, vorbim de cele trei misiuni și de cele trei vocații ale Bisericii (ale preotului, ale episcopului), care vin de la Mântuitorul Hristos: aceea de a conduce, de a învăța și de a sfinți. Biserica a făcut lucrul acesta. A condus poporul pe calea mântuirii, i-a arătat calea și apoi l-a însoțit pe calea aceasta, l-a învățat ce este bine, ce este rău, l-a învățat cum să treacă de la un set de valori la altul, l-a asistat în timpul acestei tranziții, și sigur că, de asemenea, i-a sfințit pământul, munca, familia, casa, în general, viața. Cu alte cuvinte, întru slujirea ei, Biserica a avut un rol esențial în educarea și creșterea neamului nostru pe temelii și principiile evangheliei Domnului Iisus pentru a fi un neam bun, drept, cu frica lui Dumnezeu.

Dacă vorbim de rolul social al Bisericii ne putem gândi la două moduri în care acesta s-a desfășurat. De jos în sus și de sus în jos. De jos în sus, de la nivelul oamenilor simpli și până la voievozi, pentru că Biserica a fost cu oamenii simpli, preoții noștri au fost și sunt oameni din popor. Nu au venit și nu vin din academiile sofisticate, din afara neamului, ci în marea lor majoritate au fost și sunt oameni simpli, crescuți în frica de Dumnezeu și în dreapta credință, în legea sfântă a neamului. Cunoaștem și din istorie cum preoții nu știau multă carte, dar erau oameni de o viață de sfințenie cu totul deosebită și de o credință extraordinară pe care au plantat-o în sufletul omului simplu și au turnat apă, au asistat ca planta să crească, să înflorească și să aducă rod însutit.

Dar Biserica și-a îndeplinit rolul și misiunea sa specială și de sus în jos, pentru că domnitorii noștri, de exemplu, intelectualii neamului prin generații au fost de asemenea oameni cu frică de Dumnezeu care au făcut biserici, care au donat bisericilor, care au avut grijă ca sămburele credinței străbune să rămână neclintit în viața supușilor lor. Așa s-a creat un fel de stabilitate interioară în sufletul neamului. Psihologic vorbind, când ai stabilitate interioară, când crești pe niște valori ferme cum este credința fermă în Dumnezeu, nemișcată și neclintită, atunci treci mult mai ușor peste vicisitudinile istoriei și ale vieții. Ce frumos vorbea Coșbuc despre această stabilitate a credinței străbune, a legii strămoșești: „Știm și noi o lege sfântă/ Și de-un veac de ani acum/ Stăm cu ochii tot spre țință/ Mergem tot pe-același drum” (*Cântec III*).

Pentru aceste motive și Eminescu a afirmat cu convingere într-un articol din ziarul *Timpul* unde a lucrat ca redactor că „Biserica este Maica neamului românesc”.

Dacă vorbim de rolul Bisericii la nivel cultural ne gândim la mitropoliții noștri, la cărțile de ritual publicate în limba poporului, la predosloviile acestora în care cultivau nu numai sensul moral al neamului, cum în *Cartea românească de învățătură* Mitropolitul Varlaam de exemplu, dar și sensul estetic, de cultură, cum se vede în cazul *Psaltirii în versuri* a Mitropolitului Dosoftei. Nu mai vorbim de rolul primordial al mănăstirilor în dezvoltarea sănătoasă a culturii noastre în toată istoria.

Dacă ne referim la aspectul politic și militar, știm că în toate luptele, în toate războaiele, în toate răscoalele preoții au fost alături de popor. Am avut preoți militari, avem și acum. Mai știm și faptul că mitropoliții erau sfătuitorii domnitorilor noștri. Când domnitorul era în război, cine îi ținea locul? Mitropolitul sau episcopul. Și de asemenea știm că episcopii și mitropoliții, ierarhii noștri, erau diplomații timpului. Ei mergeau cu scrisori de acreditare de la puterea locală în misiuni speciale la puterile străine în multe cazuri în vederea încheierii de importante tratate politice. Și mai știm de asemenea că și în timpul regimului comunist patriarhul de vrednică pomenire Justinian Marina, pe care atât de mulți din ignoranță îl hulesc, a ajutat intelectualitatea românească atât cât s-a putut și pe câți a putut, în mod cu totul și cu totul deosebit. Când ieșeau intelectualii noștri din închisorile comuniste și mai ales după grațierea din 1964, Biserica le-a găsit loc să lucreze, fie și în funcții mărunte, în instituții bisericești cum ar fi editura, tipografia, învățământul teologic chiar, pentru ca aceștia să câștige o bucată de pâine. Pentru că ei ieșeau din închisoare și nu-i aștepta nimeni cu serviciul gata pregătit. Dimpotrivă, erau pândiți, spionați ca autoritățile să-i prindă cu ceva greșit sau să poată pretinde că ar fi făcut ceva greșit și să-i ducă înapoi. Astfel de lucruri le relatează, cu detalii și nume, vrednicul de pomenire Mitropolitul Bartolomeu Anania în nu demult publicatele sale *Memorii*.

În sfârșit vorbind de Biserica slujitoare, vorbim de Biserica și neamul românesc și în prezent; vedem cum se înalță sub ochii noștri Catedrala neamului românesc, Catedrala Mântuirii Neamului. P.F. Părinte Patriarh Daniel duce la îndeplinire ceea ce Eminescu a spus într-un articol publicat tot în ziarul *Timpul*. „Trebuie să se facă o catedrală a neamului”. Știm că Mitropolitul Primat Miron Cristea a dus ideea mai departe. Dar a venit războiul și toate celelalte vicisitudini peste noi ca tăvălugul și a rânduit Dumnezeu ca acum Biserica să își încununeze prin Catedrala Mântuirii Neamului munca sa de secole de asistență, de creștere întru credință și întru Dumnezeu a neamului nostru.

Ce înseamnă toate aceste lucruri pentru noi, astăzi? În Biserica slujitoare a lui Hristos noi suntem într-o fază de tranziție în ceea ce privește condiția noastră existențială, adică tranziția de la starea de rob la cea de prieten, pentru că Mântuitorul a zis: „Nu vă mai numesc robi, ... ci prieteni” (Ioan 15, 15). Deci suntem într-o tranziție formidabilă de la condiția cea mai de jos la condiția cea mai de sus, aceea de a fi prietenii lui Dumnezeu. Dar această tranziție și împlinirea, încununarea ei nu se face în chip automat. Mântuitorul o condiționează de dragostea noastră necondiționată oferită celor din jurul nostru. Pentru că dacă Dumnezeu este un Dumnezeu slujitor este pentru că Dumnezeu este un Dumnezeu iubitor. Slujirea autentică se întemeiază în mod total, definitiv și irevocabil pe iubire, potrivit poruncii Domnului care ne-a spus să avem dragoste unii față de alții pentru ca astfel să trăim sub acoperământul veșniciei, cu fața spre Înviere. Deci aceasta avem

de făcut: să ne sporim credința în Dumnezeu, iubirea față de aproapele și pe această temelie să începem o slujire din care să se vadă iubirea.

Existențial vorbind, numai astfel ne încredințăm că suntem. Descartes, pe vremuri, spunea că suntem pentru că raționăm. *Cogito ergo sum*. Kierkegaard, filosoful danez, parafrazându-l, spunea ceva mai frumos: *Credo, ergo sum* (cred, deci exist). Și Dostoievski zicea și el încă și mai frumos: *Amo, ergo sum* (iubesc, deci exist). Iar Blaga, din care am citat versurile cu care am început această meditație, spunea că suntem, că existăm autentic numai în măsura în care stăm în Dumnezeu ca ființe iubitoare: „Iubind ne-ncredințăm că suntem./ Când iubim, oricât de-adâncă noapte-ar fi,/ Suntem în zi,/ Suntem în Tine, Elohim”.

DUMITRU ICHIM

Psalmul migdalului

*Amarul e-o culoare, ne spun toți spaniolii,
Ce-i poți gusta tipicul chiar și-n otrava-a noua.
Cred că iubesc, că fagii-și fur straiul din magnolie;
Pe-un colț de pat stă noaptea, să nu-și trezească roua!*

*S-a-nnăvălit chitara de plajă andaluză,
Prin somn adelirându-și cer și delir: te amo,
Din țara unde jarul e cântec pân' la spuză,
Iar de-o întreb de tine, hoțește-mi zice: Cheam-o!*

*Departa-n fundul luncii - tristețea unui graur!
Ca florile de smirnă va miroși pelinul.
De unde ia apusul tighel mărunț de aur,
Și-al cărui sânge urlă-n lumina lui rubinul?*

*De-a fost cândva o mie, va fi și-a doua noapte,
Că nins va fi migdalul cu ne-ndrăznite șoapte.*

Cireșul

*În valea soarelui prezent
trăiește cireșul
cu fructele pururi în pârg.*

*Ca ochii tăi
cireșele
ca buzele tale mirate
când ascunzi pe sub frunze
fructe în pârg.*

*Lângă fiecare fruct
o floare.*

Și-i plin copacul!

*Rătăcit printre inimi obosite
și minți vulcanice
unde lumina foșnitoare
sărută cireșele în pârg.*

*De veacuri alerg după tine
iubito
cu traista plină
de stele căzătoare.*

*Să-mi dai
te rog
să mai gust
din pârguitele cireșe
trăsnitoare.*

Cateheză

*Vă aștept
ca pe apostoli
să mă învățați învierea
și clătirea potirului
așezat pe pupa corăbiei
bătută de vânturile
Mării Roșii.*

*Când se varsă o lacrimă din pocal
ne îmbrăcăm în porfiră
ca fiii de împărați
magii de la răsărit
căutând urma stelei
spre umbra peșterii din Betleem.*

*Aici potirul
sângere speranță
cu apă și vin
pentru grădina
de pe tărâmul celălalt.*

TUDOR NEDELCEA

Vasile Militaru, un martir al ortodoxiei

Regimul totalitar ateist, instaurat în România postbelică de tancurile bolșevice, a distrus țara nu numai din punct de vedere politic economic, dar și cultural științific. Din Academia Română au fost excluse personalități marcante pentru a li se face loc ofițerilor sovietici, presa literar-culturală și cotidienele au fost decapitate ideologic, marea parte a scriitorilor, formați și tipăriți în epoca interbelică („epoca burghezo-moșierească”), au fost interziși la publicare, alții înfundând pușcăriile comuniste pentru motive de-a dreptul, azi, hilare. Între aceștia, Vasile Militaru a „beneficiat” de aceste închisori, numele și opera sa fiind trecute la index, în ciuda popularității poeziei *A venit aseară mama*, devenită o romanță de mare succes.

Sentința nr. 390 din iunie 1959 a Tribunalului Militar din Craiova consemnează rece și înspăimântător: „Condamnă pe inculpatul Militaru Vasile, născut în anul 1885, luna septembrie ziua 21, în comuna Dobreni – Câmpurel, regiunea București, fiul lui Ghiță și Dinca, de profesie funcționar, domiciliat în com. București str. Luiblan (sic!) nr. 8, la 20 (douăzeci) ani de temniță grea, 10 (zece) ani de degradare civică, cu aplicarea art. 31 C.P., pentru crimă de uneltire contra ordinii sociale, la 12 (doisprezece) ani închisoare corecțională pentru *delictul de deținere de publicații interzise* (sublinierea noastră, T.N.)... Conform art. 101 C.P. va executa pedeapsa cea mai mare. Conform art. 25 pct. 6 C.P. s-a dispus confiscarea totală a averii personale. I s-a comutat detenția preventivă de la 8 ianuarie 1959 și a fost obligat la 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată”.

În total, *funcționarul* Vasile Militaru ar fi avut de executat 42 de ani. Și avea la data condamnării respectabila vârstă de 74 ani. Ar mai fi trebuit să trăiască până la anul 2001 spre a se conforma sentinței judecătorești. Dumnezeu, care le înfăptuiește pe toate, l-a apărat de această îngrozitoare umilință a inchiziției poststaliniste: la 8 iulie 1959 l-a trecut la cele veșnice, rămășițele pământești stând mărturie la cimitirul Bellu. Moartea i-a apărut când autorul *Stropilor de rouă* își ispășea pedeapsa la Ocelele Mari din Vâlcea. După 25 de ani, fiul de plugar și cântărețul plaiului străbun este reabilitat; prin strădania devotatei sale soții, Ecaterina Militaru, Tribunalul Militar din București dispune încetarea urmăririi sale penale, „încriminarea fiind stinsă prin deces”.

Printre „publicațiile interzise”, despre care se face vorbire în sentința Tribunalului Militar craiovean, se afla și un manuscris inedit: *Divina zidire*, care cuprindea: *Divina zidire*, *Poemele nemuririi*, *Cartea lui Iov în versuri*, precum și *Dumnezeiasca liturghie*, „meditată de Gogol”, traducere din limba franceză de poetul Marin Dumitrescu de la parohia Vădăstrița-Romanați.

Habent sua fata libelli. Destinul a făcut ca un exemplar din acest prețios manuscris dactilografiat să intre în posesia mitropolitului cărturar, I.P.S. dr. Nestor Vornicescu, care ni l-a încredințat spre publicare. Într-o notă adresată lui Tănase Grigore din București, deținătorul dactilogramei, Nestor făcea următoarea ofertă olografă: „3.III. 1985. Suntem dispuși a plăti până la 5 lei pagina dactilografiată. Nestor”. Între timp, din acest voluminos manuscris, a fost tipărită prima parte, *Divina zidire*. Editura „Scrisul Românesc” îndeplinește o pioasă datorie față de memoria scriitorului, publicând un fragment, de sine stătător, din acest manuscris, *Poemele nemuririi*.

Puține date biografice deținem despre poetul acum editat. În afara celor cuprinse în sentința judecătorească, doar celebra *Enciclopedie Cugetarea* a lui Lucian Predescu (apărută la București), mai oferă unele informații. E drept, Vasile Militaru n-a fost o vioară întâi în lirica românească interbelică. Cunoscut mai ales prin populara romanță *A venit aseară mama*, Vasile Militaru n-a atras, în mod deosebit, atenția criticii literare contemporane lui. Iar tăcerea așezată în rândul criticilor și istoricilor literari postbelici are o explicație conjuncturală politică, scriitorul făcând, în perioada interbelică, o politică ce, ulterior, n-a fost agreeată de oficialitățile bolșevice, instalate la București cu ajutorul tancurilor sovietice. (Ne-au eliberat invadatorii!). În plus, autorul *Cântării neamului* a comis și „păcatul” de a însoți armata română în campania sa răsăriteană pentru dezrobirea Basarabiei și Bucovinei, îmbărbătând ostașii cu cântece și poezii înflăcărute (să nu zicem naționaliste).

Vasile Militaru s-a născut la 21 septembrie 1886, în comuna ilfoveană Dobreni-Câmpurel, într-o familie numeroasă, din harnici părinți agricultori, Gheorghe și Tinca Militaru. Nu se cunosc prea multe date despre anii de școală, el fiind mai mult un autodidact, crescut și educat în pura tradiție

creștin-ortodoxă românească. Versuri scrise de la 15 ani, pe care le prezintă lui Al. Vlahuță, acesta, la rândul său, prezentându-l lui Barbu Delavrancea și Duiliu Zamfirescu¹. Debutul publicistic se produce la 18 ani, în 1904, în revista *Literatura și Arta Română*, condusă de M. Pătrașcu, iar cel editorial în 1917, cu vol. *Ilinca. Harul busuiocului*. Cu un succes la publicul cititor, colaborează la revistele *Convorbiri literare*, *Curierul artelor*, *Ecoul*, *Porunca vremii*, și la ziarul lui Stelian Popescu, *Universul*. Din 1922, este membru al Societății Scriitorilor Români.

Bibliografia operei sale este impresionantă. Facem un inventar al lucrărilor sale spre a dovedi prolificitatea creației sale:

Stropi de rouă Poezii (București, 1919, reeditate în 1934 la Cartea Românească, ediție revăzută și adăugită în 1940, 1943 și recent apărută la Bruxelles, în 1988, la editura „Niston”, „carte îngrijită și finanțată de Nicolae Lupan și Grigore Scor, sub egida «Pro Basarabiei și Bucovinei»); *Graur cel nesocotit* (București, 1924, în Biblioteca „Răsăritul”, nr. 17-18); *Icoane scumpe* (București, 1924, în colecția „Pagini alese din scriitorii români”, nr. 170); *Cântarea neamului* (București, 1925); *Un capitol din istoria culturală a țării. Începutul ateneelor populare din Capitală* (București, 1927); *Fabule* vol. 1-2 (București, 1928, 1933); *Vorbe cu tâlc* (București, 1931); *Psaltirea în versuri* (București, 1933, pentru care a primit Premiul Academiei Române); *Chiot către neamul meu* (București, 1936, în Biblioteca „Satul”, nr. 2); *Viermi și stele, Fabule* vol. 1-2 (a doua ediție apărând în 1936, iar a III-a ediție adăugită și revăzută de autor, în 1943, la „Cartea românească”); *Ben-Hamar cântă. Poeme arabe*. Desene de pictorul Ștefan Constantinescu (București, 1937); *Iuda*. Desene Petre Lazăr (cu pseudonimul Radu Bardă, București, 1937, în editura ziarului „Porunca vremii”); *Temelie de veac nou*. Versuri (București, 1938); *Atacul*. Scenetă vitejească în versuri (București, fără an, extras din colecția „Șezători ostășești”); *Cântecile vinului* (București, f.a.); *Curcubee peste veac*. Fabule (București, 1937); *Doina* (București, f.a.); *Împărăția lui Iisus* (f.a.); *Fabule* (vol. I, ediția a II-a revăzută de autor, București, f.a.); *Merele de aur* (București, f.a.); *Treziți-vă, români!* Versuri (București, f.a., semnat Radu Bardă). Mai semnează un „cuvânt către cititori” la antologia lui Marin I. Predescu, *Cântăreții străini* (București, 1927), iar în broșura lui I. Gr. Opreșan, *Rolul Reginei Maria în viața românească*, este prezent cu poezia *Regina crinilor s-a frânt*.

A crezut în războiul sfânt de eliberare a Basarabiei și Bucovinei de sub iadul lui Stalin și s-a înrolat în război, fără să abandoneze scrisul, publicând *Eroii de la Stalingrad* (1943) și *Atacul*, cărți care i-au fost imputate în procesul politic din 1959.

¹ Vezi și Pr. Mihai Manolică, „50 de ani de la trecerea la cele veșnice a scriitorului Vasile Militaru”, în *Lumina*, V, nr. 153, 18 iulie 2009, p. 4 și *idem*, „Un patriot și martir al credinței: Vasile Militaru”, în *Țara Noastră*, II, nr. 7, nov.-dec. 2009, p. 4.

O mențiune specială pentru *Divina zidire*, la care a trudit între 1926 și 1955 și pentru care a fost și arestat. Tipărită postum, *Divina zidire* este transpunerea în versuri a Bibliei, izvorâtă dintr-o mare credință în Dumnezeu și oameni. De altfel, în „cuvânt către cititori”, Vasile Militaru și-a mărturisit intenția de a salva „sufletele celor necredincioși”, în spiritul doctrinei hristice. După bolșevizarea României, Vasile Militaru n-a mai publicat nimic, în schimb a lăsat în stadiul de manuscris: *Poemele nemuririi, Șoaptele îngerilor*, poemul *Biserica Bucur Ciobanul, Cartea lui Iov, Scară către Dumnezeu*, volume tipărite după 1999, la edituri din Craiova, București, Iași, Chișinău, Cernăuți.

Despre creație s-au pronunțat, uneori cu prea mari rezerve, Mihail Dragomirescu, Andrei Braniște, Garabet Ibrăileanu, Al. Bilciurescu, Paul I. Papadopol, N. Iorga, Eugen Lovinescu, Al. Iacobescu, Al. Iordan, G. Călinescu, Perpessicius, Vasile Levițchi, Mircea Scarlat.

Academia Română l-a inclus în celebrul *Dicționar General al Literaturii Române*, inițiat și coordonat de Eugen Simion, repunându-l, astfel, în drepturile sale scriitoricești.²

* * *

Într-unul din sclipitoarele răspunsuri date interlocutorului său, Petre Tușea afirmă: „Noi n-am făcut neamul românesc de răs. Asta a fost grija mea, te rog să mă crezi. Îmi era teamă să nu ofensez neamul românesc. Și toți din generația mea au simțit această grijă”.³

Din generația sa a făcut parte și Vasile Militaru. Ca și D. Ciurezu, Mircea Vulcănescu, Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, D. Stăniloae, N. Steinhardt, I.D. Sîrbu, Radu Gyr, Andrei Ciurunga etc. Toți au trecut prin gulagurile comuniste. Ce i-a unit pe toți a fost suferința, „calea regală a mântuirii” (P. Tușea), credința în Dumnezeu, revelația. În închisoare s-au învecinat cu Dumnezeu. Și nu numai cei din închisorile staliniste din România. Aceeași soartă au avut-o basarabienii duși în „Siberii de gheață”. Într-o vibrantă poezie (*Reaprindeți candela*), Grigore Vieru, poetul pătimirii basarabene, exprimă dureros acest sentiment: „Doamne, intră și-n a mea chilie / Și amândoi, răniți și înghețați / Să ne încălzim cu bucurie / Unul lângă altul ca doi frați”. Frați de suferință cu deținuții politici! „Prezența a lui Iisus (și a lui Dumnezeu, n.n.) în lumea închisorilor are o semnificație ce depășește elementul creștin, de credință, pentru că Mântuitorul nu înseamnă numai forță divină, ci și Omul care a îndurat chinuri pământene și o moarte cumplită în numele adevărului de care nu putea să se dezică. Iisus devine, astfel,

² *Dicționarul General al Literaturii Române, L/O*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005, pp. 365-366.

³ Radu Preda. *Jurnal cu Petre Tușea*, Humanitas, București, 1992, p. 81 (în continuare, citatele gânditorului român sunt preluate din această lucrare).

simbolul rezistenței împotriva Răului din infernul închisorilor pentru deținuții politici a căror dreaptă nevinovăție nu era recunoscută, ca și în cazul Mesiei, de fariseii tribunalelor și torționarii anchetatori”, mărturisește Aurelian I. Popescu, și el unul dintre „beneficiarii” acestui tratament⁴.

Într-o lapidară însemnare din *Jurnalul* său, I.D. Sîrbu nota: „Domnul D. este râma care m-a condus spre Dumnezeu”. Altfel spus de Petre Tuța: „singurul vehicul către Dumnezeu este ritmul iubirii între oameni” (p. 47). Nu toți care au trecut prin această experiență inițiativă au fost oameni deplin religioși. În creația antebelică a lui Vasile Militaru, însemnele Divinului se lasă ușor descoperite, căci „sinteza originară a ființei românești se menține prin alipirea de locul în care dăinuiește de milenii, sau invers, alipirea la locul acesta menține sinteza originară a ființei românești «ținându-ne locul», „rămânem cum am fost” sau numai „rămânând cum am fost”, „ne ținem locului”⁵. Revelația, care e o favoare acordată de Dumnezeu oamenilor, îi apare ca urmare a unei mari suferinți. „Revelația este intervenția directă a Divinității, iar inspirația este intervenția ei indirectă”, spune același Tuța, teoreticianul suferinței și al revelației. V. Militaru a convertit suferința în creație. Urmarea: aceste înălțătoare imnuri divine din *Poemele nemuririi*, sunt imnuri care au tradiție în literatura română, începând cu *Pripealele* lui Filotei⁶. Religiozitatea, ca expresie a unui mister trăit, implorarea Divinității prin rugăciune este caracteristica esențială a *Poemelor nemuririi*. „Nu se roagă decât omul religios, care practicând rugăciunea, recunoaște prin ea prezența Divinității, fapt care distinge rugăciunea de rugămintă (...). Rugăciunea ne arată că umilinta, gândită creștin, înalță, ea nu coboară pe om”⁷. Căci Dumnezeu este Atoate Creatorul, iar omul este doar imitator.

„Fără religie, omul rămâne un animal rațional și muritor care vine de nicăieri și merge spre nicăieri”⁸.

În această credință se află nepuizabilul optimism al acestor *Poeme*; credința în Dumnezeu, dar și în valorile fundamentale ale vieții etnice și culturale românești, în „matca stilistică” a neamului, cum ar fi spus L. Blaga; și lui V. Militaru i se poate aplica pertinenta observație a lui Mircea Eliade: „ca și Nae Ionescu, profesorul și învățătorul lui, Mircea Vulcănescu credea în Viață și privea cu interes și simpatie orice nouă creație a Vieții, pe orice plan s-ar fi realizat ea: social, politic, cultural. Pentru el, neamul românesc, organizația statală care poartă numele de România, cultura românească atât

⁴ *Poezia în cătușe. Antologie*, prefață și note de A. I. Popescu, Omniscop, 1995, Craiova, p. 135.

⁵ D. Stăniloae. *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Scrisul Românesc, Craiova, 1992, p. 73.

⁶ *Vezi Stihuri la stema țării*. Antologie și prefață de Tudor Nedelcea, Scrisul Românesc, Craiova, 1995.

⁷ Petre Tuța, *op. cit.*, p. 138.

⁸ *Ibidem*, p. 186.

populară, cât și savantă, cu tot ce cuprindea și implica în ea, toate acestea aveau, înainte de toate, meritul de a exista, de a fi vii”⁹.

V. Militaru privește toate înfăptuirile pămâtenene ca daruri ale lui Dumnezeu și, în subsidiar, își exprimă regretul că, uneori, oamenii uită că aceste daruri, ca și toate încercările la care este supus Omul în existența sa firească, vin de la Dumnezeu. Ca și confrății săi întru suferință, autorul *Poemelor nemuririi* a primit aceste încercări cu seninătatea și încrederea care se integrau vieții lui religioase. Moartea lui civică (pierderea libertății, confiscarea averii, degradarea civică), la care se adaugă „luarea la cunoștință” a „turcirii” conștiinței unor contemporani în vremuri de cumpănă, nu i-a pervertit ideile, verticalitatea opiniilor, credința și încrederea. Victoria sa totală asupra nimicniciei unor caractere, asupra nemerniciei ca stare sufletească, ca și asupra unor opresori politici pe de o parte, puterea de sacrificiu, modestia și smerenia, pe de altă parte îi măsoară adevărata personalitate, atât față de sine, cât mai ales față de Dumnezeu.

Poemele nemuririi ne îndeamnă la o urcare spre Cer, spre Divinitate, care nu poate fi, niciodată, prea târzie, spre a împlini dorința poetului „ca această lucrare să scape măcar cât de cât, în noaptea sufletelor celor necredincioși”¹⁰.

Făcându-și din sorgința țărănească o emblemă, o noblețe, considerând că satul românesc exprimă și păstrează autenticitatea etosului românesc și a ortodoxiei tradiționale, Vasile Militaru a înfruntat cu seninătate ignorarea parțială a criticii literare, dar mai cu seamă vitregiile istoriei care i-au marcat existența tragică, prezentându-ni-se ca o jertfă patriotică și un slujitor pertinent și devotat al Divinității.

⁹ *Prodomos*, nr. 8-9, martie, 1968. Citat după *Ethos*, nr. 4, Paris, 1983, p. 107.

¹⁰ Vasile Militaru, *Poemele nemuririi*, Scrisul Românesc, Craiova, 1995, pp. 5-6.

Vocație și suflet românesc la Constantin Rădulescu-Motru

În 1946, profesorul de drept și liderul național-comunist Lucrețiu Pătrășcanu (1900-1954, ucis la Jilava de proprii „tovarăși de drum”) publica o carte – *Curenți și tendințe în filosofia românească*, București, Socec, 236 pp. – ce pune paractic punct (aproape) unui secol de maiorescianism, și închidea, pentru încă patru decenii calea gândirii românești originale. Invocarea, în acest context, a lui C. Rădulescu-Motru (1868-1957), primul creator român al unui sistem filosofic articulat – personalismul energetic – cel care a avut și cea dintâi tentativă de a ieși din cercul stâns al „profesorilor de filosofie” și de a se angaja pe calea spinoasă a libertății de gândire, este cel puțin nepotrivită : „Ambiția noastră era satisfăcută dacă ni se recunoștea meritul de a-l fi înțeles pe Kant, ori pe Hegel, sau pe oricare altul dintre filosofii celebri. Acela dintre profesori căruia i s-ar fi atribuit păreri personale era discreditat. Asta însemna că nu-și cunoștea bine materia ce avea de predat”.¹

În acest context, nu critica principalelor curenți și sisteme filosofice construite *pe teren și cu material românesc* era de actualitate, ci, de-a dreptul, combaterea lor, cu mijloace ideologice (și nu numai), în scopul atingerii progresului „în vastele și multiplele lui forme”. Or, așa cum rezulta din preambulul cărții, problemele atinse de L. Pătrășcanu în noul context politic erau, deopotrivă, *necesare*, căci trebuia eliminat „întregul rezidu al ideologiilor fasciste și naziste” și, cu deosebire, *urgente*, căci filosofia trebuia să se arate interesată mai degrabă de *drumul nou*, decât de curențele *idealiste*. În acest război, *inegal*, cu forțele populare biruitoare, au căzut victime nu doar filosofi consacrați precum C. Rădulescu-Motru, D. D. Roșca, P. P. Negulescu, ori Lucian Blaga, dar și o întreagă generație de „școlari” seduși, în interbelic, de „noua terminologie”, ori măcar de „sonoritatea fără valoare a conceptelor filosofice uzitate”.

Pentru a nu ne *despărți* definitiv de gândirea lui L. Pătrășcanu, cel atât de obsedat de falimentul gândirii de tip *realist-ontologic*, vom mai semnala că apelul său: „Înapoi la Conta” (similar, în opinia sa, reîntoarcerii la Kant, dacă filosoful nostru moldovean ar putea fi asimilat unui astfel de model) este valabil doar parțial, câtă vreme, un exeget al său recunoștea : „Concepția metafizică a lui Conta nu poate rezista. Nu fiindcă e a sa, ci fiindcă e materialistă”.² Fără a mai insista asupra *specificului românesc* din *Teoria undulației universale*, vom accede la teza lui Dumitru Bădărău, anume că, din natura sa, Conta a fost mai degrabă un *sceptic*, câtă vreme a

¹ C. Rădulescu-Motru, „Mărturisiri”, în *Revista Fundațiilor*, XI, 1944, p. 249.

² N. Bagdasar, „Cuvânt introductiv” la *Vasile Conta, Teoria fatalismului; Teoria undulației universale*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1943, p. XVII.

afirmat, în *Bazele metafizicii*, că : „Nu există un alt adevăr pentru noi decât acela că nu putem cunoaște niciunul.”³

Interesant, Conta extinde undulația și asupra activităților sufletești, constatând că: „Ondulația întregii stări sufletești este undulația forței ce rezultă din undulația întregii constituții a creierului”.⁴ Așadar, în opinia sa, sufletul „nu este o secrețiune, ci o *funcțiune*, iar legătura noastră cu mediul exterior se face *involutar și instinctiv*, fapt ce conduce spre teza că *activitatea sufletului* nu este decât rezultatul acticității celulelor nervoase din creierul nostru. Deci, *Înapoi la materialism !*, dacă se poate spune așa.

Semnificativ, problema sufletului l-a preocupat și pe C. Rădulescu-Motru, care, în încercarea sa de a apropia filosofia de pozitivism (și, probabil de scientism), a elaborat în 1908 lucrarea *Puterea sufletească*,⁵ prima din ciclul ce va consolida ulterior propriul său sistem filosofic (din care mai fac parte *Elemente de metafizică*, 1921, *Personalismul energetic*, 1927 și *Vocația – factor hotărâtor în cultura popoarelor*, 1932). Cu totul, demersul lui C. Rădulescu-Motru se înscrie în efortul general de dezvoltare a științei moderne în România (între altele el este și promotorul constituirii, la noi, a psihologiei, ca știință autonomă), el fiind și adeptul abordării, în spațiul românesc, a unei *filosofii a culturii*, de tip conservator și neo-junimist, formulată inițial în studiul *Cultura română și politicianismul* (1904). Conform tezei lui Motru, modernizarea societății românești se poate face doar plecând de la tradiția locală, agrară, extinsă și dezvoltată printr-o *renaștere sufletească* de tip colectiv (personalism energetic) și completată de afirmarea *vocațiilor individuale*. Acesta este, în linii mari, tabloul liniei tradițional-agrariene din gândirea lui C. Rădulescu-Motru, înlocuită în deceniul al IV-lea al veacului trecut de o filosofie de tip spiritualist, punctul de plecare fiind sâmburele scientist al orientărilor sale, nu odată contradictorii și controversate. În acest sens, se include și încercarea sa de a realiza o fuziune ideologică între țărănime și conservatorism, materializată prin triada: *Românismul* (1936), *Etnicul românesc și Comunitatea de origine, limbă și destin*, 1942, lucrări ce îl îndepărtează de concepția sa inițială de tip neo-kantian, obligându-l să introducă teza *finalismului*, ca mijloc de explicare a vieții înconjurătoare, totul luând și o coloratură teologică : astfel, finalitatea nu mai e cerută de rațiune, ci de *dorințele mistice ale sufletului nostru*, teză criticată, pe bună dreptate și de L. Pătrășcanu la timpul cuvenit.

Vorbind despre *specificul național*, ne vom limita la a-l analiza pe C. Rădulescu-Motru drept filosof al culturii, asociind demersurile sale, începute odată cu studiul *Cultura română și politicianismul* și încununată în *Etnicul*

³ *Un système matérialiste métaphysique au XIX-ème siècle. La philosophie de Vasile Conta*, 1924, p. 51.

⁴ *Ibidem*, pp. 225-226.

⁵ Editura Studii Filosofice, București, nr. 22.

românesc (1942), cu acelea inițiate de alți doi mari gânditori, Tudor Vianu (*Filosofia culturii*) și L. Blaga (*Trilogia culturii*). De la început, vom semnala că C. Rădulescu-Motru nu a folosit explicit termenul de filosofie a culturii, și nici nu a urmărit o expunere sistematică a acestei noțiuni, ci a înglobat-o într-o disciplină autonomă, numită de el *personalismul energetic* (sau *teoria personalității*), pornind probabil de la teza că, în esența ei, cultura este „însuși obiectul filosofiei istoriei”.⁶

C. Rădulescu-Motru face, în demersurile sale, inițiate în *Cursul de psihologie* (1923), cuvenita distincție între *natură* și *cultură*, accentuând asupra ideii că între fenomenele culturii și cele ale naturii intervine un anume *determinism natural*, numit mai târziu *personalitate*, o formă de atavism ce leagă orice formă de cultură de energia mediului local/regional. Inclusiv atunci când vorbește despre *suflet*, C. Rădulescu-Motru încearcă să se debaraseze de convingerile de tip tradiționalist, îndeosebi religioase, și să adopte o poziție preponderent pozitivistă, derivată din știința psihologiei ale cărui baze le-a pus, la noi.

Sintetizând, Rădulescu-Motru definește în cărțile sale originalitatea spirituală a poporului român, fizionomia proprie a culturii românești, pledând pentru un nou tip de *naționalism* corespunzător statului modern al României unite. În concepția sa, baza ideologică a Statului rămânea cea *conservatoare*, constituită pe restabilirea raporturilor firești dintre interesele celor legați de pământ și ale celor legați de industrie, fără a se dușmăni între ei.⁷ Faptul că în această ecuație este introdus și elementul etnic reprezintă doar un aspect secundar, speculat sub aspect politic, dar perfect justificat într-o construcție logică de tip *triadic*. În lucrarea *Etnicul românesc* el identifică trei faze ale etnicului : 1) conștiința comunității de origine 2) etnicul național; 3) în fine *destinul*, forma superioară a etnicului, finalizată în plan politic.

Cultura se vedește, susține Motru, preponderent în viața socială, ea fiind o *obiectivare a sufletului*, o activitate superioară ce trăiește în sine și pentru sine, evoluând în cursul generațiilor. Omul cult e capabil de acte de *utilitate socială*, astfel că evoluția socială se confundă adesea cu evoluția culturii. Mai dificilă însă decât identificarea culturii se dovedește identificarea stadiului social în care se afla societatea românească la începutul veacului al XX-lea. Pentru aceasta, C. Rădulescu-Motru introduce un nou termen – *civilizația*. Popoarele ce dispun de o unitate sufletească și de conștiință, au *cultură*, celelalte pot ajunge, cel mult, la *civilizație*. În vreme ce cultura e naturală și se manifestă în *adâncul sufletului poporului*, civilizația este exterioară, de suprafață, adesea împrumutată. În opinia sa, românii se aflau, în epoca analizată, mai degrabă în stadiul de *semicultură*,

⁶ „Rasa, cultura și naționalitățile în istoria filosofiei”, în *Arhiva pentru știința și reforma socială*, I, 1929.

⁷ *Românismul*, op.cit., p. 160.

trăind din forme împrumutate. Vinovatul principal de această stare este chiar *politicianismul*, ce folosește funcțiile publice în interes personal.

Pornind de la o poziție tradiționalistă, de esență junimistă, C. Rădulescu-Motru a căutat ceea ce el numea *legea specifică a evoluției sociale*, pe care a identificat-o în *puterea sufletească* (după titlul lucrării omonime, din 1908). Plecând de la ideea că, în esența ei, cultura e creștere, e umanizare Motru ajunge la concluzia că *ideea progresului* e naturală și specifică omului, iar cultura presupune obligatoriu *vocație*. Empiric, teza se susține: caracterele neobișnuite, geniile, produc, din *vocație*, opere originale, durabile. Din păcate, există și reversul. Aceleași *vocații* pot fi expresia unui caracter urât, egoist. De aceea, C. Rădulescu-Motru nuanțează teoria vocației, accentuând asupra metafizicii gesturilor. Vocația se desăvârșește în personalismul energetic, sub forma unei deveniri cumulative și ireversibile.

Este teza fundamentală a lui C. Rădulescu-Motru ce exprimă finalismul său imanentist, conceptul mecanic al cazualității. Întors spre *destin*, C. Rădulescu-Motru urmărește realizarea necesară a unei potențialități, rezervată cu deosebire *omului de vocație*.

ION HAINEȘ

Ultimul Arghezi. Timpul ca metaforă a morții

Generația lui Tudor Arghezi avea să trăiască în ultimii ani vârsta marilor împliniri, dar și pe aceea a crepusculului, a unui timp biologic individual al sfârșitului, al apropierii morții, care a determinat revenirea la marile teme, la vechile obsesii, dar cu o altă înțelegere filozofică asupra lor și, desigur, cu o notă diferită de originalitate, în funcție de specificitatea artistică a fiecărei personalități poetice.

Una din temele fundamentale ale poeziei dintotdeauna - confruntarea omului cu timpul, cu moartea-avea să fie explorată dintr-un unghi nou, în toate nuanțele ei, constituindu-se într-o viziune generală despre lume, impresionantă prin complexitatea problematică, dar și prin forța și rafinamentul expresiei artistice.

Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Al. Philippide, Zaharia Stancu, de exemplu, își pun toți aceeași problemă a timpului, a invaziei lui secrete în cetatea ființei umane, asediind-o, ultragiind-o, dar nereușind, în esență, s-o nimicească, ci doar s-o înfrângă, o victorie temporară, desigur, pentru că omul, artistul, în chiar acest dialog cu moartea se ridică deasupra efemerului și a caducității, intrând pe poarta eternității. a permanenței, care este chiar poezia.

Exemplul lui Tudor Arghezi este, în acest sens, încă o dată reprezentativ. Făcând dovada unei vitalități artistice extraordinare, poetul, la

cei peste 80 de ani ai săi, ne-a surprins permanent cu un nou volum de versuri, de o mare prospețime a inspirației și de o mare forță artistică. Această nouă etapă lirică se caracterizează, în primul rând, printr-o poezie a senectuții, ca vârstă a unei duble atitudini existențiale, bucurie față de toate împlinirile pe care „toamna târzie” i le oferă, dar și de tristețe nostalgică față de iminenta abandonare a lumii și a frumuseților ei: „De ce-aș fi trist că toamna târzie mi-e frumoasă?/ Pridvoarele -mi sânt coșuri cu flori, ca de mireasă./ Fereastră-mi este plină/ De iederi împletite cu vine de glicină./ Beteala și-o desface la mine și mi-o lasă/ Când soarele rămâne să-l găzduiesc în casă./ Nu mi-e clădită casa de șită peste Trotuș,/ În pajiștea cu crânguri? De ce-aș fi trist? Și totuși...” (*De ce-aș fi trist?*).

Natura, cu prospețimea și farmecul ei inefabil, cu misterul armoniei intime, constituie o frumoasă amăgire pentru cel care simte că „suie vremea”, năvala ucigătoare a timpului: „De ce-aș simți că suie vremea și n-aș opri-o pas cu pas,/ Să văd că singură din urmă îmi dă năvală și mă curmă,/ Când mi-ar ajunge, la suișuri, un bob de trup, un fir de glas/ Și-un crin, în fund cu-o piatră scumpă/ Să-mi fac din el un cuib curat?” (*Cântec la fereastră*). Ne reîntâlnim aici cu invocația adresată naturii de a umple existența cu bogăția și frumusețea ei făcându-l să uite de timp: „Făptură-ndură-te-mprejur-mi în fiecare ceas înreagă./ Acoperă-mă-n flori de iarbă, ca un bordei”. Starea de tristețe se vrea anulată de cântecul narcotic al naturii care-l mută din realitatea unei vârste în eternitatea unui vis: „Silește-mă să te visez de-a pururi...” Avem de-a face cu o plutire în irealitatea feerică a visului, singurul plan în care e posibilă realizarea dorinței: „A și venit în colțul casei ochiul de-argint al unei stele/ S-au strâns copacii-n fața porții ca niște domni veniți pe jos./ Poftește-i, vântule, să intre și să se-așeze-n câte-un jeț/ Să-mi povestească toată vremea ce s-a-ntâmpat cu Făt-Frumos”.

Sentimentul timpului este resimțit dureros, așteptarea lui devine dramatică, interogațiile se înmulțesc, răspunsurile iau toate forma negației, timpul capătă o greutate aproape materială, copleșitoare: „S-aștept să vie viața cu coșurile pline/ Și să-mi aștearnă daruri din zări până la mine?/ S-aștept în noaptea goală s-aud suind un pas/ De prieten fără nume, străin și fără glas?/ ...La mine nu mai urcă de-a dreptul niciun drum./ De-abia o cărăruie, o dără ca de fum./ Nu intră nicio ușă, n-am prag, n-am pălimar./ Doar stelele se-ngână cu noaptea în arțar./ Ce să aștept să vie și ce să înțeleg,/ Când peste mine timpul se prăbușește-ntreg?” (*S-aștept?*).

Prăbușirea timpului provoacă o stare de veghe continuă („Toată ziua, toată noaptea treaz,/ Cine-mi spune de o viață-ntreagă/ Să fii gata pentru care ceas/ Când o taină poate se dezleagă”) o așteptare înfrigurată a cuiva nenumit; viața însăși, trăită astfel, devine insuportabilă: „Și mi-e spaimă de ceva urât,/ De o fiară, de un ceas pe care/ Îl așteaptă sufletul atât,/ Lângă viață, lângă închisoare” (*Deșertăciune*). Urâtul, singurătatea devin însoțitori permanenți ai unui suflet bolnav („copac desfrunzit”), care trăiește senzația stranie a abandonării sale în timp, ca pe aceea a unei erori supreme.

Întrebările măresc starea de tensiune: „Cine strigă? Nimeni n-a strigat?/ Cucuvaia, greierul, tâlharul?/ Voi fi fost chemat și-apoi uitat?”.

Dincolo însă de acest gol sufletesc, firesc atunci când este vorba de înregistrarea clipei implacabile („Este timpul, trece minutarul”), se impune în final, ca o compensație, ideea trăirii plene a vieții:” Neatrăită viața s-a sfiit/ Și-am trăit-o înmîit”.

Peisajul lăuntric este tot mai mult invadat de umbre, de ceață, natura însăși, prin elementele ei intime, apropiate poetului, se însingurează. Bursuc, cățelandrul cuminte și jucăuș, are, parcă, o presimțire a apropiatului sfârșit al stăpânului și prietenului său: „Rămâne singur și cu jind,/ Parcă simțind, parcă ghicind,/ Întins pe labe, trist, pe bot,/ Că voi pleca-ntr-o zi, de lângă el, de tot...” (*Bursuc*). De altfel, tocmai din această lume a purității naturale își alege poetul martorii nunții sale mioritice. Deși însingurat, clătinat de îndoieli, poetul nu cade niciodată în stări depresive, întunecate, nu ne comunică niciodată viziuni apocaliptice, fataliste. Dialogul cu divinitatea, niciodată întrerupt, capătă acum o altă semnificație. În ruga sa, psalmistul dovedește o emoționantă grijă paternă, testamentară (ce amintește de capodopera *De-a v-ați ascuns*): „Aibi grijă mai cu seamă, strămoșule, de fată./ Mi-e frică ce se face, pe lume, fără tată”.

Fiind singura ființă din univers care are conștiința morții, omul trăiește o condiție tragică, dar și sublimă totodată. Moartea îi apare poetului ca o întrerupere a timpului, ca o dereglare a *cadenței* universale sub semnul căreia stă următorul volum de versuri din 1964: *Cadențe*.

Retras în singurătatea sa ascetică, apărat de lume, dar și închis în golul său sufletesc, artistul contemplă acum lumea din perspectiva vremii care trece, meditănd la raportul dintre ritmul poeziei, al vieții și al eternității universului: „Puse-n vârtejul ritmic al unui singur vers,/ Ar mai simți Cadența, de-a pururi ascultată,/ De valuri și de ceruri, egale-n pasul mers,/ Când s-ar opri secunda și inima să bată?” (*Asceză*). Fragilitatea fizică a omului supus eroziunii temporale („Bagă de seamă, omule de carne,/ Că umblă orice zi să te răstoarne,/ Că orice oră umblă să te frângă”) trezește nevoia stării de veghe, de luptă cu timpul, cu somnul, cu șovăiala, cu ispita, cu „ceasul rău”, condiție a victoriei sale împotriva morții: „Ia seama bine, somn să nu te fure,/ Nu te opri, înalță-te vulture./ Ajuțe o secundă să șovăi. Chiar de azi/ Ai și-nceput să șchioapeți și să cazi” (*Sus*). Tocmai în aceasta constă și ideea demnității sale: „Să nu te afle viața culcat, dar în picioare”.

Totuși, așteptarea morții este obsesia continuă a acestor ultime volume, ea dă poemelor o stare de tensiune, care se manifestă diferit, de la atitudinea ironică, de aparentă nepăsare, până la aceea de angoasă, de frig existențial. Versurile plutesc în ambiguități, interogațiile măresc neliniștea: „Toată ziua-n drum mă uit/ Și-aștept ziua ca să uit./ Va veni ori nu mai vine?... Îl aștept să-și facă loc/ Sau prin apă sau prin foc./ E un drum,/ Ori o pârtie de fum?” (*Așteptare*).

„Așteptarea,” spune poetul, „ține cât un șes pustiu de viață”, el vorbește despre „ziua ce se curmă”, despre „pâcla tainelor”, despre „drumul negru așternut ca un plocat” (drumul ultim, al morții) și tresare „la-nvăluirea liniștilor dintre plopi” (*Pe o harpă medievală*). „Urâtul” este însoțitorul său permanent („Împrejurul meu urâtul zace ca un schit închis” (*Peste lumi*), însă poetul, cel care cu „ghiersul” său „îngână” divinitatea, se ridică, prin creație, deasupra efemerului, înfruntând timpul, făcându-l să curgă „în jgheabul veciei mai sonor”. Reinviată, nădejdiile sale cad însă repede în tristețe, iar volumul următor (*Silabe*, 1965) reia motivele cunoscute, în imagini noi, mereu proaspete. Sentimentul este al golului sufletesc („O sală-n suflet, și ea goală/ Cu bănci tot goale”), provocat de închiderea perspectivelor, de moartea ceasurilor („Ceasornicul clopotniții-i oprit/ Că toate ceasurile i-au murit/ Pare că limbile-păcatele. Arată vremea de-a-ndăratele” (*Sufletească*). Determinările temporale devin tot mai frecvente, iar „ora răzleață” desprinsă parcă din această dereglare a ritmului universal, aduce „singurătate, ceață și tăcere”. Este ora înserării, a unui timp confuz, al somnului când “neliniștită, umbra te-mbie și te cere” (*Ora răzleață*).

O excepțională poezie (*Așteaptă*) reface toate aceste motive în metafore de o mare frumusețe: „Așteaptă ca prin mâna umbrii să treacă lucrurile toate.../ Velința câmpului începe să se-nfășoare-n vale sul/ Târât de bivoli, plugul nopții va răsturna cetății și sate/ Și somnul le va strânge-n fânul și patele dintr-un pătul”.

Scurtarea drumului, apropierea veciei, deși se doresc amânate, sunt implacabile: „Și-n cartea răsfoită capitolul se curmă/ Aștepti să i se-ntoarcă și foaia cea din urmă” (*Adiere*). Impasibilă, cu legea ei dură, necruțătoare, moartea nu alege între buni sau răi, între proști și genii: „I-ai încărcat de-a valma-ntr-o căruță/ Cu calul orb, bolnavi de boala vieții/ Și proștii și isteții” (*Cantilenă*). Întrebările măresc frigul sufletesc: „Începe noaptea, unde-i dimineța?.../ Mi-e mintea înghețată./ Am fost cândva și n-am fost niciodată?” *Noaptea* este și titlul ultimului volum de versuri al lui Tudor Arghezi. Poetul simte cum „lin și furtunos vine,/ Timpul, vraja tuturor”, cum ora așteptată sună („Îmi sună parcă ceasul, lăsați-mă să mor”).

În sfârșit, din volumele postume, ca o concluzie la ampla meditație lirică privitoare la ideea morții, merită reținută poezia *Ora confuză*, în care reîntâlnim aceeași stare de teamă, de incertitudine, de nesfârșită tristețe a celui care, prins între *a fi și a nu fi*, rezumă, în fond, una din datele esențiale ale condiției umane: „O ceață mă pătrunde, pare că de sus,/ Și alta vine, nu știu de unde a venit,/ Parc-aș trăi și parc-aș fi murit,/ Parcă aș fi și parcă aș fi fost”.

În fond, poezia lui Tudor Arghezi, împlinire supremă a unui destin individual excepțional, este, în ultimă instanță, o depășire a efemerului și a morții, o intrare într-un alt timp, al eternității.

MAOM - OMUL MATEMATIC

Vorbiți Matematica? Stelele înghețate sau Găurile Negre nu sunt chiar atât de negre? Au și o Ieșire?! În alt Univers?!

Adevărul este Frumusețe, Savoare

Frumusețea este Simetrie, Geometrie

Simetria – Geometrie este un Raport de Numere

Numerele combinate sunt Armonie

Armonia este Cosmosul, Cerul

DUMNEZEU ESTE MATEMATICIAN!

Esența Universului este de natură matematică.

Matematica este Limba și Știința Infinitului

Matematica este Limba Originară a Oamenilor,

De-aceea Oamenii Viitorului, Noii Isuși

Vor fi botezați cu Numere ca Nume,

Se vor numi Oamenii Împărăției de 1000 de ani –

MAOAMENI – OAMENII MATEMATICI!

Eul, egoul trebuie să fie mereu un 0

0 este Nimicul – cel mai enigmatic Număr

Un Cerc ce mărindu-se la Infinit

Devine o Linie Dreaptă,

Adică un 1!

De aceea Limba lui Dumnezeu este Limba lui 1,

Este limba lui 0 și 1, Limba Matematicii,

Informaționale,

Limba Numerelor și a Naturii,

La Început a fost Cuvântul – Număr,

Căci tot Multiversul – Universul cu N-Dimensiuni

Cum scria un poet scoțian - „Dacă rupi un trandafir, deranjezi o Stea”,

Este o Combinație de Numere Universale, Cosmice, Divine

O conexiune de numere, o Transcendență,

Și de Formule – Ecuatii logice –zeiești.

Zisa lui Einstein: “Dumnezeu nu joacă zaruri

Cu Universul” se adevărește

Cu globalizarea lumii 3D, tridimensionale în

Care cu onoare – încă viețuim – ca într-un

Trimestru de Școală Galactică.

Câtă dreptate avea Pitagora, Euclid, Einstein și Tesla cu Free Energy

Pe Planeta Albastră trăiesc, de fapt –

Maoamenii – Oamenii Matematici, problema va fi când Soarele –Steaua noastră va colapsa, se va stinge,

*Va trebui să ne găsim o altă Stea Gazdă!
Căci și frunzele unei crengi dintr-un copac
Și petalele unei flori, ca și poezia, pictura,
Muzica, sculptura, arhitectura, omul-trupul său
Sunt ecuații matematice, combinații de numere,
Raporturi – acorduri – armonii de numere
Fără de care nimic nu ar putea exista!
Longevitatea – viața Moamenilor se măsoară în
Ani-Lumină, depinde de lungimea orbitei planetei
Pe care locuiesc și se învârt în jurul Stelei-Soare!
Capetele Moamenilor vor deveni în viitor Uriășe,
Asemeni Strămoșilor – Fondatori – Extraterestrii,
Trupurile subțiri și firave, dar puternice ,
Suportând călătoriile Intergalactice cu rachete
Fotonice ori Gânditoare, cu Ochi Imenși spre
A cuprinde Multiversul
Moamenii au Strămoși din Constelațiile Orion, Nibiru,
Draco, Sirius, Andromeda, Zeta Reticuli 1 și 2,
Din Pleiade, Vega s.a.m.d
Sumerienii aveau o astronomie și o matematică superdezvoltate
Calculau Π cu cel puțin 15 zecimale,
Sistemul planetar în astronomia lor avea 12 planete
Noi cunoaștem azi doar 10!
A 12-a Planetă – numită Nibiru-
Se numea și Planeta Traversării
Și avea Simbol-Crucea,
Trecea prin mai multe sisteme solare
Din Galaxie
Și era de 100 de ori mai mare ca Terra –
Orbita sa era atât de mare – încât
Ajungea în dreptul Pământului nostru
Odată la 3600 de ani.
Paradoxal sau nu regele – conducătorul – zeu
Dumnezeul de pe Nibiru se nume ANU –
De unde noi-oamenii am păstrat numele
De An- An Astronomic
Iar toate diviziunile Timpului Omenesc, terestru –
Din luni, zile, ore, minute sunt multipli și
Submultipli ai Numărului 12 de la Nibiru
A 12-a Planetă.
Vorbiți Limba Matematicii?
DUMNEZEU ESTE MATEMATICIAN?!
DA!*

(Fragment din volumul de poezie MAOM-OMUL MATEMATIC)

ANDREI ZANCA

Pruncul e cel mai aproape de sursa vieții.

cel ce oprindu-se, se întreabă unde
ar fi ea, face în fond un apel la *conștiință*

și-i suspendare de timp, și-o altă măsură

ne va cântări acolo, bieteile noastre
ierarhii de aici,

cum dintre petalele
unei flori ce se deschide-n zori

se înalță drept răspuns o mână zărită
doar de prunc

*cugetătorii cei mai rafinați
cei mai codificați, Țes însă
mai departe dantele din
iluzia asta, nouă atât
de dragă, stranii făpturi
îndrăgind ființele și
arborii doar când
sunt pe cale de
dispariție*

Cum să înaintez cum
să mă rog, ce să fac, a întreat.

Mai întâi, oprește-te.

așează-te, și citește evanghelia

fără a te strădui să găsești un înțeles.

citește-o doar zilnic, murmurând

până te va bântui setea recitării

și înțelesul
se va înălța
în tine pe
nesimțite

*ca o rugă, iar de simți cum mereu
te însoțește cineva, ce rău ți se mai poate
face, când pe potriva Conștiinței e în tine
mereu, prezent cineva?*

Adevărata călăuză
e mereu nevăzută

însă ei cer dovada
spre a avea controlul.

și astfel s-a îndepărtat
spre a ne fi mai aproape.

*unii se pun pe dans
și dansează
peste dureri
peste moarte
peste nedesprinderi.
unde iubirea-i deplină
frica se mistuie, leul
devenind om*

Și cer mereu

dovezi, iar dacă dovada

li se înfățișează, nu-i schimbă
deloc - nimic nu coboară

în adâncul lor
înălțându-se în *conștiință*.

cer după cer alunecă unul în altul

petrecându-se

*doar lumină
rămâne, apele
ce despart viața
de moarte, focul
adus, pârjolind,
golul fertil din
care se trag toate.*

antinomii *

*The Time is Out of Joint.
(Timpul a ieșit de pe făgaș)
William Shakespeare, Hamlet*

2.

*așezat
pe mal
încropesc
ceva
estompat
fără vlagă
pățimesc
răbdător

într-un târziu
mă apropii
îngemănându-mă
insidios
cu sfioșenia pruncului

îngenuncheat
dinainte-ți
și a neputinței
te zăresc
dincolo de cunoaștere
de ispită
de lulul
tot mai misterios

nedeslușite
șoapte
asediază
tandru
memoria
tulburând
spovedania
nerostită
rășfrântă
între tăcere
și cer*

3.

*împart
tăișul așteptării
cu surâsul
neîmpăcat
al zădărniceiei
întârzii
iarăși
pe mal
unde
orele
sunt
doar
făclii
abia
pâlpâind

ispășesc
vinovat
dezmățul
cu penitență

amuțind geamătul
visez
fără vis
fărăme
de cer
și cântul
tăinuit
al lebedei*

4.

*apoi
îmi repet
mie
celui
istovit
de încercări
de rătăcirii
de neîmplinire
acolo
doar
dincolo
de căutare
sunt
iertarea
răspântia
îngerii
smeriți
în rugă
privind
senin
nevăzutul
înțelegând
nerostitul
veghind
calea
întoarcerii*

* Poeme din
volumul
Evanescențe,
apărut la Ed.
Limes, Cluj, 2018.

Nică Petre, *Eminescu*
(Câmpul Românesc,
Hamilton, Canada)

PAULA ROMANESCU

Prin codrii de simboluri, unic Poetul!

Un singur nai, dar câte ecouri în păduri!
Ion Pillat

Tot astfel Poetul – nai solitar în pădurea de ecouri prin care se îngână în „vecinică trecere” glasurile celor ce vor repeta de-a pururi *Ce te legeni, codrule?*, ori *Trecut-au anii*, ori *La steaua*, ori cine mai știe care vers din bogatul cufăr de zestre poetică lăsată de Mihai Eminescu moștenire în veac de veac limbii române care ne este rădăcină și izvor în lumea cuvântului, cale și popas în prea scurtul răgaz al trecerii noastre sub cerul cu stele.

Spre a nu-i uita chipul, pictorii și sculptorii s-au întrecut în încercarea de a ni-l prezenta după cum l-au văzut ei cu ochii sufletului, fiecare scoțând în evidență o anume trăsătură a „modelului”, plecând de regulă de la vreuna din cele patru (patru!) fotografii păstrate în memoria hârtiei fotografice ca tot atâtea borne ale trecerii pe pământul oamenilor a strălucitului meteor românesc care ne-a revoluționat limba, poezia, gândirea filosofică, jurnalismul, discursul politic, ideea de dragoste de țară, mândria de a aparține acestui neam înfrățit cu râul și cu ramul, altfel spus, cu ceea ce trece, cu ceea ce crește, întinerind cu fiecare nouă înmugurire.

Așa se face că avem un Eminescu tânăr, un altul adult cu mustăcioară, îmbrăcat elegant, în alb, ca pentru a marca vara spre care se îndrepta cu anii lui cu tot, un al treilea, portretul în care apare cu mustața bine cumișită și privirea înaltă – semn de cumișenie-înțelepciune-toamnă bogată în rod de aur greu de gând și, ultima – chip devastat de iarna pustiirilor toate.

Eminescu cel cu chip de zeu pogorât printre muritori de dragul unui „chip de lut”, tânărul luminat de o iubire în ale cărei flăcări a ars până a se mistui pe-al său propriu rug, este și cel mai frecvent reinterpretat de artiști.

Nu, nu-i nevoie să fii luceafăr ca să pricepi imposibila contopire prin iubire a azurului cu pulberea. Dar să citești Luceafărul, iată calea spre a te înălța dinspre firul ierbii spre lumina stelei care „era pe când nu s-a zărit”...

Pomind de la acel chip – fotografia aceea făcută în atelierul fotografului praghez Jan Tomàs, pe când Poetul avea nouăsprezece ani, avem cel mai mare număr de lucrări de grafică, pictură, sculptură, realizate de autori români sau străini. A-i enumera ar însemna să ne rătăcim printre nume. Să amintim totuși câteva, emblematice: Aurel David cu al său *Arborele Eminescu*, Sabin Bălașa – *Luceafărul* (Universitatea din Iași), Gheorghe Anghel, *Eminescu* (București, Ateneul Român), Lazăr Dubinovschi, *Eminescu* – lucrare veghetoare la rubrica *Toate-s vechi și nouă toate* din Revista *Curtea de la Argeș*; *Eminescu* de Ion Vlad, din fața Bisericii Ortodoxe Române din Paris, *Eminescu* de la *Câmpul Românesc* din Hamilton – Toronto, lucrare executată în marmură de Carrara de sculptorul român Nică Petre (1936-2008), cel auto-exilat în anii '80 din „cercul strămt” în care o politică aberantă încerca să ne țină pe toți „strâns uniți în jurul partidului”... O replică tot în marmură a acesteia este astăzi în orașul natal al sculptorului, Brăila, la Muzeul care-i poartă numele, înființat aici în semn de omagiu după dispariția artistului. Lucrarea face parte dintr-un lot generos de lucrări donate țării sale de către sculptor începând cu anii de la cumpăna dintre milenii și lumi până când temuta Doamnă cu unealta aceea rudimentară dar netocită de moara timpului i-a dat de veste că pentru el sosise vremea...

Portretul Poetului, realizat „în cheie romantică”, invită la visare, la poezie. Parcă auzi, privindu-l, cum trec *valurile, vânturile, și se duc pe rând, pe rând, zărilor străluminând*...

Pentru imensul număr de lucrări de artă reprezentându-l pe Eminescu sau, inspirate din poezia sa, Poetul a fost înscris în Guinness Book, această biblie modernă a toate câte s-au făcut și nu au egal pe lumea prin care, iată, trecem și noi acum.

Cea mai recentă sculptură *Eminescu*, în bronz, este creația sculptorului Radu Adrian (n.1945), plecat și el prin anii '80 prin Lumea Nouă (și îngrozitor de liberă!) și, revenit pe plaiurile natale după frumoasa nebunie din iarna dezlănțuirilor noastre toate din '89 când ne uitam cum ningea decembrie peste sângele eroilor inocenți cu iluzii dătătoare de vise de libertate (democrația ne-a rămas încă de neînțeles și de aceea am făcut-o în legea noastră – originală adică!) ...

Această lucrare ne prezintă un Eminescu militant, dârz, semeț. O fi poate gazetarul de la *Timpul*, cel temut de șleahla politicienilor corupți (nu, nici o legătură cu prezentul nostru mare și ... tare în epigoni!...) de nu chiar autorul *Doinei* cea purtătoare de grai și dor românesc *De la Nistru pân' la*

Tisa, ori Luceafărul privind peste lumea cea de lut cu ochi nemuritor și rece...

Lucrarea aceasta, creată de artist în anul premergător aniversării a 100 de ani de la Marea Unire, a fost transpusă în bronz grație strădaniei membrilor *Asociației Culturale Curtea de la Argeș* pentru care depune mărturie matematicianul de renume mondial Academician Gheorghe Păun, Redactor Șef al revistei cu același nume din singurul oraș românesc investit cu titlatura de Oraș Regal. Cred că este vorba în primul rând de acei regi ai poeziei și muzicii românești care vor fi trecut pe acolo – Alecsandri, Eminescu, dar și de alți robi fericiți care au slujit la Curtea Măriei Sale Poezia – Carmen Silva, George Coșbuc, St. O. Iosif, Elena Văcărescu, Mite Kremnitz, Regina Maria, George Enescu...

Că vor mai fi trecut pe la castelul regal de la Sinaia prin anii „obsedantului deceniu” (care a durat peste 40 de ani!) al urii omului față de om și niște poeți strident colorați în roșu, cu, în loc de condei și suflet de floare, înarmați cu secera și ciocanul, într-un *Hei, rup!* revoluționar peste poate, asta nu mai are legătură cu regalitatea ci cu bezmeticia ideologică.

Și uite așa, prin creația artiștilor, Poetul-Luceafăr Mihai Eminescu devine paznic de far, oștean mereu de veghe la frontierele țării, la mal de mare, la Dunăre, în miezul cald al fiecărui ținut cu oameni cărora limba română le rămâne limba dorului iar poezia – împărăție de armonii.

LUCREȚIA ANDRONIC

Ipostaze

*Și dacă aripile
sunt brațe cu care
cerul își ține la piept lumina.
Dacă crengile
sunt brațe cu care
văzduhul își ține aproape
țărâna.
Dacă curcubeiele
își însușesc culorile,
vastitățile, splendorile,
cum să nu mă vreau
aripă, creangă, curcubeu?*

*Cum să nu-mi las
brațele s-alerge
în căutarea
dragului meu?*

*Dacă îngeri negri
mi-ar smulge aripa,
aș zbura cu pleoapa.
Creanga, de mi-ar îngheța,
în primăvara sânnului meu
aș zămisli grădini
înverzindu-mă mereu.*

*Cum să nu mă vreau
Aripă, creangă, curcubeu?*

Omul din umbră

*Ar putea exista un om printre oameni
Necunoscut gânditor, dar plin de talent,
Un om care-și duce fără zgomot destinul,
Un om tolerant, milostiv, pacifist, iubitor.
Acesta e omul din umbră, însoțindu-ne pașii
Fără să știm că umbra lui se suprapune exact
Umbrei noastre și ne pătrunde în suflet,
Ocrotindu-ne viața la ceas de primejdii.
Alminteri nu-mi explic reținerea noastră
În clipa când nesăbuința ne îndeamnă la rău.
Omul din umbră are voce blândă, șoptită,
Ce se confundă cu bătăile inimii noastre.
Altfel nu-mi explic de unde ne vine curajul
De a înainta cu pași hotărâți spre neant
Cu gândul întrebător și plin de preumpții.*

Odă Cuvântului

*Nu există mișcare în univers fără cuvânt
Nu există cuvânt fără mișcare în univers
Orice formă derivă dintr-o lucrare de gând
Rădăcina e gând, tulpina e prelungire sacră,
Coroana e rădăcină înfrunzită și înfloritoare
Copacul e împlinire totală cu șoapte de iubire
Înălțate cuvântului dătător de viață în univers.*

Cultură fără frontiere: Proiectul transatlantic EMINESCU – POE

La începutul acestui an, mai exact pe 16 ianuarie, la o zi după data de 15 Ianuarie pe care o știm și sărbătorim drept ziua nașterii lui Mihai Eminescu – dată la care, de câțiva ani, sărbătorim, totodată, și Ziua Culturii Române, un inedit proiect cultural a fost lansat la Sala Auditorium a Bibliotecii Metropolitane „Mihail Sadoveanu” din București. Este vorba de proiectul transatlantic EMINESCU – POE, inițiat de către prof. dr. Ioan Iacob din România, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și președintele Fundației Culturale HESPERUS.

„Acest proiect este inspirat de teza mea de doctorat: *Arc poetic transatlantic Mihai Eminescu – Edgar Allan Poe*, susținută la Universitatea din București în 2016”, explică profesorul Ioan Iacob, care continuă: „El propune realizarea unui schimb de experiență între valori transatlantice pe următoarele secțiuni: poezie, literatură, teatru, muzică (artă și cultură); media (în perspectiva colaborării cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România și North American Romanian Press Association din S.U.A.; suport (prin concerte și evenimente caritabile) pentru copiii afectați de cancer (în memoria profesoarei de matematică Livia Iacob, decedată în urma unei boli necruțătoare în 2006, la vârsta de cincizeci de ani), însă și suport pentru copiii talentați, dar fără mijloace materiale.”

„Plecând de la conceptul triada precursorare (a liricii moderne) Poe – Baudelaire – Eminescu (la care am făcut referire în teza de doctorat), dar și la relaționările Eminescu – Novalis, am gândit acest proiect transatlantic EMINESCU – POE drept un mijloc de promovare a valorii naționale, europene și universale a lui Eminescu, dar și pentru repararea unei nedreptăți literare făcute scriitorului exponențial al Statelor Unite, Edgar Allan Poe, care este văzut de unii critici americani drept un poet minor din secolul al XIX-lea”, mai spune inițiatorul proiectului. Personalități ale lumii culturale și jurnaliști de pe ambele maluri ale Oceanului Atlantic au aderat, până acum, la acest proiect, care este o inițiativă a Fundației Culturale Hesperus, ce a fost înființată în anul 1991 de către redactori din Radioteleviziunea Română, profesori și oameni de cultură și artă. Proiectul este deja promovat de mai multe canale media din România, dar și din afara ei, între care Radio România Actualități, prin emisiunea „Serviciul de noapte” cu Alexandru Rusu și Mangalia News, ce reprezintă și canalul de televiziune Arca TV din S.U.A.

Ce presupune proiectul Eminescu – Poe? Realizarea unui schimb transatlantic de experiență prin care să fie promovată valoarea universală a poetului Mihai Eminescu și care să atragă, totodată, valori reprezentative din

România, Franța, Germania și SUA. „Proiectul ține cont și de faptul că Eminescu și Poe au fost influențați în anumite etape ale creației lor de poetul George Gordon Byron din Marea Britanie, iar Poe a petrecut o parte a copilăriei (și a fost educat) în Scoția (la școala din Irving existând și o placă ce atestă anii educației sale acolo)”, explică profesorul Ioan Iacob. O serie de evenimente vor avea loc în cadrul proiectului, pe traiectoria București – Londra (UK) – Irvine (Scoția) – Montreal (Canada) – Chicago (S.U.A.) – New York (S.U.A.), începând cu toamna anului 2020.

Iată câteva dintre mesajele celor care deja s-au alăturat proiectului:

Tudor Petruț (California, S.U.A.)

„Astăzi avem un proiect transatlantic, care își propune un arc cultural care să unească România, Europa și Statele Unite prin magia poeziei. Un proiect necesar, o inițiativă cultural-artistică prin care spiritul românesc poate să se integreze în țesătura multiculturală a Americii. Prin îmbinarea poetic-filosofică dintre Edgar Allan Poe și Mihai Eminescu descoperim ceea ce ne leagă de spațiul natal, ceea ce ne balansează cultural, ceea ce ne apropie, dar ne și individualizează spiritual în America.”

Adrian Ardelean (Ora românească, Montreal, Canada)

„M-am aliat inițiativei de realizare a podului transatlantic Eminescu – E. A. Poe. Aproape că nu trece emisiune de radio fără să mai spun câte ceva despre proiect și n-am să mă opresc până nu văd podul transatlantic construit și circulat de sute și mii de poeți, poezii și cititori de poezie... Așa să-mi ajute Eminescu!”

Cătălina Mirică (interpret, Canada)

„Ca artistă și cântăreață de origine română din Canada, am acceptat cu mare drag invitația de a participa la acest superb proiect EMINESCU – POE. Cred că este o inițiativă foarte frumoasă de a face cunoscute nu doar în România, dar și în alte colțuri ale lumii, cultura și poezia românească.”

Marian Petruța (Președintele North American Romanian Press Association, Chicago, S.U.A.)

„Cred că asemenea punți culturale sunt binevenite și utile, iar faptul că vorbim de promovarea poetului nostru național Mihai Eminescu aici, în America, este un motiv în plus de bucurie.”

Lista personalităților și jurnaliștilor care se alătură proiectului crește vertiginos, ceea ce face ca acest demers să își lanseze primii pași sub auspicii mai mult decât favorabile.

Notă: Varianta integrală a articolului a apărut în ediția din luna iulie 2019 a publicației *Occidentul Românesc* din Spania.

M. N. RUSU

Orfeu abstract

Dificultatea și grandoarea experienței încercate de Nichita Stănescu au favorizat nașterea unui imperiu liric cu previzibili descendenți. Fenomenul încântă și tulbură totodată, pentru că are în el ceva plutonic.

Cum se explică? Cu *11 elegii*, Nichita Stănescu a elaborat o epistemologie care absoarbe aproape toate modurile cunoașterii lirice. Sau care epuizează prin sugestie o serie de moduri de cunoaștere lirică. Dificultatea și grandoarea aventurii sale l-au obligat la inventarea unui limbaj poetic adecvat. S-ar putea spune mai degrabă că tocmai dificultatea la care s-a supus poetul e aceea care i-a și indicat noul său limbaj, o epistemă metaforică particulară, un limbaj care își este sieși temă, idee, ecuație și expresie totodată.

Epistema nici nu era departe. Era chiar Cuvântul însuși. Nu în ceea ce are el numit funcție de comunicare, ci în latențele lui interne, cu vibrație divină, în drama milenară pe care o conservă, o ascunde. Nichita Stănescu vede cuvântul ca un macro-univers gnostic. ... Nu sâmbure eleat, nu monadă ligvistică încremenită. Sau tocmai fiind încremenită el pătrunde în ea ca-ntr-o vastă sferă cristalină spre a-i surprinde reflexele misterioase. Pentru a se dovedi capabil de un atare experiment, poetul se exersează pe materia cuvântului abstract. Adică pe acela care este suspectat întotdeauna de ariditate, de lipsă de palpitate, într-un cuvânt, de viață. Astfel spus, ex-abrupto, *Elegia întâia* este elegia sinelui. A sinelui artistic, a conștiinței în sine. A sinelui lumilor în general. Un sine însă care nu este numit, desenat, ci unul care ar fi o suflare, dar care nu este suflare, materialitate, căci el

*Nu are nici măcar prezent,
deși e greu de închipuit
cum anume nu-l are.*

*El este înlăuntrul desăvârșit,
interiorul punctului, mai înghesuit
în sine decât însuși punctul.*

*El nu se lovește de nimeni
și de nimic, pentru că
n-are nimic dăruit în afară
prin care s-ar putea lovi.*

Nichita Stănescu
și M. N. Rusu în anii
tineretii lor (Foto: Emil
Cojocaru)

Emisiune filatelică
Nichita Stănescu,
România 2019

Așadar, ne aflăm în centrul indefinisabil al lumilor, în „punctul” eminescian al *Scrisorii I*, nu conceput însă concret, cosmogonic cum se află acolo, ci drept o conștiință în sine a punctului (demiurgic oricărui lucru, însă și [oricărei] galaxii). Poetul contemporan are, spre deosebire de viziunea filmică a lui Eminescu, viziunea internă a punctului în Sine, a cuvântului Sine, a conștiinței în Sine ca atare considerată ca infrastructură genetică, un fel de icoană.

Ea stimulează imaginația lirică nu prin terminologie, care, firește este kantiană și hegeliană (dialectică), ci prin neindicarea terminologică a ființei, naturii punctului, prin imposibilitatea conturării, indicării, pal্পării ei, deci printr-o traumă de limbaj.

Atunci versurile poemului se deschid în fante succesive, vizionare, ele sunt, precum se observă, date în chip de definiții aparent obturate, dar care se deschid minții ca un ecran pe care imaginația se proiectează și se caută ciclopic în sensuri. Versurile au izul unor texte presocratice, oracular, chiar orifice și inefabile - Sinele putând fi aici și „întruchiparea” sacrului, în ansamblu. Deși prin citare fragmentară orfismul lui Nichita Stănescu suferă trădări, el se ridică asemeni oricărei fantasmă la apariția zorilor.

După *Elegia întâia*, intrăm în fenomenologia spiritului liric, care în esență respectă fenomenologia spiritului uman (Hegel), fără a fi, după opinia mea, o ilustrare a acesteia, așa cum s-a insinuat. Câștigul pentru lirică depășește, chiar așa fiind, sursa.

Este cert, *Elegiile* configurează sectoare lirice noi, și Nichita Stănescu este, s-ar putea spune, poetul care a lansat (mai exact relansat) una dintre cele mai exacte dimensiuni ale lirismului modern: *Viziunea* – nu numai filosofică – a universurilor și universalizărilor. Bineînțeles, ea poate fi depistată și la alți poeți, de toate vârstele, însă cred că nici unul nu a avut *conștiința de sine* a viziunii poetice. Nichita Stănescu a avut-o și, drept argument, un întreg volum a fost intitulat programatic *O viziune a sentimentelor* (1964).

Fenomenologic, așadar, ne aflăm cu *Elegia a doua*, *Getica*, în momentul necesității cuvântului – ca formă expresivă a spiritului tutelar, în momentul nașterii cântărilor (denumirilor) date existenței. Este momentul mitic al omenirii, sau tentația mitologizării permanente a ei. Filosofic vorbind, evenimentul corespunde cu problema originii cuvântului dintâi, cu necesitatea inventării conceptului, care incipient e brut, adică ne separă și unifică simultan cu realul:

În fiecare scorbură era așezat un zeu.

*Dacă se crăpa o piatră, repede era adus
și pus acolo un zeu.*

*Era de ajuns să se rupă un pod,
Ca să se așeze în locul gol un zeu,*

*ori, pe șosele, s-apară în asfalt o groapă,
ca să se așeze în ea un zeu.*

*O, nu te tăia la mână sau la picior,
din greșeală sau dinadins!*

*De îndată vor pune în rană un zeu,
ca peste tot, ca pretutindeni,
vor așeza acolo un zeu
ca să ne-nchinăm lui, pentru că el
apără tot ceea ce se desparte de sine.*

Treapta următoare (*A treia elegie*) este aceea a contemplării, a unei meditații primare. Din punct de vedere liric, aici situăm a doua deschidere estetică a cărții – după aceea în abstractul elegiei întâia, deschidere de altfel anticipată încă din volumul *O viziune a sentimentelor*.

A contempla înseamnă a pre-viziona, a te contopi cu obiectul, înseamnă a construi prin intuiție aglomerată, proiectivă:

*Deodată aerul urlă...
Își scutură păsările în spinarea mea
și ele mi se înfig în umeri, în șiră,
ocupă totul și nu mai au unde sta.
În spinarea păsărilor mari
se-nfig celelalte.
Frânghii zbătătoiare le târâsc,
acvatice plante.
Nici nu mai pot sta drept,
ci, doborât, peste pietre fluorescente,
mă țin cu brațele de stâlpul unui pod
arcuit peste ape inexistente.
Fluviu de păsări înfipte
cu pliscurile una-ntr-alta se agită,
din spinare mi se revarsă
spre o mare-nghețată, neînnegrită.
Fluviu de păsări murind,
pe care vor lansa bărci ascuțite
barbarii, migrând mereu spre ținuturi
nordice și nelocuite.*

Transferându-ne în teoria lirică submersă a cărții, a contempla înseamnă a te pune adânc „înăuntrul fenomenelor”, în „punctul de vedere” al lucrurilor, al materiei multiple. Ceea ce înseamnă a vedea universul mare și mic cu alți ochi, a-l vedea altfel (e o iluzie, desigur) decât din punctul uman, propriu de vedere: a schimba, în consecință, cu ajutorul lucidității

onirice ordinea firii pentru a scoate mai lesne la suprafață sensurile nevăzute ale irealului, căci de bună seamă o altă ordine trebuie să arate, dacă avem curajul de a privi dinspre anorganic spre organic, dinspre geologic spre vegetal ș.a.m.d. Contemplația este, deci, acest punct de vedere, și în acest moment al elegiei a treia, al fenomenologiei lirice la care asistăm, punctul genetic al unor viziuni cosmologizante.

Mai mult. Poetul se scufundă în chiar intimitatea organelor receptoare. De pildă, a organului vederii, pe care nu-l mai concepe funcțional, ci ca scop în sine, ca univers autonom, cu altfel de legi decât cele optice, fizice cunoscute:

*Deodată ochiul devine gol pe dinlăuntru,
ca un tunel, privirea
se face una cu tine.*

*Iată până unde poate ajunge privirea,
dacă se trezește:*

*Deodată devine goală, aidoma
unei țevi de plumb, prin care
numai albastrul călătorește.
Iată până unde poate ajunge
albastrul treaz:*

*Deodată devine gol pe dinlăuntru
ca o arteră fără sânge
prin care peisajele curgătoare ale somnului
se văd.*

Sau iată un alt citat – probant și pentru inversarea raporturilor dintre obiect și subiect, a unghiurilor de vedere, dar și pentru subiectul care devine obiect:

*Dar mai degrabă,
ea, privirea, ne ține
la un capăt al ei, fructificați.*

*Suge din noi cât poate,
pariind a ne-arăta
îngerii copacilor și ai
celorlalte privesți.*

*Copacii ne văd pe noi,
iar nu noi pe ei.*

*Ca și cum s-ar sparge o frunză
și-ar curge din ea
o gărlă de ochi verzi*

*Suntem fructificați. Atârnăm
de capătul unei priviri
care ne sugerează.*

În acest chip ia naștere în *Elegiile* poetului o viziune lirică materială, ponderabilă, spre deosebire de cea promulgată la început, imaterială, imponderabilă, poetul fiind poate printre întâii la noi care din transluciile cuvântului pur, și ale organelor pure încearcă să desprindă viziuni preformate, halucinații introspective, altele decât cele ale experienței simboliste.

La *A patra elegie* intrăm în zona conflictelor, a seismelor existențiale. O indică și moto-ul: lupta dintre visceral și real. Aici însă evoluția spiritului liric are doar un foarte pregnant echivalent metaforic, vizual („Evul Mediu s-a retras în chiliile/ roșii și albe ale sângelui meu”) - fără cine știe ce profunzime filosofică. Dar conflictul vizat sporește imediat ce poetul a întrevăzut pericolul contemplației la nivelul cotropirii spiritului de către concret (*A cincea elegie*). Căci lipsa de concept duce la ispita concretului gregar. Or pătrunderea concretului în noi sau a noastră în concret înseamnă a te situa într-o lume fără sens, fără Nord. Abia cuvântul, generalul ordonează cugetul și îi ordonă, ne separă de real, ne ajută să descifrăm:

*Acte acuzare paraafate
cu măruntaie de pasăre,
răcoroase penitențe gri, hotărâte mie.
Stau în picioare, cu capul descoperit,
încerc să descifrez ceea ce mi se cuvine
pentru ignoranță...
și nu pot, nu pot să descifrez nimic,
și-această stare de spirit, ea însăși,
se supără pe mine
și mă condamnă, indescifrabil,
la o perpetuă așteptare,
la o încordare a înțeleșurilor în ele însele
până iau forma merelor, frunzelor,
umbrelor,
păsărilor.*

Aici elegia se compune dintr-un singur discurs, formulă ce alternează cu aceea vizionaristă.

Punctul culminant al conflagrației spiritului liric îl atingem în *A șasea elegie (Afazia)* și *A Șaptea elegie (Opțiunea la real)*. Consecința extremă a tentației în real Nichita Stănescu o numește afazie. Adică rătăcirea fără sens printre sensurile lucrurilor, pierderea totală a capacității sesamice a

cuvintelor. Viziunea lirică din acest episod e geomorfă, totemică, pluvioasă, bacoviană, excelentă ca peisaj metafizic, dilematic:

*Stau între doi idoli și nu pot s-aleg
pe nici unul, stau
între doi idoli și plouă mărunt,
și nu pot să aleg pe nici unul,
și-n așteptare-nlemnesc
idolii-n ploaia măruntă. Eu stau
și nu pot să aleg între două
bucăți de lemn, și plouă mărunt și nu pot
în putreda ploaie s-aleg. Stau,
și lemnele, cele două, și-arată
coastele-albite de ploaia măruntă.
Stau între două schelete de cal
și nu pot să aleg pe nici unul, stau
și plouă mărunt, topind pământul
sub oasele albe, și nu pot să aleg.*

Imediat urmează ipoteza smulgerii din real, momentul opțiunii la real. Nu e vorba de o desprindere absolută. Nu. E o desprindere prin acceptarea în numele (și numirea) realului, a obiectelor sale, posedarea lor prin detașare conceptuală.

Cu acestea intrăm în zona fantastică a abstractului (este consecința rațională a opțiunii). În zona conceptului și a ideilor pure, în zona în care ele se nasc boreal, și numită de poet ca atare: *Elegia a opta, Hiperboreana*.

În acest punct, epistemologia poetului atinge absolutul spiritului. Splendoarea lui nu poate fi concepută. („Absolutul, scrie Hegel, nu trebuie conceput, ci simțit și intuit, nu conceptul său ci sentimentul și intuiția sa trebuie să aibă cuvântul și să fie exprimate”). Elegia se arată un imn simpatetic cu inflexiuni erotice, un imn parcă al vieții și al morții, căci cine intră aici nu are decât două șanse: să moară ucis de suflarea de gheață a Ideii, sau să viețuiască. Aici abstracția („litera A”) se confundă cu absolutul, împărțind frumusețea imnului. „Fizionomia” ei este cercetată cu ardoarea cu care poezii cântă Nemuritoarea, iubită necunoscuta.

Urmează, firește, *Elegia oului, a noua*, care simbolizează procrearea și nașterea ideii al cărei efort e sugerat a fi egal cu nașterea unui sistem solar, al spațiului adamic. Epifonema elegiei – tehnică utilizată și în alte poeme – este semnificativă și trimite ca și alte versuri la funcția pe care o are oniricul la N. Stănescu:

*Numai din somn
se poate trezi fiecare, -
din coaja vieții nici unul
niciodată.*

Prin *Elegia a zecea* suntem – spus tot atât de rezumativ ca și până aici – în planul individualității complexe paradisiatice. Omul constituit, odată agregat, suferă de propria sa prezență, existență, suferă pentru că are doar Eu, pentru că este centrul universului, pentru că are, în ultimă instanță, un Eu cosmic. Sursă de torturi și orgolii deșarte.

Cu *A unsprezecea elegie* ne este prezentată vizionarist soluția umanistă, ca unica soluție salvatoare de la neant.

E soluția preferată de Ion Barbu (*Umanizare*), Beethoven (a noua), Goethe, la toți simfonică, finală. Ea reprezintă și la Nichita apoteoza cărții, a vieții spirituale.

Nu am vorbit de Omul-fantă, elegie fără cifră. Ea propune un tip de personalitate scormonitoare, ca o lamă cuantică, mai bine zis, un prototip. Îl consider pe poet ca aparținând unei atare secte, care modifică abil viziunea în utopie și utopia în viziune:

*Omul-fantă are îndepărtate origini
El vine din afară
din afara frunzelor
din afara lumii protectoare*

*și chiar
din afara lui însuși.*

*Ia Ființă venind.
Astfel, el se umple
cu imaginile diforme
atârnând lăptoase de marginile
existenței, sau, pur și simplu,
el adulmecă existența
și ia naștere lăsându-se
devorat de ea.*

*Nu se știe cine mănâncă pe cine.
Omul-fantă azvârle mari piramide
de vid
peste mari deșerturi.*

Precizare:

Acest text a apărut în revista *Luceafărul* nr. 36 din anul 1967. Incredințat că esul hermeneutic este „încă viu”, poetul Nicolae Țone îl pune în fruntea reeditării celor 11 elegii ale lui Nichita Stănescu. Precum și la varianta în limba franceză, în traducerea lui Claudiu Soare, la aceeași editură Vinea, volum lansat la Salonul cărții din Paris, 2019.

Mulțumesc, Nicolae Țone, prietene de demult.

M. N. Rusu

GHEORGHE ANDREI NEAGU

Generalul și bicla

Când a aflat după un secol de lânzezeală că urma să aibă vizitatori, s-a bucurat. A ieșit din cavou, și-a lustruit cizmele și s-a uitat la bicicleta pe care o capturase de la Johannes von Eben. Rușii se bolunjiseră cu totul. Voiau revoluție. Nu mai ascultau de ofițeri.

- Măi generale!, îi zise căpitanul Ignat cu o nedisimulată răceală. Parcă ne spuneai că „Pe aici nu se trece”, rosti el influențat de zurba rusească.

- Domnule căpitan, îți interzic să fii obraznic și să răstălmăcești spunerea mea de acum o sută de ani! Acum vor trece strănepoții noștri pe bicicletă!, preciză generalul Eremia Grigorescu, așezat pe marginea sarcofagului din care abia ieșise.

Praful fin se împrăștiase de jur împrejurul său ca aură de sfânt. Căpitanul Ignat își reprimă pornirea de care se molipsise în tranșeele aliaților ruși.

- Domnule căpitan, sunt convins că acum după ce-au trecut o sută de ani de când l-am bătut pe Curt von Morgen cu toată artileria lui cu tot, îmi pot permite să trec și pe la Măriuca! Iar faptul că vin o samă de tineri pe bicicletă ca să ne viziteze mă face să mă simt responsabil în calitate de gazdă. Te rog să vorbești și cu Alexandru pentru că am de gând să-l duc și pe la el pe la Mărăști!

- Vă referiți la generalul Alexandru Averescu?

- Păi, la cine altul, domnule căpitan?

Ignat făcu stânga împrejur și ieși din Mausoleul de la Mărășești. Se îndreptă spre muzeul din apropierea mausoleului. Încă de la intrare zări într-o vitrină de sticlă telefonul de campanie. Nu era timp de tăgadă. Sparse vitrina, luă telefonul și începu să învârtă la manivelă.

- Alo, domnule căpitan Miclescu, din dispoziția domnului general Eremia Grigorescu, vă comunic următoarele:

1. Pregătiți traseul care duce până la Mărăști.

2. Anunțați-l pe domnul general Alexandru Averescu să fie gata să-i primească pe bicicliștii de astăzi.

3. Participanții vor face un popas și la mormântul Ecaterinei Teodoroiu. Poate se mai rujează și ea cu această ocazie, că prea era ca o măicuță smerită în tot felul de filme.

4. Rog să dați dispoziție ca autoritățile contemporane să fie prezente cu pâine și sare, iar popii să-și facă datoria.

- Bine că nu veniți cu niște rockeri sataniști!, se auzi de la celălalt capăt al telefonului vocea căpitanului Miclescu.

- Domnul general vă mai roagă să vă faceți rost de-o bicicletă pentru a-i însoți pe organizatori pe tot traseul.

- Domnule Ignat, am un pluton de bicicliști îngropați aici lângă mine cu mitralierele din dotare, ce-l pot mobiliza să însoțească pe tinerii bicicliști mioritici.

- Nu știu ce să spun!, zise Ignat descumpănit de amploarea propunerii. O să-l întreb pe domnul general!, zise căpitanul Ignat închizând telefonul.

Rămas singur, generalul Eremia Grigorescu își privi carâmbul cizmelor lustruite cu admirație. Până și tureatca lucea oglindă. Își mai plimbă odată buricul degetelor peste teaca oțelită a săbiei, ieșind în fața mausoleului. Se urcă pe bicicletă și pedală puțin prin fața treptelor ce străjuiau intrarea. „A dracului industrie germană!”, își zise el admirând felul în care bicicleta de captură – Bicla cum îi spunea el – se comporta sub trupul lui. „I-a uns bine lanțul ordonanța!”, își zise generalul mustăcînd. Îl stânjenea puțin sabia atunci când ridica piciorul stîng pe pedală. Pe poarta împrejmuirii imense ce străjuia curtea interioară a mausoleului, pătrunseră bicicliștii. Unii erau trecuți de prima tinerețe, alții încă mai aveau caș la gură. Din muzeu căpitanul Ignat veni să raporteze. Alerga.

- Domnule general, ordinul a fost îndeplinit. Mi-a răspuns căpitanul Miclescu, care s-a angajat să-l anunțe pe domnul general Averescu și pe Ecaterina. În plus ne mai oferă și un pluton de bicicliști cu mitraliere să-i însoțească peăștia care vin. Știți că mitraliorii din compania mea s-au jertfit cu toții.

- Bine, bine, să-i întâmpinăm pe urmașii urmașilor noștri ce vin acum călare pe bicicletă!, zise el, scoțându-și pieptul înainte plin cu decorații strălucitoare.

Bicicliștii au trecut pe lângă ei, fără să-i zărească. Ajunși în fața sarcofagului s-au mirat de faptul că au găsit capacul mișcat de la locul lui. Apoi după ce s-au distrat citind numele ciudate inscripționate pe plăcile de marmură, s-au îndreptat hăhăind spre muzeu. Muzeograful îi aștepta plin de nerăbdare. Tremura de emoție. Se pregătise îndelung să dea piept cu acești vizitatori de soi.

- Domnilor, am aflat că ați venit să ne cinstiți eroii după o sută de ani! Sunt convins că dumneavoastră ați auzit de jertfa intelectualilor români în Primul Război Mondial cum ar fi Dumitru Panaitescu care și-a pierdut brațul pe dealul de la Muratan!

- Care Panaitescu domnule?, ricană un tânăr biciclist.

- I se mai spunea și Perpessicius și a scris volumul *Scut și targă*, pe lângă o sumedenie de poezii!

- N-am auzit!, se auzi același glas cu un ton vinovat!

- Dar de George Topârceanu care a stat tot timpul războiului prizonier după ce-a fost luat la Turtucaia?!

- De acesta am auzit! Era un poet dulce, dar de Turtucaia n-am auzit!, se auzi glasul unei fete ce descălecuse cu greu de pe bicicletă. Își freca fesele amorțite. Un hândrălău cu o cască albastră pe cap o ciupi vârtos. Ea nu reacționează.

- Haideți domnilor participanți, n-ați auzit nici de Goga care tot la Turtucaia și-a găsit pe fratele Eugen grav rănit? Uite, aici avem un exemplar din *Gazeta Ostașului*, unde semna Iorga, Sadoveanu, Ghibu. De ce vă spun asta?, își continua ghidul conversația. Pentru că o să dați de mormântul generalului Prezan care a dat ordin ca soldatul Goga să nu mai fie dus pe front pentru că scrisul lui și al celorlalți era mai valoros când lupta cu penița decât cu baioneta pe front.

Tăcerea se lăsă grea și apăsătoare asupra participanților. Ședea mișcându-se de pe un picior pe altul stingheri și mofluzi. „Ce bine era pe bicicletă!”, gândea ei sub soarele arzător. Nimeni nu era stresat de asemenea chestii.

- Domnule muzeograf, sunt ceva pokemoni prin zonă?, întrebă cu haz și tupeu cel ce părea a fi organizatorul lor, stârnind hohote de râs.

Muzeograful înghiți în sec. Se prefăcu că nu auzi întrebarea. Dacă le-ar fi răspuns așa cum meritau, s-ar fi trezit cu cine știe ce sancțiuni. Organizatorul îi era șef, ce naiba. Ar fi vrut să le dea exemplul de poeți militari de dinainte de război, de la *Cârlova*, *Alecsandri* și *Pruncul*, de la *Coșbuc* și mulți alții, care au făcut cinste neamului românesc cu îndemnul lor puse-n vers spre a stârni în piepturile ostașilor români vitejia și eroismul necesare zdrobirii dușmanului. Nu mai îndrăzni să le vorbească nici despre *Liviu Rebreanu* de teamă să nu-i jignească și mai mult. Îi lăsă să se holbeze la vitrinele pline cu decorații, la mitralierele și puștile așezate pe dușumeaua muzeului...

- Dar vitrina asta de ce-i spartă?, căzu ca un trăsnet întrebarea unuia dintre bicicliști.

Luat prin surprindere, muzeograful mormăi ceva ce semăna cu un fel de scuză nedeslușită. Nici cel care pusese întrebarea nu înțelese prea bine de ce era vitrina spartă.

Au trecut peste momentul de stânjenală și s-au îndreptat spre bicicletele lăsate la ieșire. S-au urcat nerăbdători în șaua bicicletei și au ieșit pe aceeași poartă pe care intraseră cu câteva clipe mai înainte fără să le pese de general. Din înaltul treptelor mausoleului, generalul Eremia Grigorescu îi privi cu amărăciune. Cizmele văcsuite lună, încă îi mai străluceau în lumina soarelui. Sabia la fel. Enervat de nepăsarea bicicliștilor, generalul aruncă bicicleta și se întoarse spre căpitanul Ignat, care încremenise în poziția de drept și sabia ținută în dreptul frunții pentru primirea oaspeților cu onor.

- Ești liber!, rosti generalul.

Căpitanul coborî sabia și o băgă în teacă.

- Să trăiți domnule general!, zise el făcând stânga împrejur depărtându-se.

Generalul își duse mâna la mustață, răsucind colțul ei așa cum obișnuia în momente de stânjeneală și se retrase înăuntrul Mausoleului spre sarcofag. Regretă că-l mai anunțase pe Alexandru Averescu despre eveniment. Bicicliștii ăștia nu știau ce-i acela respect cu adevărat. Călcau în picioare noblețea unei jertfe militare care ar fi meritat mai mult decât o simplă pedalare pe cauciucurile roților ce aveau să treacă într-o secundă în nemurire de înaintașii neamului românesc.

ANGELA BURTEA

Pensionara

Se sculase de dimineață, fiindcă ceasul biologic funcționa cu exactitate precisă, iar statul îndelungat în pat ar fi mirosit a lene sau boală, ori ea nu era nici leneșă și nici nu acuza vreo durere într-atât de mare, încât să se facă una cu patul. Printr-o mișcare lentă, își coborî picioarele la marginea patului, se frecă ușor la ochi și privi prin sticla curată și strălucitoare a ferestrei, care se afla la 50 de centimetri de ea. Răsărise soarele de câteva minute și-și cobora razele într-o mângâiere suavă, atingând și fereastra de la etajul trei, în spatele căreia perechea de ochi albaștri se clătea în baia de lumină.

În ziua aceea de septembrie, în cea dintâi zi a toamnei, programul ei nu mai semăna cu programul anului trecut și nici cu cel de-acum 42 de ani. Era altceva. Era nou, era un alt început, pe care și-l grăbise singură într-o clipă de deznădejde, într-un minut de cumpănă sentimentală, într-o oră de maximă analiză interioară. Nu regreta, părea doar nostalgică după un timp care expirase prea repede, atât de repede încât nu-i simțise iuțea și rapacitatea cu care-i furase tinerețea, anii, viața.

În aceeași lentoare, îndepărtă perdeaua și deschise larg fereastra. Aerul plăcut, cu iz de frunză ruginie și bănuți de tufănică, o determină să zâmbească și să respire îndelung, ca și când o clipă de insuficiență respiratorie pusese stăpânire pe dânsa. O dată... și-ncă o dată! Tresări! O lacrimă se prelinse din ochii ușor obosiți, ascunși în spatele lentilelor, căci de vreo doi ani se făcuse soră bună și cu ochelarii.

Cafeaua! Nu-i grabă! își spuse zâmbind, timp în care mâna-i fină, dar cu pielea ușor încrețită, se îndreptă spre aparatul de radio, prietenul cel vechi și statornic. O fracțiune de secundă își privi palmele. Le întoarse când pe față, când pe dos. Erau tot ale ei, dar atât de diferite! Timpul le transformase, n-o avantaja! Or fi devenit ele mai îndemânaticе, dar și mai muncite! Recunoștea, nu avusese întotdeauna grijă de ele, nu și le protejase îndeajuns, căci traiul scump ceruse sacrificiu ori ea nu se împotriviase niciodată muncilor

domestice. Tot privindu-le, se întrebă în mare taină: *Oare peste câte alte mâini au poposit mâinile mele, spre a conduce stiloul sau creionul în scrierea literelor și cifrelor?*

Și nu s-a sfiit niciodată să-și așeze mâna peste sutele de mâini mici și fragile, curate și cu unghii îngrijite ori peste cele care văzuseră mai rar apa și săpunul sau peste cele cu pielea arsă și aspră datorită muncii fizice la care fuseseră supuse, fără voia lor. *Oare ce vor fi făcând acum acele multe perechi de mâini, peste care, odinioară, mâinile mele au încercat să croiască drum?* se gândi ea.

La braț cu nostalgia, înțelegea că era pentru prima dată când nimic nu o mai zorea, când acele ceasornicului se mișcau blând, iar ticăitul său nu-i precipita mișcările, ci, din contră, o acompania plăcut. În sunetul ceasului deșteptător și-al știrilor de tot felul își bău și cafeaua. Calm, stând relaxată în fotoliul din modestul său balcon, savură licoarea aromată și atât de binefăcătoare. Zâmbi unui gând frumos, dădu să se ridice spre a-și verifica mapa școlară, apoi se reaseză, spunându-și: *Gata! Atât a fost! De-acum trebuie să mă grăbesc încet, căci au grijă ei, anii, să-mi grăbească trecerea! De azi, sunt pensionară!*

IRINA LUCIA MIHALCA

*Rătăcirea Timpului la Masa Tăcerii**

*Zborul pescărușului
semnează orizontul între două clipe.
În urma fiecărui pas, timpul mușcă cu forță spațiile,
lumina eliberează căderea secundelor
din trecerea cuvintelor.*

*În urma fiecărui pas,
iarbă nenăscută, iarbă neruptă de trecut.
Rănit la picioare te ridici,
din botezul apei, în tăcerea regăsită.*

*Din colțul viselor, neputința reținerii clipelor rebele,
antotimpuri ce nu există
trec prin umbrele oaselor albite.
La Masa Tăcerii, sufletul,
în căderea sărutului, eliberează timpul.
În fiecare noapte curg, peste vetre,*

*icoane din focul inimii.
Nimic nu va mai fi
cum a mai fost în inocența vârstelor!*

*Traversezi orașul, în față doar biserica,
cu inima spargi altarul,
treci mai departe de început,
cu aripile și dinții rupi din înfinit.*

*Prin respirația lacrimii, jumătăți de glasuri se strigă,
se caută, în tăcerea oglinzilor.
În spatele coloanei nu mai e nimic,
doar cimitirul, speranța și cerul!*

*Cazi în rugăciune și, peste toate,
Coloana Infinitului se desfășoară-n lumină.
Din umbre nu a plouat, nu a nins,
prin rana desfăcută peste timp, în linia rece a nopții.*

*Printre iluzii ne strecurăm,
ultima treaptă a scării rulante nu mai există,
singuri vom face saltul
în tronsonul următor de timp secționat.*

*Orele, zilele și anii s-au evaporat
printr-o nouă rotire a pământului,
gardenii nemărginirii
ne-au deschis porțile prin suspinul umbrelor.*

*Timpul – tubul îngust prin care,
cu greu, vom trece din trupul cuvintelor,
învățându-ne, unii pe alții,
pentru noua rearanjare din Fântâna Luminii!*

* Poem selecționat de M. N. Rusu.

MIHAELA ALBU

**Un scriitor – L.M. Arcade – și o operă originală:
Poveste cu țigani și Revoluție culturală
 Pledoarie pentru schimbarea canonului**

*Partea trebuie să se întoarcă în întreg,
 din toate colțurile lumii.*

Gelu Ionescu

*Literatura exilului – nerecunoscută nici
 postdecembrist, găsind ușa casei închisă.
 Expatriaților li s-a furat destinul, viața, lumea, istoria,
 cultura, limba, dar ușa casei, unde se află toate
 răspunsurile, rămâne zăvorâtă. A sunat patetic?*

Este.

Magda Ursache

În ceea ce privește literatura și întreaga activitate culturală a unei bune părți a exilului românesc două sunt cauzele nepromovării în spațiul informativ actual – *necunoașterea și uitarea*. Ba am putea spune că sunt chiar trei, dacă am adăuga și *teama* de a nu se schimba canonul, atât de bine bătut în cuie de unii decidenți. Nu o spun eu, a spus-o deja – cu o privire din afară, obiectivă așadar – Monica Lovinescu. La teamă am putea adăuga și ... *invidia*, firesc-nefirescul sentiment încercat de cei, inconștient poate, nesiguri pe ei. Ne amintește Magda Ursache despre astfel de „momente” din istoria literaturii noastre, amendând însă, cu deosebire, nepăsarea pentru valorile culturii române, *uitarea*, cu alte cuvinte: „Pricep invidia lui M.R.P. pe Tudor Arghezi, pica lui Marino pe Călinescu, ciuda lui Beniuc pe Blaga, dar de-a dreptul incriminantă e nepăsarea urmașilor./.../ „uitarea e sora mai mică a morții însăși”, avertizează diaristul Ion Lazu” (v. *Contemporanul*, 5/ 2013).

Literatura – cu totul remarcabilă – scrisă de L. M. Arcade în limba română, în exil, pare a nu fi suferit cu totul de indiferență ori uitare din partea criticilor. Și totuși ... chiar și reeditată (în 1991 și 1996), prin lipsa difuzării, ori chiar a promovării convenite, opera sa rămâne o mare necunoscută.

Ceea ce dorim să accentuăm în ceea ce privește receptarea acesteia este că, din parcurgerea unui număr de cronici și recenzii, asupra romanelor îndeosebi semnate de L. M. Arcade, observăm în primul rând unanimitatea criticilor – din exil și din țară – (cu extrem de rare excepții) în aprecierea lor, subliniindu-se îndeosebi *originalitatea* scrisului.

Fiecare dintre recenzenți salută cu bucurie apariția unei opere de valoare în limba română și scoate în evidență *stilul*, „un fel de până acum rar împlinită desăvârșire în istoria literelor române” (A. Scrima), situând romanul *Poveste cu țigani* „într-o concordantă discordantă” cu *Craii...* lui Mateiu Caragiale (Mircea Popescu), comparând scriitorul român cu Ghelderode (Horia Stamatu), cu Creangă și mai puțin cu Sadoveanu (Monica Lovinescu), cu Gabriel Garcia Marquez (Marian Popa) sau afirmând că „ar putea fi rezumat mult mai bine prin sunet decât prin cuvinte (D. Ichim), iar Ion Simuț afirmă că „proza lui Arcade are rafinamentul lingvistic al unui calofil și savoarea oralității povestitorilor sudici”.

În ceea ce privește *Revoluția culturală*, Ion Negoïtescu apropie stilul în care este scrisă cartea de cel al lui Arghezi ori Dumitru Nicodim. Dumitru Ichim ia în discuție *Revoluția culturală*, referindu-se în principal la limbajul folosit de personaje (studenți), cu trimitere la „cuvântul golit de sens” din romanele lui Orwell, dând astfel un avertisment și un mesaj, pe care autorul pare a-l transmite permanent: „Salvați cuvântul! Salvați ființa umană de deslogosizare!”. Nicolae Florescu, la rândul său, pune în prim plan, în toate prozele lui Arcade, „înclinarea spre surprinderea aspectelor absurde ale existenței, filtrate printr-o perspectivă tragi-comică” ce trimite către cărțile populare, de vreme ce prozatorul „lucrează nu cu fapte și întâmplări, ci cu pilde, ca în *cărțile de învățătură* sau în *viețile sfinților*”, referindu-se și el la acea „ceremonie a limbajului” despre care făcea vorbire Horia Stamatu.

Fiecare dintre recenzenți pune așadar în prim plan cu deosebire stilul prin care autorul se apropie de alți scriitori, dar se și individualizează în literatura română. Este observația cu care se deschide receptarea critică a acestei singulare (și încă necunoscute de marele public) opere literare și de aceea, nu fără teme, Cornel Ungureanu va afirma că „orice înțelegere adâncă a lui L. M. Arcade trebuie să înceapă cu studiul lui André Scrima.”

Considerat – și nu numai de I. Negoïtescu – „unul dintre cei mai importanți scriitori ai exilului”, putem extrapola (în lumina celor afirmate mai sus) că L. M. Arcade este unul dintre cei mai importanți (și originali) scriitori din literatura noastră, iar prin raportarea operei sale la cele ale altor autori români este scoasă în evidență în mod direct (I. Negoïtescu) sau în subtext „*unitatea* dintre literatura română care se scrie în țară și cea care se scrie în exil”.

Mai multe sondaje făcute în ultimul timp, în diferite reviste, asupra celor mai bune zece romane din literatura română, nu de puține ori, în opinia celor intervievați, *Craii de Curtea Veche* a fost, sau pe primul loc, ori între primele. Or, ca să se realizeze astfel de sondaje, ar fi fost absolut necesar să se ia în seamă *întreaga* literatură română, indiferent unde a fost scrisă. Că scriitorul s-a aflat în spațiul actual al României sau în afara granițelor, oriunde altundeva, atâta timp cât el este scriitor român, opera sa trebuie să facă parte din întreg, să fie pusă în circumferința *întregului*, să fie în interconexiune cu toate celelalte scrieri, de același gen, din literatura română.

Din păcate, nici acum – la 30 de ani de la revoluția din 89 – nu se întâmplă asta.

Unii critici și istorici literari (destul de puțini, însă!) s-au exprimat în favoarea reîntregirii literaturii române și chiar împotriva obiceiului de a promova – cu ostentație – numai și numai anumite nume și anumite cărți (oricum, numai cele scrise în țară). O descriere a acestui fenomen paradoxal – pentru a da numai un exemplu – o face Nicolae Breban într-un articol din *Contemporanul*, unde citim, printre altele: „cam după revoluție, numai aceste nume, vreo patru, cinci, au fost etalate cu o anume insistență obrăznicie în vitrinele librăriilor din întreaga țară. Și doar aceste nume, patru, cinci, să zicem șase, au fost citate și răs-citate în mai toate ziarele și revistele literare la nesfârșit, aceiași și aceiași, cu orice ocazie, cu privire la orice problemă sau temă. /.../, „Cultura începe cu noi” par să-și spună noii corifei, punând în discuție nu numai tradiția și valorile istoriei sau culturii, dar și conceptele și ideile cu care strămoșii și dascălii noștri, bieții de ei, încercau să pună ordine în lucruri” (v. N. Breban, „Oportuniștii culturali”, I, în *Contemporanul*, nr. 5/ 2013).

De ce între acestea „patru, cinci, șase” nu apare niciodată un roman scris în exil? Să fie din necunoaștere? Să fie premeditat? Cei care s-au exprimat asupra *Poveștii cu țigani*, de exemplu, au situat romanul (așa cum am arătat) pe aceeași treaptă valorică cu *Craii...*, opinând că stilul, limbajul, semnificația verbului, derularea poveștii, simbolistica de dincolo de povestea în sine conferă textului unicitate și valoare. Este un roman original și totuși cu „atingeri” din stilul vechilor cronici, din Sadoveanu și Mateiu Caragiale, din Ion Barbu, Bănulescu și Marquez (înainte de Marquez!). Un „certificat de autentificare” a *nobleței* este prezentarea lui André Scrima, dacă nu toate celelate „voci” care s-au exprimat admirativ asupra operei *arcad-iene*, o operă românească, intraductibilă, ca orice poem adevărat ce numai în limba maternă *spune și semnifică* pe deplin.

„Cartea lui Arcade, prin mesajul ei, se adaugă *țărmlui* de cultură al Europei – afirma în 1982, în urma lecturii, Dumitru Ichim. Chiar dacă această carte, în acest context, ar fi de mărimea unui bob de muștar e de ajuns. *Țărmlul* e mai bogat cu un fir de nisip împotriva acelei stele vrăjmașe și pânditoare din săbatica stepă balcanică.” Iar Mircea Eliade completa parcă, scriind că al doilea roman, *Revoluție culturală*: „mai adaugă o stâncă la megalitul literaturii române (și nu numai din exil)”.

Cine nu se lasă convins de recenzenți se va convinge citind romanele semnate L. M. Arcade.

Și astfel, dacă nu cei ce stabilesc canonul actual își vor revizui opinia, cititorii (dacă li se va permite accesul la operă) vor fi aceia care îl vor schimba.

MIHAELA MALEA STROE

Eugen D. Popin: Pe puntea dintre maluri

A trecut destul de mult timp de când n-am mai citit o carte de poeme cu care să intru în rezonanță așa cum mi s-a întâmplat relativ recent cu volumul *Evanescente* al lui Eugen D. Popin (Ed. Limes, Florești/Cluj, 2018). Poate tocmai de aceea m-am sfiit să scriu, am tot amânat, am ezitat, pentru că e destul de greu să scrii despre inefabilul unei întâlniri la... porțile cuvântului.

Am dat aici peste poeme fine, ca o broderie rafinată, elegantă, pe suport de mătase naturală, intelectualiste, dar bogate în vibrația spirituală și în fibra emoțională pe care, cred eu, poezia autentică este absolut firesc, să nu zic *obligatoriu*, să le conțină și să le transmită.

„Totul mă călăuzește îndărăt în mine însumi”, citatul din Novalis, nu este doar un motto fericit ales, ci chiar o călăuză în lectură, în călătoria, nu tocmai simplă, nici ușoară, pe „puntea dintre maluri”, cum se subintitulează, sugestiv, volumul.

Am citit poemele lui Eugen Popin pe de o parte ca pe un îndemn la mai multă atenție (cuvinită văzutelor și nevăzutelor din lumea noastră, rostitelor și nerostitelor gânduri sau trăiri, tainelor – revelate sau nu – care „urcă la cer”), pe de altă parte ca pe o confesiune a celui singur – ori însingurat? – aflat într-o perpetuă căutare. O confesiune discretă, *evanescentă* ea însăși, a celui care contemplă jur-împrejururile și pe sine-însuși, intransigent cu derapajele.

Mi s-a părut că aud, citind poemele, un fel de liturghie a tăcerilor. Tăcerea – o „vecinătate” în care uneori *ființăm*, e camuflată în nerostire („dinainte-ne/ gânduri nerostite”, p. 26, respectiv „străbat/ fără să tulbur/limpezimile/ nerostirea// înveșnicire/ tăcere”, p.44), alteori în „cuvinte încătușate” („cuvinte/ încătușate/ orfane/ sângerânde”, p.36) sau în „patimi(le) nespovedite” (p. 38) ale câmpiei – devine motiv recurent. Poetul este mai degrabă un pelerin atipic, purces la urcuș, între „tulburele / amurgului” și „brațele/ pătimașe/ale nopții” „de unul singur/ cu rucsacul / doldora/ de prihane” (p. 54) printr-un timp „ieșit de pe fâgaș”, cum

avertizează încă de la început motto-ul shakespearean al poemului „antinomii” (p.7), un timp scăpat din clepsidră. „Pe malul râului/ clepsidra goală” (p. 33) poate fi o mărturie a acestei ieșiri/evadări într-un fel de atemporalitate, după cum poate fi și o etapă premergătoare „dezlegării” care „sălășluiește/ pesemne/ undeva/ în desăvârșirea/ clepsidrei” – p. 59, o etapă rezervată căutărilor imateriale, asupra cărora, prizonieri în temporalitate și materialitate, în contingent, prea puțini mai reflectează și cărora încă și mai puțin li se dedică în vremurile noastre tulburi.

În acest parcurs, poetul pelerin („istovit/ de încercări/ de rătăciri/ de neîmplinire”) întâlnește „refugii”, vede „vitrării”, nu ignoră „grotescul”, aude un „susur” sau un „murmur” al locurilor natale pe care alții nu le văd și nu le aud, dar pesemne cele mai importante momente ale urcușului asumat spre „brațele nopții” sunt starea de „veghe” în care se rostește rugăciunea „kaddish” (deopotrivă de doliu și de slavă) și – subtile, concentrate ca niște haiku-uri – „epifaniile”(p. 41), „botezul”, posibila arătare a Treimii în cele mai discrete, aproape insesizabile manifestări ale firii: „respirația/celor doi/ adolescenți/opriți/ pe puntea/ dintre maluri”, „linia/ care/ ne desparte/ de propria/ noastră/ umbră”, „îngeri/ în pustietatea/ lanului/ de grâu// maci înfloriți/ luna palidă”, „izvorul/ susurul/ fulgi singuratici// încremenită/ umbra stejarului” sau încă mai grăitor, „gânduri/ ne stau dinainte// fărâme/ din *ceea ce/ ne-a fost/ cândva/ dăruit*”. Cred că nu întâmplător privilegiul popasului „pe puntea dintre maluri” aparține adolescenților, după cum, nu întâmplător ființa „cea de pretutindeni”, matură, are privilegiul urcușului (poate ascetic, izbăvitor de răstimpul petrecut în „golicieuna lutului” și îngemănat tainei unor îngeri de rang înalt) întrucât: „zăbovim/ vreme/ după vreme/ în golicieuna/ lutului/ taina/ urcă la cer/ dimpreună/ cu heruvimii”(p. 23).

Asumarea unor vinovății majore („noi/ cei dintotdeauna/ am/ întinat/ susurul/ ne-am învoit/ fără de căință/ cu necinstirea și samavolnicia/ terfelind/ neprețuitul/ și/ ruga”, p. 14) face parte, esențial, din căutarea perpetuă a „căii”(și nu oricare cale, ci aceea *de întoarcere* la primordial, la „cuvântul nerostit”, la înțelepciunea pruncului cu surâs blând care atenționează că „... nimic/ nu ni se cuvine”... – p. 53), ruga uitată, disprețuită, fiind, în fapt, „însingurata/ lumină/ în bezna/ cea fără de margini”. Aceasta, dar și „o rază/singuratică/ licărind/ între întunecime/și nemărginire” (p. 70), „câteva raze firave” (p. 25) sau însuși „albul/ florii/de măr/ la umbra/streșinii ruginite” (p. 27) pot fi de ajutor în a lumina discret meandrele căutării până la identificarea *răspântiei*, a *malului*, a *punții* peste „pârăul/ de foc” (un Piriphlegethon nenumit ca atare) și, în fine, a *căii*: „căutarea/ e întoarcere/ la cuvântul/ nerostit// răspântia/ malul/ pârăul/ de foc// strălucoarea// mai apoi puntea// și-ntr-un sfârșit/ *calea*” (p. 71).

Se poate spune, pe scurt și fără rezerve, că *Evanescențele* lui Eugen D. Popin sunt o ilustrare lirică de excepție a lui „multum in parvo”.

Dan Anghelescu – tensiuni și esențe

Volumul *Inefabila povară* apărut – sub semnătura poetului Dan Anghelescu – la editura bucureșteană Eikon, în anul 2018, este plasat sub un motto din Michel Eyquem de Montaigne, motto ale cărui conotații iradiază evident asupra conținutului întregii cărți: *Je suis moy-mesme la matière de mon livre.*

Dan Anghelescu scrie o poezie densă, o poezie de idei. Sesizăm acest fapt de îndată ce pătrundem în esența reală și profundă a scrisului său. Trimiterile sale capătă reverberații polifonice și polisemantice în același timp, sensurile apropiind între ele lumi depărtate, acolo unde „...la timpuri de ape și înnoptare/a sensurilor/...” se întâlnesc, deopotrivă, cosmicul dans al zeului hindus Shiva, dar și platonicianul savant al incertitudinilor din universurile subatomice, Heisenberg: „...oricine ai fi – spune poetul – pasăre/ iarmaroc/ pom înflorit/ clopot sub nebunia albă a lumii/...porți o înserare.” Deși asemenea apropieri nu se pot sprijini pe nimic rațional (să nu uităm, totuși, că poezia posedă rațiuni pe care nici esența rațiunii *nu le cunoaște* sau nu știe să le *re-cunoască!*) acele puncte de suspensie, acele stranii forme prin care fiecare cuvânt – în chip misterios – le iradiază pe toate celelalte, pe mine mă trimit într-un anume fel la scrierile lui Louis Ferdinand Céline... Pentru că în aceste poeme mereu, inexplicabil, ceva se întâmplă totuși: „...îndeterminare/ atingeri/ ale abisului/...tertium datur...îngerul/ pune culori peste veacuri/...”

Rămânem sub marile și apăsătoarele întunecimi ale tăcerii ce pare a se înstăpâni peste lume; și – ca atare – acestea nu numai că devin, dar sunt efectiv resimțite mereu ca o povară. Una – cum spune poetul – *inefabilă*: „...inefabilă povară/ tăcerea din/ lucruri/...profundă cât rana albastră a mării...”

Dar tăcerea pare să survină – ori poate să fie chiar una și aceeași (!) cu – cea „...noche oscura del alma” a Sfântului Ioan al Crucii, metamorfozată, cum poetul chiar spune „brusc existând într-o nefire/ a noastră”, posedând, în viziunea auctorială, virtualitatea patafizică de a fi „...poate grădină/ poate cu flori/ poate tramvai/ sau vapor/ poate pământ/ sau oază-n pustie.” Câteva sintagme ne atrag atenția în mod deosebit: „...între a fi și a nu fi / lumière dont le pouvoir se cache et se montre/...cuantă/ vibrație/ și sens/ ascuns/ inconceptibilă/ biserică ondulatorie/...imensă și plină de neant...” Evident, întrezărim aici apropierile și chiar armonizările ce se insinuează între ideea de sacru și științele fizicii cuantice. Pentru cei ce au parcurs eseistica lui Dan Anghelescu asupra marilor personalități literare din exilul românesc (Vintilă Horia, Ștefan Lupășco, Constantin Amărieuței)

trimiterile, la modul de abordare a literaturii ca domeniu cu totul special al *cunoașterii*, apropiere între ele teologia și științele de ultimă oră. Acest *drum* – la Dan Anghelescu – se insinuează ca fiind cumva și al poeziei. Găsim sintagme cum sunt cele întâlnite în teoriile misteriosului *terț inclus*: „Apofatic/ Ascunsul/ celui de-al treilea...” Suntem, nu mai puțin în proximitățile unui Pseudo-Dionisie Areopagitul. Și nu lipsește nici Parmenide, dat fiind că – ni se sugerează – posibilitatea unei schimbări fundamentale de vreme ce, se spune: „într-un/ deasupra/ al tuturor cuvintelor.../Parmenide/ își...rescrie/ Poemul...”

Poezia lui Dan Anghelescu respiră, în profuzimile ei, întrebări ce rămân suspendate peste „...entropii/ non-locuri imense și tragice/.../ suind într-un deasupra/ a ceea ce știm / și nu știm...”. Nelipsite – și întrucâtva specifice acestui poet – sunt dialogurile intertextuale unde poezia devine „sfântă noapte a preafericitor lumii.../.../o unică singurătate...” în interiorul căreia domină o anume nemântuire pentru că: „...no place of grace/ no time/ to rejoice...”.

Un specific al ființării lirice a lui Dan Anghelescu pare că este, pe de o parte, o dispersare, pe de alta, o întâlnire și chiar un dialog subiacent cu spiritul marilor poeme ale lumii: „...o cât de Charles Cros eram/cât de André Frénaud murisem/ să pot/ să fiu/mai departe.../ câtă mare împărțisem/cu Valéry Larbaud...” Dar gândirea și amintirile sunt prezente, cum spune poetul, „...în bătaia vânturilor sărace”. Sensurile suportă parcă o anume disipare: „...o frângere a sensurilor”, iar tabloul cotidianului este dezolant: „...la capătul străzii acolo unde/ câinii comunitari se reped la tine”...Singurătatea, în astfel de circumstanțe, devine – cum spune, de multe ori, autorul – *dezesperantă*: „...Stai la porți și ascultă glasul tainic al nopții/ cu vești multe/întâmplări fără sens sau ciudate/ pași de somn se presimt peste case/ și vestiri ale ploilor reci”.

Unele texte au titluri în franceză sau engleză prelungind și amplificând acel dialog spiritual despre care am mai amintit. Descifrăm în aceasta *semne ale umanului de pretutindeni și de din-totdeauna* ce rămân înscrise în *pulberea de pe drumuri, în pietre și iarbă*, totul subliniat într-un vers superb ce ne atrage atenția: „...acum în tine tace/ însuși destinul/ de funingini și de cearcăn zidit”. Sau, în altă parte: „...pe străzi pustiite de ploii/patafizica se zdrobește/ în mine”. Astfel de secvențe sunt nelipsite în paginile acestui volum de poezie și nu putem să nu le amintim iarăși și iarăși. Poetul resimte ceea ce el numește „...inefabila povară a lumii”, sintagmă ce dă și titlul cărții și, de asemenea, mai are senzația – amintitoare cumva de Pascal – că noaptea „...spaima/ umple spațiile lumii.”

Un anume sentiment al zădărnicii pare a se instala în tot și în toate, protagonistul liric știind că „ficțiunile noastre/ sunt imposibile”. Un fel de autoportret este schițat ceva mai departe: „...sunt cel cu șiragul de/ cheițe ruginite la gât/ nu deschid nicio poartă...”

Se pare că există anumite momente prielnice scrisului, probabil cele bântuite de irepresibilă – nu odată reamintită – *malinconie*, când, ca și T. S. Eliot, resimte misterioasa *oră violetă* pe care o invocă reluând în engleză sintagma (*at the violet hour*) celui care a imaginat *The Waste Land*.

O ploaie bizară vine de undeva, parcă și de dincolo de cuvinte, închipuind statui, reinventând vorbele șamanilor... Ființa și neființa încep să comunice într-un schițat *incipit de Apocalipsă*, când „iarba-și începe iureșul sub câmpuri” și protagonistul liric e zguduit de „asurzitoarele respirații ale morților”.

Din poem în poem, textul acumulează o densitate și tensiuni din ce în ce mai împovăraătoare, vocile se metamorfozează în felinare și „automobilele cerului” devin martore la naufragiul unei corăbii. Spectacolele cotidianului, ale „zilnicărilor” (cuvânt inventat de acest straniu și însingurat poet) ating, nu odată, un devastator de tragic derizoriu: „...e o câmpie bolnavă care ne întâmpină/ cu înjurături/ hăhăieli și auroiaci/ întinși pe trotuare...” În rest e vreme pentru toate, căci: „...e un timp cât să scrii/ cât să mori/ sau cât să-ți compui/ pustiurile pentru întregul amurg”.

Fără îndoială, densă și intelectuală, poezia lui Dan Anghelescu impune un special respect.

DANA OPRITĂ

Dincolo de liniște

Critica literară ne-a obișnuit să ne spună exact despre ce fel de scriere este cartea pe care *am citit-o* sau *o vom citi*. Ce ne facem, însă, atunci când nu o putem încadra în niciun gen literar (deși și pentru așa ceva s-au găsit soluții), atunci când întoarcem pagini care nu se doresc încadrate în astfel de tipare, fiindcă nu le pasă de tipare, doar simplu deschid porți spre alte lumi? Eu cred că, de fapt, aceasta este principala menire a oricărei opere de artă – să ne facă să înțelegem că lucrurile care ne înconjoară au și un alt sens, decât cel pe care credem că îl au. Sensurile acelea care nu pot fi înțelese decât cu ochii sufletului.

Cartea neiertăciunilor (Ed. Junimea, Iași, 2018) este un exemplu perfect. De altfel, însăși autoarea, Roxana Pavnotescu, ca să ne facă mai ușoară înțelegerea, ne avertizează de la bun început că avem de-a face cu *lirică cuantică*, adică acea cantitate, aparent nesemnificativă, de energie care poate transforma chiar și cuvintele. Textul ce le include devine astfel îndeajuns poezie, suficientă proză, teatru prin distribuirea acțiunii, pictură în descrierea poantilistă a detaliilor, sculptură prin impresionanta forță a punerii alături a unor materii inefabile care par a nu avea legătură unele cu altele,

decupaj de film realizat înainte și după fatidicul 1927 al sonorizării lui, dar, mai ales, textul devine o muzică fără note, ca aceea a sferelor cu care intră în contact orice spirit care vrea, cu disperare uneori, să poată comunica cu un tărâm despre care știm mai nimic și îl numim (fără să cunoaștem exact ce înseamnă), *de dincolo*.

„Ne schimbăm râsul, plânsul, zâmbetul și chiar timbrul vocii după cel mort. Le regăsim spectral și mimetic în propriul nostru chip, gest, grimasă și vorbă articulată. Și toate acestea, ne aparțin, oare acum? Răspunul stă, obraznic și echivoc, în noi.”

Există adevăruri pe care le cunoaștem dintotdeauna și, în legea firii fiind, nu încap nicio îndoială că se vor transforma în realitate. Și, chiar dacă știm, nu suntem niciodată pregătiți pentru acel moment pe care îl vrem cât mai îndepărtat. Pieirea părinților, bunăoară. Astfel, *Bună dimineața, o sută de găște și Cartea neiertăciunilor* au apărut, pentru Roxana Pavnotescu, autoarea lor, ca o aducere aminte, într-o această moarte, atât de trecătoare, că viața însăși primește alte conotații, după plecarea celor care au purtat numele de *părinți*. Mai întâi tatăl, cu problemele lui de matematică spuse ca pe povești și derularea amintirilor legate de el, apoi *Cartea neiertăciunilor* (volum lansat la ultimul Târg de Carte *Gaudeamus* – 2018), (re)descifrând dragostea unei mame care părea mai aproape de miile ei de copii-elevi cărora le-a fost profesoară, decât de propria fiică. Nevoia de a face pace cu amintirile care dau năvală, dar și de a face mai ușoară singurătatea uriașă pe care o dislocă o astfel de dispariție.

Fiecare pagină este bine gradată, trecerea dintr-o lume pe care o percepem cu cele cinci simțuri, într-una pentru care avem nevoie doar de pulsul inimii este inteligent condusă. Pentru a putea pătrunde în aceste tărâmurile inefabile, ca în *Călăuza* lui Tarkovsky, e nevoie de un ghid, care, de data asta nu e piatra aruncată să deschidă portaluri, ci fiindte din alte regnuri animale, devenite intermediari, făcând astfel posibilă perceperea spiritului desprins din neființă, ce își păstrează pentru noi chipul lumesc, ca să o putem recunoaște pe aceea care, aici, în existența palpabilă a fost propria mamă.

„De când am văzut-o pe Mia plecând, am un singur gând: vizualizez clipa morții nu ca pe-o suferință, ci ca pe un mult așteptat contact cu ea, ca pe o întâmpinare. (...) Chiar din acel moment coșmaresc și deopotrivă liniștitor în care ea s-a dus, am început să mă proiectez în acel *dincolo*, în punctul nostru de întâlnire. Un punct de întâlnire e un punct terminus, în care ceva se sfârșește și altceva nou începe”.

Cum avem de-a face cu o scriere ce nu se descoperă doar ca în artele succesive cărora literatura îi aparține, ci, datorită vizualului ce abundă, pare a avea mai multe puncte comune cu artele simultane, la finalul parcurgerii întregului text – scris cu o ușurință netrucată - asistăm la descoperirea a ceva despre care știm sigur că a reușit să ridice vâlul opac al credinței că materialul e sigura realitate pe care trebuie să o luăm în seamă. Un prag, dar și un punct

de întâlnire... Fiindcă, așa cum însăși autoarea observă, „Se pare că zilele astea, energiile misterioase ale celor plecați (...) se manifestă la marginea realității, oniric, dar și în *realitatea imediată*.”

Cum limbajul poeziei nu era un secret pentru profesoara-mamă-poetă, Maria Pavnotescu-Octavian, cea care, printre manuale și o teză de doctorat a publicat mai multe volume de versuri, sigur că a căuta o cale aproape de limbajul liric pentru a comunica, dincolo de spațiu și timp, cu ființa dragă, este cât se poate de firesc.

Sensibilitatea, cultura bogată și talentul Roxanei Pavnotescu își dau ziua bună și o despletesc peste paginile acestui volum care sunt mult mai mult decât doar înșiruirea unor amintiri pe care nu le vrei uitare, împletite cu amărăciunea că nu o vei mai putea vedea niciodată pe cea care ți-a dat viață, așa cum, ca mulții alții, Albert Cohen, de exemplu, o face în sensibila lui *Cartea mamei*. Departe de a fi un epitaf, *Cartea neiertăciunilor* este, totuși un bocet, însă unul catartic, astfel încât orice aducere aminte, dar și orice nouă imagine ce acoperă tristețea dispariției ființei dragi au menirea să redefină senzații, să le plaseze în locurile din suflet, unde doar inima știe să simtă, să înțeleagă și să accepte căldura reală a mâinilor, dincolo de ceea ce prozaic e numită moarte.

Autoarea nu este la prima carte publicată. A început cu poezie (*Despre Ningiri și ningele*, 2005), dar proza o definește cel mai bine, fiindcă aici se poate lesne „juca” cu întrepătrunderea dintre arte. *Sub semnul Aspidei* (2009), deja amintita *Bună dimineața o sută de găște* (2011) și *Ploaia de sub limba Calului* (2014). Prestigioasa Editură Junimea, care i-a publicat toate volumele de proză, pare a fi înțeles cel mai bine că un astfel de talent trebuie să bucure pe cât mai mulți.

Fiecare dintre volumele amintite beneficiază de câte o Prefață semnată de eminentul critic Dumitru Micu, prin care le caută locul în panoplia valorilor literare și le face înțelegerea mai ușoară. Doar că astfel de cărți, care se citesc cu altfel de ochi, nu au nevoie decât de îndemnul de a le parcurge cu acea parte din noi care este ca un tunel, la capătul căruia se află deopotrivă „viața și moartea - alternative posibile, doar o problemă de opțiune”.

Roxana Pavnotescu realizează întregul parcurs al cărții aflat, cum spunem, mereu între două lumi, în vis și/sau în realitate, *între cele două nopți* argeziene cu abilitate și naturalețe, până într-acolo încât nu știi prea bine de care parte a pragului te afli, ceea ce face ineditul întregii cărți. Nimic științifico-fantastic, nimic mistic, legat de spiritism sau habotnicie, ci dovada că dragostea, chiar dacă nu întotdeauna explicită și strigată în gura mare, din oricare direcție ar fi venit este singura care face posibile trăiri ca acestea pe care le găsim în *Cartea neiertăciunilor*, după plecarea spiritului în „locuri cu verdeață”. Iar dacă se întâmplă să existe, micile imperfecțiuni ale textului nu alterează ansamblul acestui straniu text, care, departe de a fi unul cu un

caracter oniric, el se desfășoară doar pe o arie largă a unui real care, neștiutorilor, poate părea ireal.

„Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credința, veți primi”, spune Iisus ucenicilor săi de atunci și de acum. Toate dovezile duc spre convingerea că, pentru Roxana Pavnotescu, dorința (dublată de o credință puternică), a fost împlinită.

O carte despre care mi-am dorit să scriu, de îndată ce i-am parcurs paginile virtuale. Nefiind critic literar, o fac acum, din perspectiva poeziei, nu ca pe o cronică (poate doar una de întâmpinare), deci pentru a semnala apariția ei pe hârtia cât se poate de concretă a lumii în care trăim, uneori, la granița sensibilă dintre universurile infinitului. A fost cu atât mai greu pentru mine, fostă elevă a lui Pav, cum o numeam noi, să accept tristul adevăr că ființa reală care a declanșat cascada de lumină vindecătoare a paginilor ei nu mai este decât ea însăși un fascicul din aceeași rază care radiază dragoste pură. Sper din tot sufletul că experiența scrierii acestei cărți a însemnat un râvnit catharsis, iar neiertăciunile s-au stins.

M. N. RUSU

Dan Mihai Ciupitu: Călătorie natală

L-am cunoscut pe Dan Mihai Ciupitu și pe Olga, soția sa, într-un salon de cucoane din New York, nu în Sydney, Australia.

M-a captivat din prima clipă talentul lui Dan Mihai Ciupitu, talentul său de mare narator și fermecător bucovinean.

„D-ta scrii proză”, i-am spus la un moment dat. „Nu scriu!” „Ba scrii,” i-am replicat, „prea ești cursiv și îndrăgostit de limbajul epic. Parcă pe linia 'iconarilor', în frunte cu uitatul Julian Vesper.”

Dr. Dan Mihai Ciupitu mărturisea într-un colochiu familiar, că el „s-a născut gata însurat!” Parafrazându-l așa spune că el s-a născut direct scriitor! Citindu-i prozele netipărite încă într-un volum, mai scurte ori mai lungi, am constatat că autorul, hrănit bine cu lecturi din literatura română, veche, interbelică și contemporană, și universală, se înscrie cu povestirile sale între modelul Mircea Eliade esoteristul și rarismul Mathei I. Caragiale, scriitorul aflat încă „sub pecetea tainei”. Dan Mihai Ciupitu cultivă cu subtilitate suspansul și limbajul aluziv al acestora. „Viața cărților”, „Călătorul natal”, „Viața ca dulgheru...”, „Salonul refuznicilor”, „Nunta la geam”, „De ce bat clopotele copile?”, și, surpriză!, piesa de teatru „Sonată pentru violoncel de Bach”, un fel de replică dignitivă și fin ironică la *Citadela sfărâmată* a lui Horia Lovinescu, în care personajul atotprezent este limbajul deviat și deviant al zilelor noastre.

De altfel, Dan Mihai Ciupitu ne demonstrează, în subsecvent, că „limba de lemn” și avalanșa pseudonimelor și a diminutivelor suburbane au creat sub comunism un argou ideologic și demagogic hilar, - un adevărat atentat asupra limbii noastre materne.

Opinia mea este că limbajul proletar a fost o închisoare semantică din care foarte puțini am scăpat, vrând nevrând, peste hotarele impuse dictatorului spre o purificare necesară și vitală.

Toate acestea m-au determinat să-l lansez urgent în paginile revistei *Lumină lină/Gracious Light* din New York, dar și să constat că participanții la Cenaclu nu citesc revista, în general, și pe Dan Mihai Ciupitu în special, din 2017 până azi. Sper, în ciuda concurenței internetului, ca scriitorul să aibă mai mare audiență prin această carte a sa de debut, *Călătorie natală*, în curs de finalizare.

CORNEL BALABAN

Anotimpuri

*E târzie – această toamnă
Șoapta frunzelor s-a stins,
Mă gândesc la tine doamnă –
Nici o toamnă nu te-a nins*

*Te privesc și-acum în poze –
Ale timpului rostiri
Au parfum de tuberoze
Risipit în amintiri*

*Eu rămân sub anotimpuri
Și sub vreme, neînțeleș
Doar cu muza – tot mai singuri
Și tristețea unui vers*

Tatăl nostru

*E biserica aproape,
Clopotul l-auzi mereu –
Parcă spune cu tristețe
-Ați uitat de Dumnezeu !
Viața toată – e o fugă
Cu ispite, cu nevoi –
Tot mai rar ai spus în rugă :
-Doamne iartă-ne pe noi!
Dă-ne Doamne,
Fă-ne Doamne,
Doar așa îi ceri ades
Când ți-e sete,
Când ți-e foame,
Ori când ai un interes –
Într-o lume efemeră –
Faimă, glorie, averi,
Efemere sunt chiar toate
Viața ta-i doar azi și ieri
Cine ne-a ales fînța
Și ne-a dăruit un Eu –
Spiritul să ne înalțe ?
Tatăl nostru
Dumnezeu*

Țintă mișcătoare

*El vine încet
călcând cu grijă
pe fiecare piatră a pielii mele
atent la intersecția de gânduri
la traversarea de frison
precaut ține o umbrelă
contra aversei de lacrimi
în caz că m-aș încumeta
să fiu așa de fericită încât să plâng
ajunge pe-nserat în pragul casei
bate încetișor la ușă
să nu disturbe fluxul și refluxul silabelor
abia-ncropite
la prima vivisecție
privește prin micul ochi de geam al inimii
să vadă dacă sunt acasă
când nu răspund
îmi lasă un bilet cu scris mărunț
în cutia toracică:
Te-am căutat. Vin și mâine...*

Clar de înger

*Îngerul mă atenționează:
ai uitat să închizi gazul, apa,
lumina
ai uitat să încui ușa
și intră luna, cârțițele
ai uitat să te închei la haină,
la inimă
afară-i furtună
inima ta ușoară
o ia vântul
sau cine-i mai iute de mână
ai uitat să închei cuviincios viața
unde alergi
crezi că e politicos față de ea
să pleci așa*

*fără un cuvânt, fără un rând
scris de mână
cu primul tren întâlnit în gară
prăfuit, zdrențaros, fără
locomotivă
fără o șină bine lustruită,
strălucitoare
pe care să-ți odihnești capul
doldora de creveți
crezi că scapi așa de ușor
din ghearele unei vieți.*

Un înger mă ține de mână

*În larg se adună furtună
Și norii pe cer se-ntețesc,
Un înger mă ține de mână,
Pe ape mă face să pășesc.*

*Sunt orbul ce nu zărește lumina,
Lumina e-n mine, eu știu,
Dezleagă-mă Doamne de vina,
De-a nu te recunoaște, deși-s viu.*

Palia de la Orăștie

*Cărturari orăștieni spuneau în slove străbune,
Că „Înfluresc între cuvintele slăvite a lui Dumnezeu,
multe limbi pe pământ.”,
Doar limba noastră rămâne,
Încă neprinsă-n cuvânt.*

*Cu trudă și miști lunate,
Se naște monumentul român,
„Palia de la Orăștie,”
Documentul nostru străbun.*

*De la Dragoș, până la Aron Vodă,
Ne vorbește Ureche despre români,
Iar Neacșu ne lasă o dovadă,
„Scrisoarea”, la nepoți s-o-nmâni.*

*Atâția ani trecut-au Doamne,
Bune și grele furtuni,
Tot români suntem și în icoane,
Stă sfânta limbă din străbuni.*

ALEXANDRA ROCERIC

Sapienția

Totdeauna, soțului meu iubit, Iliuță Chioariu

- Viața se împarte între ce a fost și ce nu a putut fi, de o parte și de alta a axei numite *dacă*.
- Totuși, de unde își trage ura puterea? Ca să poată aprinde, mobiliza, dura, avea rezultate palpabile, victorii (teribile)? Să fie faptul că se poate deghiza în atâtea feluri, cameleon greu de descifrat și înzestrat cu viață lungă?
- Clovnul vorbește, glumește, provoacă și te învesește, pe când buzele lui pictate ostentativ îți arată fără vorbe cât de imposibil este să râzi la nesfârșit.
- Cum să ne apărăm de adevărurile dureroase? Ne prefacem a fi surzi, închidem ochii, să nu auzim, să nu vedem și devenim lași. Invocăm, încovoiați, nevoia de auto-apărare...
- Relele mari derivă din așa zise rele mărunte, pe care le-am lăsat să crească, subestimându-le potențialul. Alteori, temându-ne să nu părem că dăm prea multă amploare unor lucruri minore. Relele mari sunt totdeauna fuste rele mici.
- Vârsta cronologică este un indicator interesant în aprecierea tinerilor care te îmbătrânesc și a bătrânilor care te întineresc. Și câte comentarii strârșește!...
- Timpul! Încercările noastre de a stabili etape prin care trecem ... dacă avem zile. Un prezent ce se pulverizează pe când luptăm să-l „consumăm”! Un trecut depinzând de memoria noastră. Un viitor atârând de posibilitatea de a nu se întâmpla niciodată! Și între timp noi creem harnic sisteme!
- Ca să „funcționeze” efectiv, minciuna trebuie să adauge inteligenței suficientă imaginație. Se știe de mult că amestecată și cu puțin adevăr își crește șansele de credibilitate. Dar nici cele mai talentate minciuni nu trăiesc la nesfârșit.

- Într-o lume coruptă până și ochii învață cum să mintă.
- Înarmează-te cu zâmbetul generos al tinereții în iarna bătrâneții obosite, înainte să treci puntea cu toate anotimpurile împletite într-unul singur, spre veșnicie.
- Îndoiala amputează entuziasmul.
- De câte ori putem reîncepe?

M. N. RUSU

Amintiri secante

Se dedică doamnei D.M.

- Despre Blaga sau mirabila sămânță a poeziei.
- Când încolțesc semințele, pământul urcă la cer.
- Palmele tale Hristoase – geografii ale Raiului!
- *Ziarele:* „În fiecare zi, pe Pământ cad două mii tone (2000!) de praf fin, rezultate din arderea în atmosfera terestră a meteoriților.”
... Dar praful și pulberea atâtor idei arse în crematoarele speciei umane, pe ce planetă s-au depus?
- Dialog apocrif:
Marsilio Ficino către Diotima sa: - Nu crezi că Meșterul Manole gândește feminin? El, zidarul, cu spiritul său practic și vizionar se folosește de principiul angelic al existenței (subtilitatea ascunsă) sau al vieții prin tangentă, pe când Femeia, care în legendă întruchipează rolul activității casnice, folosește principiul masculin, atavic și eroic. În planul concret al baladei, Ana nu se gândește la moarte. Merge drept spre țintă, precum seva plantei spre mugurele vieții. În schimb el, Constructorul, în realitate Bărbatul, gândește pe ocolite sau învăluitor. Este modalitatea lui de a respinge moartea prezumată, finalitatea. De fapt Manole, „meșter mare”, întrevede posibilitatea morții ca pe o amânare în gând, prin Logosul nepronunțat. El este cel

care se sacrifică, nicidecum sacrifică. Iată-ne, deci, pe noi, străromânii, descoperind aici, cuprinsă în zidurile năruite sau înălțate (în cele din urmă) ale Catedralei, o reminiscență sau influență socratică. Situație care este comparabilă cu așchia pre-creștină încastrată într-o vatră liturgică, arhaică, precum piatra etruscă dintr-o bazilică romană, ori stelă anonimă din turnul unei biserici transilvane.

- *Ficino*: Te întreb, așadar, Diotima... nu crezi că Meșterul Manole gândește feminin, iar Ana masculin?
 - Nu-ți poate răspunde aici o femeie, o mamă...
 - Ai dreptate, zise Ficino zâmbind. Mi-ai răspuns. (Trei veacuri mai târziu s-a constatat că Diotima răspunsese lui Ficino printr-o amânare care îmbracă forma negării voalate. Era deci ... masculină).

- Cu Meșterul Manole spiritul creator românesc se află - cum îmi spune prietenul meu suedezul hiperborean - mai aproape de filosofia grecilor antici și mai departe, foarte departe, de balcanismul turanic și tiranic al zilelor noastre. În „zidurile” baladei, el găsește bucăți din marmora vechilor edificii indo-traco-dunărene. Meșterul Manole reprezintă nostalgia noastră după întregul existenței, după spiritul *doric*, înălțător, drept și edificator al Credinței, al Genezei.

- Certitudine:

Dacă pământul e rotund, asta înseamnă că el a învățat lecția cercului de la Arhimede. Dacă o mamă naște un Prunc, asta înseamnă că omenirea are o nouă speranță. Dacă brazii respiră pe stânci, asta înseamnă că Terra se înalță. Dacă zăpada este albă, asta înseamnă că pământul visează. Dacă nimic din toate acestea și ceva pe deasupra nu se clintește (ci se repetă), asta înseamnă că Divinitatea e omniprezentă, vorba lui Einstein.

Să luăm aminte

- Drumul deseori întrerupt devine mai lung.
- Nu de trupuri - unele chiar frumoase - lumea lipsă a dus, ci de suflete, asta mai presus de toate.
- Cultura-i *făcătura* care nu suportă ura.
- Sigur, nu vei ști niciodată ce va face cel care tace.
- Ce-ai mai mult și de prisos, sigur te trage în jos.
- Găsești rar fapta curată ca lacrima.
- Cu bani faci orice, fără bani te lingi pe degete.
- Nebăgată-n seamă munca devine zadarnică.
- Aruncată în pomul cu roade, piatra sigur o să cadă.
- Tânărul, care „pe apucate” învață, va pluti viața toată, doar pe la suprafață.
- Dacă la inimă pui tot ceea ce gândești, deja te risipești.
- Fără de curaj, ușor ești luat pe fâraș.
- Să nu credeți că *nemuritorii* și-au trăit viața așa cum și-au dorit.
- Prefer un bătrân cu inimă tânără decât un tânăr cu inimă bătrână.
- Viața dovedește că cei care au capacitatea de a măsura (ingineri, arhitecți etc.) îi întrec pe cei capabili de a „literaturiza” (istorici, literați, artiști etc.).
- *Nu mai crezi în nimic?* – Atunci ai de ce să fii trist.
- Dreptate și Lege. Piloni în care – ca Om – te-ai putea încrede.
- Viitorul niciodată nu-l știm. Putem doar să-l intuim.”Viața veșnică” însă, prin moarte-o trăim.
- Dacă *lumea ar fi piatră* (Eminescu), fi-va, oare, mai înțeleaptă?
- Niciodată soarele secetos n-a fost omului de folos.
- Credeți-mă. Trăit-am clipe când am fost Dumnezeu. Asta, în sufletul câinelui meu.
- Ideal ar fi ca toți muritorii să-și trăiască viața așa cum și-ar dori.
- Mai mult decât simți nu poți suferi.
- Dreptatea se lasă greu dobândită și tare ușor pierdută.
- Vrei să admiri prăpastia? Mai întâi află unde sălășluiește ea. Între a ști și a nu o vedea.
- Și deșertul deșerturilor ar fi avut altă față dacă ar fi avut apă.
- Adevărat golan – cel care-și schimbă fratele pe-un ban.
- Diplomat – icoană veche și nouă la un loc – *luceafăr* al unei țări fără nici un echivoc.

Inferno

*Soarele fluid se revarsă pe asfalt.
Mlaștina fumegă, neagră. Aerul, sufocant.
Arbori uscați, ierburi arse, resturi carbonizate.
Fără Magistrul ocrotitor, răătăcești prin hățișul de beton și de sticlă.
Prin labirinturi de ziduri, se strecoară tentacule-ncinse.
Flăcări țâșnesc din ecrane...
O ploaie de funingine. Fum negricios, dar flăcările nu te ating.
Un înger de lumină te veghează blând.*

*Alergi. Cauți un sanctuar.
La doi pași de tine, un obiect s-a prăvălit pe asfalt
și s-a făcut țandări. Zgomot de sticlă spartă,
dar cioburile nu te ating...*

*Prin aerul încins se-ntrezăresc tineri
în blugi zdrențuiți, cu ochii-n celulare.
Absenți. S-au mutat într-o lume virtuală.
Tinere pe jumătate despuiate,
cu șuvițe de păr asemeni unor limbi de foc,
se amuză copios și-l aplaudă pe saltimbancul
ce țopăie și face tumbe dinaintea lor.
El își scoase bicornul fistichiu și făcu o reverență adâncă.
Încinseră cu toții o horă,
se veseleau și tropăiau de mama focului.*

*Dintr-un bolid negru coboară creaturi
cu mutre întunecate și priviri dușmănoase.
Un țipăt sfâșietor de animal înjunghiat se-aude din depărtare.
Țipătul îți săgetează inima.
Soarele s-a-ntunecat. Doar o clipă.
O prevestire a eclipsei.*

*Treci pe lângă o haită de câini cu boturi negre.
Un cor de lătrături. Urlete jalnice.
Te zbați neputincios împresurat
de zgomote stridente, fum și dogoare.
Unde să te ascunzi? Vrei să treci strada.
O limuzină se repede spre tine. Neagră.
O eviți în ultima clipă.*

*Oameni vădit chinuți aleargă bezmetici spre nu se știe unde.
Chipuri descompuse de arșiță.
Sudoarea li se prelinge pe față.
Ultima licărire de speranță parcă s-a stins.*

*Câțiva școlari, voindu-se cool,
se-mbrâncesc, strigă și se distrează.
Probabil, se cred VIP-uri sau eroi de film.
Trecătorii îi mustră doar din priviri.*

*Ajungi pe-o alee lăturalnică.
O tânără rezemată de pervazul unei ferestre
plânge cu fața-ngropată în palme.
Primul imbold e să să te oprești...
Renunți. Nu știi cum va răspunde.
Fiecare își duce crucea singur.*

*Te adăpostești în bisericuța din apropiere.
Oameni îngenuncheați murmurând rugăciuni:
cei smeriți, cei osteniți, cei învinși.
Credința și speranța: ultimul lor refugiu.
Sleit de puteri, implori și tu îndurare.*

*Mozaicul de pe zidul bisericii e luminat de-o rază de soare.
Îl privești cu luare-aminte. Scene biblice.
O imagine unduind ușor,
și ochiul balaurului te îngheață.
Gura larg deschisă e lacomă, neagră.
Inferno.
Câțiva osândiți se zbat îngroziți în gura balaurului,
gata să fie înghițiți de tenebre. Încearcă să scape de osândă:
se agață de mâna întinsă lor spre ajutor de blândul și milostivul Mântuitor.*

WANG JIAXIN este poet, eseist, critic literar și traducător, profesor la People's (Renmin) University din Beijing. S-a născut în 1957 într-un orașel din provincia Hubei, în 1978 a intrat la Universitatea Wuhan printre primii elevi de colegiu, după Revoluția culturală. În 1985 s-a stabilit în Beijing unde a lucrat ca editor pentru revista *Poetry* (Shikan). Între anii 1992-1994 a trăit în Anglia după care a revenit în China și a lucrat ca profesor la Beijing Teacher's College din Beijing. Din 2006 predă creative writing în School of Literary Studies la People's University din Beijing. În 2007 a fost poet chinez rezident la Universitatea Colgate, poziție finanțată de Henry R. Luce Foundation. Wang Jiaxin a publicat cărțile de poezie *Memorial* (1985), *Floating Precipice* (1997), *Poetry of Wang Jiaxin* (2001), *Selected Poems of Wang Jiaxin* (2008) și o serie de colecții de eseuri literare și critice. Este editor al mai multor colecții de poezie printre care *Selected Chinese Contemporary Experimental Poetry* (1987), *Collected Writings of Yeats* (3 volume, 1996), *Poems of Contemporary Chinese Poetry* (2003). Poeziile ale sale s-au tradus în mai multe limbi și a susținut lecturi poetice în diferite țări din lume.

WANG JIAXIN

Cuțitul

Cuțitul sclipește în întuneric.

*Și dintr-o dată îmi amintesc
privirea rece de gheață strălucind în ochii lui.*

De aceea a petrecut o veșnicie în Iad.

Mă trezesc și fiul meu strigă „Bună dimineața!”

*Dintr-un vârf strălucitor cade
o stâncă, coborând în râpa nopții.*

Mă opresc, ascultând profunzimea întunericului.

Cuțitul nu mai sclipește.

Pământul devine deodată întunecat,

dar merg înainte, spre o puritate strălucitoare.

Zăpadă în Eugene

*Dincolo de fereastra mea, zăpada cade cu mai mult elan.
Într-o lume de basm trebuie să existe zăpadă.
Trezindu-te a doua zi, poți vedea veverițe sărind printre ramurile
înzăpezite,
omul de zăpadă al vecinului te va întâmpina cu un salut,
poate va începe o luptă cu bulgări de zăpadă cu fiul tău.
Totuși, nimic din toate acestea nu te poate determina să scrii poezie,
cu excepția, poate, a liniștii pe care o ninsoare o aduce.
Un om care scrie în adâncul nopții
trebuie să găsească rădăcinile cuvintelor sale înainte ca lumea să se umple
de zăpadă;
el trebuie, mai mult, să se strecoare printre cuvinte,
pentru a ajunge la singura fereastră care nu îngheață niciodată
și apoi zăpadă, zăpadă, zăpadă.*

1997, Eugene, Oregon

Prezentare și traducere de Elena Liliana Popescu

LEE KUEI-SHIEN (n. 1937, Taiwan). Este poet, eseist, traducător, editor. A publicat în jur de 200 de volume de poezie, eseuri, antologii, traduceri, dintre care menționăm colecțiile *Collected Poems* (6 volume, 2001), *Anthology of Modern European Poetry* (25 de volume, 2001-2005), volumele de poezie *The Beauty of Tenderness* (2000), *The Hour of Twilight* (2007), *Existence or Non-existence* (2017). În România i-au apărut *Frumusețea Tandreței* (Editura Pelerin, București, 2006), *Ora Amurgului* (Editura Pelerin, București, 2012) și *Existență sau Non-existență* (Editura 24 ore, Iași 2019), cu traduceri și prefețe în ediții îngriite de Elena Liliana Popescu. Lee Kuei-shien este membru al mai multor asociații și fundații literare din Taiwan și din alte țări. A primit numeroase premii literare și alte recunoașteri în 20 de țări. A participat la numeroase evenimente poetice din întreaga lume.

Vocea florii

*Culoarea este vocea florii
ce răsună din adâncul inimii sale
o stare nedefinită.*

*Oamenii folosesc limbajul rigid
incapabil să exprime
starea de spirit liberă a florii.*

*Floarea pare că își vorbește ei înseși
dar dacă ea ar putea scoate un sunet
ar răsună ca acordurile unei opere.*

*Floarea roșie este cea mai grăitoare,
cu o atitudine arogantă de soprană
care cântă doar note într-un registru înalt.*

Scenă matinală

*Păsările
trezesc norul
Norul
trezește soarele
Soarele
trezește steagul
Apoi, steagul
trezește cerul*

Prezentare și traducere de Elena Liliana Popescu

A Day to Forget

The day started well. Marie-Pauline is contemplating her face and particularly her crooked nose, the signature of her assertive personality. She is comfortably sitting in front of her mother-in-law's boudoir mirror. On the surface, that bespoke little gem of a glass bottle, a gift to her mother-in-law on her wedding day from her then mother-in-law.

The very one Marie-Pauline's mother-in-law, cautious, never opened as she never trusted her in-laws.

Marie-Pauline greedily eyes the scent bottle, made of crystal stone covered in a silver mesh of intricate knots. She has always been unable to resist a bottle of perfume. After all, she is known in her family as bursting with curiosity.

And why not try it. It is her wedding day after all, and she is entitled to it. Something old...

She puts on her cream wedding dress – white would have been hypocritical, as she has been courting Umberto for ten good years now, since their university days. Those were the days... and nights... What an English rose she had been. She still is, because she has become a master of covering the cracks with exquisite make up. After all, Umberto is a hedge fund partner - they are not short of money. Only, it took him such a long time to propose. "If you want children" - she told him bluntly – "you'll have to place a ring on my finger!"

Her big day has arrived! Ten good years of many luxurious trips all over the world and all that expensive couture!

Her dress has embroidered parrots and tulips, her favourite bird and flower. When she was little she would stand up, her hands in the air full of the tulips she had just pulled off from her grandpa's round flowerbeds, the same old dear who would chase her as he was drenching her in Latin quotations!

She's so looking forward to getting the ceremony over, because she is still apprehensive as to its outcome... You can never tell with weddings! Humberto's nerves might get the better of him... and how would she face her family then...

After all, he was the love of her life at university, though in time, they became so used to one another that they almost ignore each other. He is like a piece of furniture to her now... one she is used to...

She picks up the bottle, looks round; just in case her in-law might stealthily come in, she listens attentively... Nothing draws her hearing or her sight!

How will it smell? Vintage... no doubt about it...

She likes to savour the moment... She takes the tiny bottle in her perfectly manicure fingers, her nails painted in rainbow colours... And... She opens the top slowly...

She feels nauseated... overwhelmed...

Then... darkness...

The wedding party is crowding the corridor of the A&E department in the intensive care unit.

Marie-Pauline is literally in between two worlds... the absolute under discussion...

LIVIU PENDEFUNDA

Once upon a time...

*In days of yore
deep in my heart I cannot find a place
and in tormented whirls of imprecations and of spells
I suddenly gush out in spirit and forget
all my successive lives in which
I have always obeyed a sacred spirit.*

*And in the blizzard of my thoughts
hidden in misty clouds
by people, I suddenly wake up
to freeze, and burn,
and thus in non-existent moments
I'll pass away like withered shades.
From times of yore
I have always obeyed a sacred spirit
and in the mist of days I squeeze
between the lines my wounded thoughts,
like throbs that truly sparkle
casting a shade on a lifetime.*

*O, grumpy time, which brings
in your game funeral rituals
and puts sometimes into deep caves a spring.*

*My light, you are the only one to blame
for all that happened
and that will.*

*We name it time, or destiny, or fate.
We name those, rays, that hug me altogether
a fragment of my soul within myself
that sacred spirit to whom I have always obeyed
playing according to an unknown annunciation,
or knowledge, or recollection ritual.*

*From times of yore
along with the so-called abstract dimensions,
my divine light you shake
my dreams, and scatter me into the clouds
and in suave perfumes of love
you put me altogether in you as an amorphous amalgam.*

*As well as trees are yet to bloom
you are the sacred spirit I have always obeyed
and in tormented whirls of imprecations and of spells
I leave myself into your will
and to your common sense and wisdom,
a hidden plan of luck and complications*

*that no longer remember dawns,
those crystal clear or all those gloomy skies,
those words gathered in rays, that I would like to share
yet I forget; incentive urges;
but in my heart I cannot find a place
from days of yore.*

**Translated from Romanian by
Muguraş Maria Vnuck and David Paul Vnuck**

100 de ani de la Unirea cea Mare

ANCA SÎRGHIE

Patriotul român Vasile Stoica, misionar în S.U.A.

Despre personalitatea profesorului diplomat Vasile Stoica (1889-1959), s-a scris în răstimpuri, dar textele unor doctorate, ale unei monografii purtând semnătura prestigiosului istoric Ioan Opriș din capitală¹ și ale mai multor articole apărute în presa din țară și din străinătate nu au răzbătut suficient dincolo de cercurile specialiștilor. Așezat pe o placă turnantă a istoriei, Vasile Stoica, originar din Avrigul Transilvaniei, a luptat pentru marile idealuri ale neamului său, el trecând prin cele două conflagrații mondiale ale veacului al XX-lea, mereu animat de patriotismul cel mai activ, vizibil în inițiative diplomatice salutare la Tirana, Sofia, Haga, Bruxelles și Riga, și în decisive luări de atitudine în momente cheie, ca cele din conferințele de pace de la Paris, singurul român care a avut un rol decisiv în acele două reuniuni istorice cruciale pentru întreaga Europă.

Un asemenea om care a făcut istorie în cel mai concret sens al cuvântului, împlinind idealurile neamului său, de la Marea Unire la salvarea Transilvaniei după al Doilea Război Mondial, merita recunoștința urmașilor. De ce nu s-a întâmplat așa? De ce nici după șase decenii de la moartea sa în închisoarea comunistă de la Jilava, documentele aflate în multe arhive din locuri diverse nu au fost încă valorificate? Explicația se găsește în însăși linia destinului său terminat tragic, ca al mai tuturor intelectualilor generației interbelice secerate de comunismul instalat în România postbelică.

Potrivnic declarat al scopurilor Imperiului austro-ungar, ca susținător vizionar al unirii Transilvaniei cu Țara, el trecea munții în 3 octombrie 1914. Aflând de sosirea lui la București, după ce comisarul de la Budapesta îl eliminase din toate școlile, socotindu-l dușman al statului, ambasadorul Austro-Ungariei a cerut în 4 octombrie audiență la Guvern, ca să anunțe autoritățile că în Regatul României a intrat un dușman de moarte.

În Primul Război Mondial, profesorul Stoica a optat pentru înrolarea ca voluntar în Armata română, activând ca ofițer de informații. Va fi rănit în două rânduri, dar nu se descurajează, ci dimpotrivă, acceptă o misiune

¹ Ioan Opriș, „În misiune la românii americani”, în *Vasile Stoica în serviciul României*, Editura Oscar print, București, 2008.

dificilă, dar foarte importantă în America. Vasile urma pilda lui Gheorghe Stoica, tatăl său, care în anii de la începutul secolului al XX-lea plecase din Avrig să muncească la Kokomo, Indiana, dar nu acceptă să rămână în S.U.A., deși a învățat limba engleză și s-a abonat la un ziar american. Țăranul avrigean a inoculat feciorului său, pe care îl crescuse în cultul Americii, ideea că lumea secolului al XX-lea va fi condusă de anglo-americieni.

Prima misiune care i-a pus în valoare calitățile excepționale de poliglot (care va ajunge să cunoască 14 limbi străine), diplomat înnăscut, a fost cea desfășurată din 29 iunie 1917 până în ianuarie 1920 în America, spre care locotenentul Vasile Stoica pleca având autorizația Marelui Cartier General, eliberată la 18 aprilie 1917, întărită de viza Legației americane, emisă la 5 mai 1917. Din cauza conflictelor din centrul Europei în plin Război Mondial, delegația preoților Vasile Lucaciu și Ion Moța, cărora li s-a alăturat profesorul Vasile Stoica, este nevoită să urmeze drumul spre Est, trecând prin Rusia, apoi prin Japonia, spre a ajunge în S.U.A., unde publicația *San Francisco Chronicle* salută la data de 23 iunie 1917 Misiunea Românească venită din patria-mamă cu un mesaj patriotic clar, formulat de însuși guvernul țării, care îi delega pe cei trei să sporească în Lumea Nouă interesul pentru idealurile nației².

Delegația s-a prezentat la Legația română de la Washington, stabilind scopul de a sprijini idealul unirii Transilvaniei cu Țara, prin crearea unei trupe de voluntari, dar fără a leza guvernul României de atunci. Întreaga aventură americană avea să fie relatată de Vasile Stoica la aproape un deceniu după revenirea în țară³, astfel menționându-se că în 2 iulie 1917 cei trei delegați au fost primiți în audiență de ministrul de externe al S.U.A., DI Robert Lansing, care le-a dat asigurarea că Statele Unite vor susține lupta pentru unitate a românilor. Imediat apoi, respectiv în 6 și în 7 iulie 1917, ei vor purta o discuție cu ministrul de război al S.U.A, DI Newton Baker, căruia i s-a prezentat proiectul constituirii unei formații de luptă a românilor transilvăneni pentru armata americană. Acesta nu a fost într-un totu de acord cu ideea concretă a delegației, pe care a înțeles să o nuanțeze astfel: „America nu poate primi nici o unitate cu specific național...Vor să aibă, înainte de toate, o armată americană cu spirit american...dacă însă mai târziu se va ivi necesitatea, atunci Guvernul American va primi bucuros această ofertă; până atunci ne roagă ca având în vedere scopul pentru care America a intrat în război și care cuprinde și dezrobirea noastră (s.n.), să îndemnăm pe români să intre în armata americană.”⁴

² *Ibidem*, p. 62 și următoarele.

³ Vasile Stoica, *În America pentru cauza românească*, Tipografia „Universul”, București, 1926. Vezi și Emilian M. Dobrescu, Edith Mihaela Dobrescu, „Experiența americană a unui mare patriot român”, în *Personalitatea lui Vasile Stoica*, Editura Sigma Educational, București, 2019, pp. 94-105.

⁴ Apud Emilian M.Dobrescu, Edith Mihaela Dobrescu, *op. cit.*, p. 95.

În calitatea sa de lider al delegației, Vasile Stoica a fost și singurul care a rămas în America 26 luni (ceialți doi, necunoscând limba engleză, s-au întors în Europa mai curând, respectiv Pr. Moța, după două luni, a revenit la Iași, iar Pr. Lucaci după 10 luni s-a întors la Paris), timp de care a dispus peste Atlantic pentru a publica articole în presa americană centrală din Washington, New York, Cleveland etc. Și despre el se scrie cu mare entuziasm în acel răstimp, în presă apărând portretul său. Americanca Marie Yates, impresionată de „magnificul său patriotism”, aprecia pe bună dreptate că „lumea de aici nu cunoaște suficient de bine problemele serioase legate de situația de fapt din țara Dvs.”⁵

În acest fel, Vasile Stoica devine o vedetă, care, intrând în atenția opiniei publice americane, pune pe tapet problemele arzătoare din țară, din Basarabia și îndeosebi din Imperiul austro-ungar, ceea ce i-a atras admirația Curtii Regale, el fiind felicitat și încurajat de însăși Regina Maria. Misiunea de a constitui și organiza o legiune de imigranți români transilvăneni, care să se încadreze fie în armata franceză, fie în cea americană, dar fără să-și piardă identitatea românească, nu s-a putut împlini, căci au fost înscriși într-un asemenea proiect aproximativ 4000 de voluntari. În schimb, propaganda proromânească s-a realizat pe căi eficiente, bine alese de profesorul diplomat: „Mă bizuii deci să intru în legătură cu ziaristii de seamă ai orașelor din estul Statelor Unite și să le dau informațiile necesare... ținui, de asemenea, încă din toamna lui 1917 câteva conferințe în Washington, Boston și în Manchester by de Sea.”⁶ Prietenia legată cu renumitul slovac M. R. Stefanik, care va deveni general de armată, dar totodată era antrenat în lupta pentru refacerea Cehoslovaciei ca stat, el având ca tovarăși pe Thomas Masaryk și pe Edward Beneș, l-a edificat asupra unui front de activitate similar atât în America, cât și în Europa.

În mod surprinzător, oficialitățile de la București nu înțelegeau destul de clar acest mod nou de propagandă adoptat de Vasile Stoica în comunitățile conaționalilor săi din America, așa cum a procedat, spre exemplu, la Congresul parohiilor ortodoxe de la Youngstown, Ohio, din 10 martie 2018, când a redactat *Hrisovul de închinare și de credință*, solicitat de preotul paroh, care organizase acea manifestare anume pentru a face mai bine înțeleasă decizia fermă a românilor transilvăneni de a se uni cu Regatul liber. Ca să dea o mai sigură eficiență acțiunii lui, inițiate în numele celor 4 milioane de români transilvăneni dornici să se elibereze de stăpânirea maghiară și nemțească prin unirea cu țara-mamă, vizionarul Vasile Stoica înființează la 5 iulie 1918 Liga Națională Română din America, al cărei președinte a fost ales și care a rămas activă până după terminarea Primului Război Mondial. Astfel au fost spulberate neadevărurile cu care împânzeau

⁵ *Scrisoarea către V. Stoica* cu antet West Manchester-Massachusetts, 4 II 1918, apud Ioan Oprea, *op cit.*, p. 66.

⁶ *Ibidem*, p. 97.

oficialitățile imperiale austro-ungare opinia publică internațională, Vasile Stoica aducând argumente științifice corecte, pe care le-a popularizat prin conferințe și prin presă, el ajungând la oameni politici importanți și chiar la guvernul american.

În 25 octombrie 1918 el prezintă moțiunea redactată în numele Uniunii Medio-Europene, o organizație a națiunilor oprimate de Imperiul austro-ungar. Din ordinul președintelui S.U.A. Woodrow Wilson, s-a constituit o comisie de specialiști, supravegheată de colonelul E. M. House și condusă de geograful S. Mezeș. Cu referire la situația românilor din Transilvania, acolo existaseră numai documente oficiale ungurești și austriece. Salutară a fost în aceste condiții inițiativa lui Vasile Stoica, el purtând la 2 septembrie 1918 o discuție lămuritoare cu E. M. House și chiar cu președintele S.U.A. la 21 septembrie 1918, spre a-i edifica asupra propunerii românești în problema minorităților naționale, care în viitorul stat urma să se bucure de toate drepturile democratice, fără ca acelea să impieteze autoritatea. Președintele S.U.A. nu ezită să-l aprecieze drept un „apostol”, un „iluminat”, care rămâne „pentru viitorime ca una dintre cele mai curate, mai înălțătoare și cele mai idealizate personalități ale istoriei.”⁷

Era de la sine înțeles că în februarie 1919 profesorul Vasile Stoica a fost invitat de către Dl Ion. I. C. Brătianu la Conferința de pace de la Paris, el fiind singurul român care avea să participe și la Conferința de pace de după al Doilea Război Mondial. Astfel se explică faptul că la 5/18 noiembrie 1918, respectiv cu 13 zile înainte de proclamarea unirii Transilvaniei, Banatului și Bucovinei cu țara, Guvernul S.U.A. redacta o *Declarație* de susținere a idealului național al românilor, textul emis fiind tocmai cel redactat de Vasile Stoica, un specialist în formularea expertizelor de ordin economic, politic, etnografic și istoric din argumentarea delegației din care făceau parte Al. Lapedatu, C. Brediceanu, Oct. Goga, Emil Isac, V.V. Tilea, Iosif Schiopu și Constantin Lecea. Celui din urmă Vasile Stoica, pregătit să revină în America, i-a dăruit mașina de scris la care se dactilografiaseră documentele românești ale conferinței.

Acesta era rezultatul unui front de lucru asiduu, pornind de la *Memoriul scurt asupra chestiunilor românești* cu care Stoica s-a prezentat în 19 octombrie 1918 la ministrul de interne al S.U.A., Dl Franklin Lane, care era cel mai important membru al cabinetului lui W. Wilson, președintele țării. Concomitent, în urma *Apelului discret*, pe care profesorul avrighian, având un spirit diplomatic înnăscut, l-a răspândit la absolut toate organizațiile și societățile conaționalilor din America⁸, de la care au fost

⁷ Vasile Stoica, „Woodrow Wilson”, în *România*, 6 II 1924, apud Ioan Opreș, *op cit*, p. 16.

⁸ Ștefan Străjeri, autorul monografiei *România americani de la Marile Lacuri. Peste 100 de ani de prezență românească în statul american Michigan*, Editura Amarol, București, 2014, prezintă numai în acest stat un număr de 19 societăți înființate de

trimise spre președintele Wilson și spre secretarul său de stat Robert Lansing zeci de telegrame prin care se solicita recunoașterea unirii românilor într-un stat unitar. La secretarul de stat Lansing a ajuns și un memoriu lămuritor pe care Vasile Stoica l-a redactat spre a face înțeleasă ideea idealului suprem al nației române. Oficialitățile americane ca și unii membri ai delegației române la Conferința de pace de la Paris i-au recunoscut fără ezitare contribuția decisivă în stabilirea punctului de vedere oficial al președintelui S.U.A. față de problema unirii, de care nu a rămas străină nici Regina Maria a României, care s-a implicat cu dezinvoltură uimitoare și cu efect sigur.

Nimeni nu ar putea înțelege prin ce lipsuri a trecut Vasile Stoica, în condițiile în care de la București nu i s-a trimis nicio formă de susținere materială. „Guvernul n-a făcut nimic - avea să-și amintească el cu amărăciune 8 ani mai târziu - și nu mi-a pus la dispoziție pentru scopul pentru care fusem trimis, nici un singur ban. Simplu, m-a uitat în lumea largă.”⁹

Date fiind perseverența și eficacitatea inițiativelor pe care le-a avut în S.U.A. în cele 26 de luni de activitate, s-a afirmat pe bună dreptate că profesorul Vasile Stoica a fost „cel mai influent român din toate timpurile pe lângă guvernul S.U.A.”¹⁰ Și chiar că nu există român mai important în universalitate, dar, pentru că nu-l cunoaștem, nu avem nici cum să-l prețuim.

La 130 ani de la naștere și șase decenii de la moartea diplomatului Vasile Stoica, mai există mulți metri de arhivă - fie militară, fie în unele județe și chiar în capitală - încă nestudiată. Creația sa literară - nici ea neglijabilă - este nedefrișată. Dar fie și numai din mărturisirile publicate sau din expozițiile de documente itinerante organizate de prof. Ioan Opreș, se desprinde imaginea unui spirit uriaș, iubitor de țară și de neam românesc, martirizat de comuniști și scos în răstimpuri prea arar din umbrele uitării. Este clar, că Vasile Stoica merită cu mult mai mult. Orașul nașterii sale de sub Munții Făgărașului a declarat 2019 „Anul Vasile Stoica”. Pentru un viitor pas, Avrigul, în care tocmai s-a desfășurat în 30 mai 2019 un simpozion dedicat marelui diplomat, ar fi mai mult decât firesc să-i ridice o statuie, iar exemplul acesta să fie urmat în cât mai multe orașe ale țării. Povestea vieții sale pline de înfăptuiri epocale și de jertfă martirică trebuie să intre în manualele școlare, ca imaginea lui Vasile Stoica să treacă în zestre generațiilor ce vin.

conașionali din 1909 până în 2008. Or, V. Stoica s-a adresat tuturor asociațiilor românești din întinsul S.U.A., desigur active în acel moment.

⁹ Vasile Stoica, *Op. cit.*, ed. cit, p. 67.

¹⁰ Vezi Emilian M.Dobrescu, Edith Mihaela Dobrescu, *Op. cit.*, ed. cit, p. 103.

Altundeva

*Nu știi nimic despre tine...
Decât că ochii mei ți-au făurit, crezând,
O culme fără de genune,
Spre a fi lotus, printre oglinzi urcând.*

*Chiar unda neștiutelor virtuți,
Discret scăpându-ți între veri de-o seamă,
Eu o vedeam doar mai presus
De vârful cedru când lumina-și cheamă.*

*Dinspre dumbrăvi, într-un înscris,
Tunelul mă redă ca pentru sine,
Și tind să las litera-n vis,
Vajnic trezită-n paradis: „ Te știu pe tine ! ”*

Etnii-n văi legendare

*Porturi slăvesc morenele Cetății,
Ciucuri ating pleiada de cicori,
Și-n praznicul deplinătății,
Graiuri precipită-n culori
Spre ninse viori.*

*Priveliști par ca o decimă
Când iurte vieți nomade duc,
File din manuscris animă
Străvechiul armenesc duduc,
Sub ev caduc...*

*Și-n areal cu duh ceresc,
Peste amurg reverberând,
Chiar de departe se-ntrunesc:
Liride mii, neamuri tăcând,
Spre eshaton vibrând!*

Jumătăți de adevăruri despre traci la Herodot

Jumătățile de adevăruri sunt cea mai eficace dezinformare. Herodot spune adevărul și numai adevărul, însă nu întreg adevărul. Nu a cunoscut adevărul în toată complexitatea lui. Observațiile lui despre traci sunt fragmentare și incomplete, iar uneori inexacte, astfel încât strămoșii noștri sunt puși într-o lumină falsă. Vă invit să restabilim adevărul.

Înainte de a supune acest eseu atenției dumneavoastră, am cerut părerea unui fost coleg de facultate despre mica mea analiză. Nu părerea oricui, ci a lui Simion Dănilă, cel care a tradus operele complete ale lui Nietzsche în 15 volume (ediție critică), plus că a scris cărți de cercetare lingvistică, istorie literară și câte a mai scris. A fost omagiat în *Contemporanul* nr 5/2018 și într-un volum omagial. Redau un fragment din mailul primit de la el: „Profesorului nostru Ștefan Munteanu, dacă mai trăia (...), i-ar fi plăcut investigația ta, fiindcă îl preocupa din Herodot exact ceea nouă nu ne convenea din istoriile sale despre traco-daco-geți.”

Putem începe investigația cu un fragment din ce a spus regretatul George Pruteanu în eseu *Jumătăți (Herodot și Guizot)*:

Iată ce spune Herodot în Cartea a IV-a a istoriilor sale, în paragraful 93 (citez [zice George Pruteanu] după ediția de la Ed. Științifică, din 1961, traducerea fiind a Felicie Vanț Ștef): *Geții (cărora romanii le vor spune daci) sunt cei mai viteji și mai dreپți dintre traci*. Urmând o sugestie a lui Adrian Marino, să mergem însă mai departe. Ajungem la Cartea a V-a. Ce zice Herodot acolo? La început, tot lucruri bune și plăcute; citez din paragraful 3: *După indieni, neamul tracilor este cel mai mare; dacă ar avea o singură conducere și ar fi uniți în cuget, ei ar fi, după părerea mea, de neînfrânt*. Aici, însă, se termină jumătățile care se citează de regulă spre a ne auto-flata. Să citim ce scrie istoricul de acum 2500 de ani mai jos: *Dar unirea lor e cu nepuțință și nu-i chip să se înfăptuiască, de aceea sunt ei slabi*. Simțipi cum bate pârđaldnicul de Herodot, din secolul 5 î.Cr., până în ziua de azi? Și stați, că n-ați auzit încă toată cealaltă „jumătate”. În paragraful 6 al Cărții a V-a, zice așa, pardon: *La ei, la traci, trândăvia este un lucru foarte ales, în vreme ce munca câmpului e indeletnicirea cea mai umilitoare; a trăi de pe urma jafului este pentru ei cel mai frumos fel de viață*. Nu prea ne mai place, așa e? Și dacă mai citim, tot în paragraful 6 din Cartea a V-a, că *La traci există următoarea rânduială: își vând copiii pentru a fi duși peste hotare, chiar că, din lăudător al străbunilor, Herodot devine parcă primul „denigrator” (în slujba cine-știe-căror agenturi) al neamului nostru și al tranziției noastre dinspre of spre aoleu*. Eu [George Pruteanu] n-am timp să comentez, ci doar v-am supus judecării ambele jumătăți ale observațiilor sale nepărtinitoare.

Aici se încheie fragmentul din eseu l lui George Pruteanu. Dânsul, Adrian Marino, profesorul meu Ștefan Munteanu și noi toți românii suntem

intrigați de aceste citate denigratoare din Herodot. De acolo de unde este acum, George Pruteanu ne îndeamnă și ne călăuzește să facem ceea ce ne-a spus să facem: să judecăm împreună jumătățile de observații ale lui Herodot. Vom compara datele lui Herodot despre traci (*Istorie*, vol 2, cartea 5, paragrafele 3-10) cu ceea ce știm despre alți indoeuropeni și vom vedea din ce context istoric au fost desprinse, ca să știm cum era în realitate societatea tracilor. Vom cunoaște ceea ce nu a cunoscut Herodot și vom înțelege tracii noștri cu totul altfel decât până acum.

Se știe că structura tuturor societăților indoeuropene, din Islanda până în India, mitologiile, principiile etice și obiceiurile lor sunt surprinzător de asemănătoare. Lumea indoeuropenilor era împărțită în trei categorii sociale. Fiecare clasă socială își avea zeii săi protectori, ce serveau ca model de comportare în viață.

1. Elita din vârful piramidei sociale erau regii și sacerdoții. Cum au fost la noi Burebista și Deceneu. Zei de rangul unu: Zeus (Jupiter), Apollon și Mercur (Hermes), numit la germani Wotan, la scandinavi Odin, la indieni Vișnu.

2. Elita de rangul doi era clasa războinicilor, nobilimea: Marte (Ares), în nord Thor, în India Indra. Primele două funcții sociale erau rezervate bărbaților și nu au divinități feminine.

3. Baza largă a piramidei sociale, clasa producătorilor: Hefaistos (Vulcan) sau cuplul de agricultori Frej și Freja din mitologia nordică. În această categorie au fost plasate divinitățile popoarelor subjugate: zeițele cele mai importante din matriarhat, asimilate ca soții sau fiice ale zeilor din primele două categorii, cât și zeitățile agriculturii, fertilității, dragostei, plăcerilor, fericirii, vieții de familie, bunăstării. Funcțiile zeităților feminine arată că rolul femeii în societate era doar pentru producție materială și reproducție demografică.

Herodot nu avea o viziune profundă și atotcuprinzătoare asupra structurii piramidale a societății tracilor și a obiceiurilor acestora, n-avea cum să știe că în cadrul fiecărei caste căsătoria se făcea după reguli stricte, altele decât la greci:

1. Regii traci, ca toți regii indoeuropeni, se căsătoreau cu fiice de regi, ca garanție a unor alianțe politice, obicei rămas până în vremuri destul de recente. Soția îi era oferită de către tatăl ei, într-un ritual solemn, cu o ceremonie sacră.

2. Războinicii, în vremurile preistorice, se căsătoreau prin răpire. Ca în legenda răpirii sabinelor. În vremurile istorice, vremea în care scria Herodot, războinicii traci, deveniți mari proprietari de pământuri, nu mai răpeau femeile, ci le cumpărau.

3. În clasa producătorilor, dacă aveau avere, mariajul era un contract economic, aranjat de părinți. Indoeuropenii care nu aveau avere se însurau după cum le plăcea lor, fără să mai țină cont de părinți. Numai la aceștia putea fi vorba de sentimente reciproce și unire liber consimțită. Numai fetele

lipsite de orice avere aveau *libertatea să se unească cu cine le place*, pentru a folosi cuvintele lui Herodot, care nu știe prea bine despre cine e vorba și generalizează.

Înarmați cu aceste cunoștințe de mai sus, ca instrumente de lucru, putem trece la analiza informațiilor lui Herodot, care au fost considerate ca denigratoare pentru strămoșii noștri. Pentru textul lui Herodot, mă sprijin pe eselul lui George Pruteanu și pe ediția bilingvă din 1850 a traducerii în franceză făcută de elenistul Pierre-Henri Larcher (1726 - 1812). Vom vedea că informațiile lui Herodot, oricât de incomplete ar fi, sunt întru totul favorabile tracilor și nouă. Le comprim și le *cursivez*.

Herodot V.VII. zice: *Tracii nu adoră decât pe Marte, Bacus și Diana*. Deci: se referă la rangul doi, războinicii cu Marte și la rangul trei, producătorii cu Bacus și Diana.

Dar numai regii îl onorează în principal pe Mercur, din care se cred descendenți și nu jură decât pe el. Știm de la Cezar (*De bello gallico*), că la gali, zeul cel mai onorat era Mercur. Tacitus spune că germanii de asemenea îl adorau în primul rând pe Mercur, căruia îi aduceau jertfe omenești (*Deorum maxime Mercurium colunt, cui certis diebus humanis quoque hostiis litare fas habent*). Faptul că regii traci, gali, germani și vikingi îl adoră pe Mercur poate fi o dovadă a unei comunități de valori morale între aceste popoare. Acest paragraf exprimă cu cea mai mare claritate că societatea tracilor era structurată după același model ca societatea și mitologia tuturor popoarelor indoeuropene, cu aceleași valori morale universale, valabile din Islanda până în India.

Herodot V.III: *După indieni, neamul tracilor este cel mai mare; dacă ar avea o singură conducere și ar fi uniți în cuget, ei ar fi de neînfrânt. Dar unirea lor e cu neputință și nu-i chip să se înfăptuiască, de aceea sunt ei slabi. Tracii au nume diferite, după cantonul pe care îl ocupă*. Din moment ce au nume diferite după cantoane, înseamnă că sunt triburi diferite, fiecare cu regele său. În paragrafele următoare, Herodot precizează că unele triburi trace aveau obiceiuri și credințe total diferite de ale altor triburi. Aceasta face explicabilă dificultatea de unitate a triburilor trace. Lipsa de unitate a triburilor trace nu este unică în epocă. La fel era la germani, la gali și la alte popoare de atunci. Galii au luptat alături de Cezar împotriva altor gali. Triburi germane au ajutat romanii să învingă alte triburi germane. Istoricii n-au consemnat daci, geți sau traci care să se fi aliat cu dușmanii externi împotriva altora din neamul lor. Chiar dacă tracii nu erau uniți, ei nu s-au războit între ei, ca galii, germanii sau grecii. O unire atât de extinsă cum au obținut Burebista și Decebal, nu au mai reușit nici galii și nici germanii, iar o unire atât de fulgerătoare cum a realizat Mihai Viteazul n-a mai făcut nicio altă națiune din Europa, până la Unirea făcută sub Cuza. Toate sursele antice comparate duc la concluzii în favoarea strămoșilor noștri mai mult decât a altora.

Totuși legile și obiceiurile tracilor sunt aproape aceleași peste tot, cu excepția geților (Γετέων), a trausilor (Τραυσῶν) și a celor ce locuiesc mai sus de cretonieni (Κρηστωνίων). Reținem informația extrem de importantă: cu excepția geților. Întrucât geții, trausii și ceilalți au alte legi și alte obiceiuri decât tracii, înseamnă că nu sunt traci. Geții se deosebesc de traci, deci nu sunt indoeuropeni și nu pot fi nici „prototraci”, cum sunt numiți uneori, ci pot fi anteriori tracilor. Herodot îi amestecă pe geți și pe alții printre traci, la fel cum Tacitus îi amestecă pe finlandezi, estonieni, letoni și lituanieni, cu germanii, din cauza unei relative comunități de teritoriu.

Herodot V.IV vorbește de *imortalitatea geților*, dar nu și a tracilor. Nicio mitologie indoeuropeană nu promitea nemurirea. Deosebirea pe care o face Herodot între geți (care aveau credința în imortalitate) și traci (care nu aveau această credință) confirmă că geții nu erau indoeuropeni. Erau deci pre-indoeuropeni. Despre credința în imortalitate a geților mai sunt și alte informații, pe care Herodot le-a înțeles cum le-a înțeles el, din perspectiva pragmatică a negustorilor greci, ce se pricepeau la bani mai mult decât la nemurirea sufletului, pe care o priveau ca o bizarerie.

Cât despre obiceiurile trausilor, ele se aseamănă perfect cu obiceiurile celorlalți traci, cu excepție în ce privește copiii nou-născuți și morții. Când se naște la ei un copil, rudele lui, așezate în jurul lui, fac o enumerare a tuturor relelor la care e supusă natura umană și se vaietă de soarta neplăcută pe care o va suporta în timpul vieții. Iar când careva moare, ei manifestează veselie în timp ce îl pun în pământ și se bucură de fericirea lui că a fost eliberat de o mulțime de rele. Aici trebuie să fim foarte atenți și să nu facem generalizări pripite: nu toți tracii aveau acest obicei, ci numai trausii.

Herodot V.V: *La cei ce locuiesc mai sus de cretonieni, fiecare particular are mai multe femei. Așadar numai la particularii de acolo, iar nu și la tracii din alte părți, era obiceiul cu mai multe femei. Și regele Filip al II-lea al Macedoniei vecine avea mai multe femei. Cezar a scris că Ariovist avea două neveste (Duae fuerunt Ariovisti uxores). Despre britoni, din Britania, Cezar scrie: Uxores habent deni duodenique inter se communes et maxime fratres cum fratribus parentesque cum liberis (Neveste au câte zece, douăsprezece, în comun, mai ales între frați, tați și copii). Herodot nu menționează promiscuitate sau incest la traci. Dacă ar fi fost, s-ar fi aflat și ar fi spus.*

Când unul dintre ei (particularii ce locuiau mai sus de cretonieni) moare, se ivesc mari contestații între femeile lui pentru a ști care dintre ele îl iubea mai mult, iar anturajul lor se interesează cu vivacitate în această dispută. Acea în favoarea căreia se pronunță o judecată așa de onorabilă primește elogiile tuturor. Apoi, cea mai apropiată rudă a ei o ucide pe mormântul soțului ei și o îngroapă cu el. Celelalte femei sunt foarte necăjite de această preferință, care pentru ele este un mare afront. În India erau arse toate nevestele defunctului. Acest obicei, monstruos pentru noi, dar de mare

cinste în India, s-a menținut acolo până acum aproape două sute de ani, când l-au interzis englezii. Se pare că s-ar fi continuat pe ascuns. Joseph Campbell consemnează un ritual funerar, la care toate nevestele defunctului s-au îmbrăcat cu ce aveau mai de valoare, s-au coafat special și s-au grăbit să nu întârzie la ceremonia îngropării lor de vii.

Herodot V.VI: *Ceilați traci* (deci nu particularii din paragraful anterior, care puteau cumpăra mai multe neveste, ci numai cei săraci) *au obiceiul să-și vândă copiii, cu condiția să fie duși în afara țării*. Să comparăm cu situația la alte popoare, contemporane cu tracia sau chiar în vremuri mai apropiate de noi. În Roma antică, tatăl avea dreptul să-și vândă proprii copii. Soția sa avea statutul juridic de copil adoptat, iar soțul o putea vinde ca pe orice copil. Legea nu permitea ca un cetățean al Romei să cumpere libertatea unui concetățean, așa că fiii, fiicele sau soția erau vânduți unora din afara Romei. Este de remarcat similitudinea dintre felul cum era reglementată vânzarea copiilor la traci și la romani, numai către străini. Legea dată de Romulus la întemeierea Romei, clar explicată și aplicată în tribunal de către juristul Ulpianus (170 - 223 d.Hr.), a fost preluată în codul împăratului Iustinian (527 - 565 d.Hr.) și prevedea că fiul adult al unui cetățean liber, indiferent de vârstă, de situația sa materială acumulată prin merite proprii și orice funcții înalte ar fi căpătat, față de tatăl său era nu o *persoană*, ci un *lucru*, ca un obiect neînsușit sau ca un animal domestic, pe care tatăl putea, după bunul plac, să-l ucidă sau să-l vândă ca sclav, absolut legal. Dacă fiul își câștiga libertatea de la noul său stăpân, revenea în proprietatea tatălui său. Acesta avea dreptul să-l vândă de trei ori, iar fiul abia după a treia eliberare (*trina mancipatio*) putea să își capete libertatea definitivă față de tatăl său. Situația fiului unui cetățean roman liber era mai precară decât a sclavilor, care, odată eliberați, nu puteau recădea în sclavie. Situația fiicelor sau a soției nu putea fi mai bună decât a fiilor. În Dreptul Roman, orice om liber, chiar senator sau general triumfător, nu se putea sustrage de la legea care îi dădea tatălui său dreptul de viață și de moarte asupra lui. Știm de la Edward Gibbon, că asemenea cazuri erau destul de frecvente în Imperiul Roman și că „un tată își pedepsea după bunul plac copiii săi, pentru vinovății reale sau imaginare, să fie biciuiți, să fie încarcerati sau exilați, să fie trimiși la munci forțate, în lanțuri, la fel ca și cei mai de jos dintre sclavi.” Situația copiilor la tracia nu era cu nimic mai vitregă, ci poate mai bună decât a copiilor din orice familie din întregul Imperiu Roman.

Putem înțelege de la Herodot că tracia făceau un fel de contracte pentru export de forță de muncă. La fel se făcea în toată Europa chiar și în vremuri destul de recente. Familia recrutului pentru războaiele regilor Franței sau ai altor țări primea o pungă de bani, ca o compensație avantajoasă pentru că rămâneau cu unul mai puțin la muncile câmpului. Compania Indiilor Orientale din Suedia (1731 - 1813) recruta marinari și dădea părinților tânărului o pungă de galbeni. Tracia își vindeau copiii acum două

milenii și jumătate, desigur în speranța unei vieți mai bune pentru copii, însă elvețienii au vândut, în secolul al XIX-lea și al XX-lea, sute de mii de copii elvețieni, din părinți elvețieni sadea. Copii vânduți de proprii lor părinți sau răpiți în mod legal de către statul elvețian pentru a fi vânduți ca sclavi plasați la alți elvețieni, industriași sau la familii particulare. Sclavii din antichitate aveau anumite drepturi legitime, dar copiii elvețieni nu aveau niciun fel de drepturi. Unii dintre acești copii încă mai trăiesc și au depus mărturii despre bestialitățile și abuzurile sexuale la care au fost supuși în propria lor țară, de către compatrioți, de aceeași religie creștină. A se vedea pe Internet *Suisse: enfants placés, les dossiers de la honte* (Elveția: copii plasați, dosarele rușinii) (<https://information.tv5monde.com/info/suisse-enfants-places-les-dossiers-de-la-honte-30963>). Iar la acest link <https://www.rts.ch/info/regions/9377399-les-enfants-places-peinent-a-reclamer-leur-du-malgre-la-date-butoir.html> din 2 martie 2018, scrie: *Les enfants placés de force avant les années 80 dans des familles ou des foyers ont jusqu'au 31 mars pour demander une contribution de solidarité. Mais ils peinent à faire une démarche qui leur est difficile.* (Copiii plasați cu forța înainte de anii 1980 în familii sau în cămine, au termen până la 31 martie [2018] să ceară o contribuție de solidaritate. Însă ei au dificultăți pentru a face un demers care le este dificil). Se pot găsi nenumărate site-uri ce denunță crimele de acest fel ale Elveției, ale statului elvețian, ale elvețienilor contemporani cu noi (<https://www.youtube.com/watch?v=w1NmKgnaePY>).

Pe vremea lui Herodot, exportul de copii traci era floare la ureche pe lângă mârșăviile Elveției contemporane.

Tracii nu veghează asupra fiicelor lor și le lasă libertatea să se unească cu cine le place. Informația se poate referi numai la clasa producătorilor fără avere. Așadar cei mai săraci aveau o mentalitate comparabilă cu a lumii civilizate de azi.

Dar ei își păzesc cu strășnicie femeile și le cumpără scump de la părinții lor. Este vorba de clasa de rangul întâi, regi, regișori, preoți și rangul doi, războinici adică nobili, aristocrați.

Nimic nu e mai frumos în ochii tracilor ca trândăvia, nimic mai onorabil decât războiul și jaful, nimic mai umilitor decât munca câmpului. Foarte importante precizări. Aici e vorba de rangul doi, războinicii (cu Marte), care trăiau din jefuirea celor de rangul trei (cu Bacus și Diana), adică agricultorii, pe care îi disprețuiau și îi umileau. La fel trăiau aristocrații în Galia lui Cezar, la germanii lui Tacitus, la vikingi sau la perși și în India, din războaie inter-tribale și disprețuiau pe cei din categoria a treia, a agricultorilor. Disprețul elitelor sociale din diferite țări europene față de țărani, nu a dispărut nici în zilele noastre.

Trec peste paragraful VIII cu *funeraliile la cei bogați*, din care rezultă că nu toți tracii aveau aceleași ritualuri funerare. Herodot nu vorbește și de ritualurile funerare ale tracilor săraci, nu le cunoștea, deși aceștia puteau fi mai numeroși.

Herodot X spune că: *albinele umpleau teritoriul de la nord de Dunăre*. Se știe din multe alte surse că dacii aveau albine și vindeau miere negustorilor greci. Și totuși Herodot se îndoia de valabilitatea acestei informații, contrazisă de o altă informație, cum că *albinele nu puteau suporta frigul de la nord de Dunăre*. Această inadvertență pune sub semnul întrebării seriozitatea informatorilor săi greci despre clima la nord de Dunăre.

Informația lui Herodot asupra albinelor este corectă, deși e exprimată bombastic (*albinele umpleau teritoriul*). El se îndoiește de valabilitatea acesteia, dând crezare informației false pe care o primise, că *albinele nu puteau suporta frigul* de la nord de Dunăre. Cum putea el să înțeleagă fenomenele sau aspectele sociale, religioase și morale ale tracilor, ce sunt mult mai abstracte decât albinele și frigul? Vedem cât de incomplete și chiar inexacte sunt cunoștințele lui Herodot, încât el însuși contestă informația corectă, dar exagerată, pe care o primise despre albine. Se vede cât de limitate și în afara contextului real erau informațiile lui Herodot, uneori false.

Herodot face confuzii între datele ce se referă la o categorie socială sau alta a tracilor. Dintr-un aspect, ce era specific unei singure clase sociale, grecii au făcut generalizări nejustificate asupra tuturor tracilor. Războiul și jaful era onorabil numai pentru războinici și pentru regi. Nu putea fi onorabil și pentru cei jefuiți, din categoria producătorilor, care erau majoritatea societății. Când nu era război, războinicii trândăveau. Numai războinicii și regii considerau munca câmpului umiltoare. Același mentalitate era la toate popoarele indoeuropene. Nu toți tracii își vindeau copiii, ci numai cei mai săraci, care făceau export de forță de muncă, așa cum se făcea la Roma și cum s-a făcut în multe țări occidentale chiar în vremuri moderne, recente, contemporane cu noi. Nu toți tracii își cumpărau nevestele și le păzeau cu strășnicie, ci numai cei bogați, dintr-un singur trib tragic. Nu toți tracii își lăsau fetele să se unească cu cine le plăcea lor, ci numai cei care nu aveau nicio avere. Cei mai săraci erau moderni sau emancipați *avant la lettre*.

În concluzie, Herodot ne ajută să știm că strămoșii noștri traci aveau o societate elitistă, temeinic alcătuită, clar structurată ierarhic și piramidal, consfințită prin religie și aveau aceleași valori morale ca toate popoarele indoeuropene de atunci, din nordul Europei până în India. Fiecare clasă socială își avea modelul său etic în zeii săi protectori, care inspirau virtuțile acelei clase sociale și justificau acțiunile tracilor. Principiile lor etice erau unanim valabile în întreaga lume indoeuropeană a acelor vremuri. Nu avem motive să ne rușinăm de strămoșii noștri. Erau cel puțin la fel de virtuoși și de onorabili ca toți indoeuropenii.

Am constatat aici împreună că mărturiile lui Herodot nicidecum nu sunt spre rușinea tracilor sau a noastră, ci doar sunt incomplete. Strămoșii noștri alcătuiau o societate la fel de strict structurată ca a tuturor popoarelor indoeuropene de atunci. Grecii nu puteau înțelege corect moravurile din societatea tracilor, care era clădită pe alte criterii etice decât ale lor. Societatea și mitologia greacă nu aveau o structură la fel de clară ca a tracilor

sau a altor indoeuropeni, ci aveau un amestec de cultură indoeuropeană, cu puternice influențe din afară, de prin Orientul Apropiat, aspect pe care îl prezintă și limba greacă veche. Modelul de elitism indoeuropean al tracilor, de neînțeles pentru Herodot, era realism politic. Elitismul indoeuropean, în care era educat Alexandru Macedon, a răsturnat democrația greacă și s-a impus în întreaga lume elenizată, cât și în istoria ulterioară a tuturor popoarelor din Europa. Ideea grecilor cu democrația ar fi bună, însă Istoriei nu îi plac ideile bune.

Mă simt dator să aduc un omagiu înaintașilor noștri, printre care profesorul meu Ștefan Munteanu, George Pruteanu, Adrian Marino și tuturor celor pe care i-a „preocupat din Herodot exact ceea nouă nu ne convenea din istoriile sale despre traco-daco-geți.” Nu ne convenea, pentru că în școli s-a predat așa cum s-a predat. Acum, când atât eu cât și dumneavoastră știm ceea ce știm, problema rămâne cum se va preda de acum înainte în școli despre tracia lui Herodot? Cum transmitem cunoștințele noastre despre strămoși și despre identitatea noastră ca români, la generația tânără? Cum ne facem datoria față de străbuni și față de strănepoți? Eu am încercat aici să-mi fac datoria pe cât am putut, pentru restabilirea unui adevăr istoric. Dacă eu am putut așa de puțin, oricine altcineva va putea cu atât mai mult și mai bine. E rândul altora, mai tineri și mai competenți, să facă ce știu ei și ce le spune inima că trebuie făcut pentru identitatea și demnitatea lor, cât și pentru demnitatea urmașilor lor. Sunt sigur că fiecare dintre noi își va face datoria pe cât va putea mai bine. Știind cât mai bine din cine ne tragem, vom ști mai bine cine suntem. Vor ști și străinii cine suntem și cum să ne privească.

IOAN GÂF-DEAC

Dropie în septembrie

Cunoașterea în suflet de nimeni cunoscută este deplină împărțire de adevăr, orizont de alabastru, iarbă cu sunete în rădăcini, tresalt de dropie tristă.

Neștiința în margini de regăsire închidere prin artă nu este, senină sosire de neastâmpăr și port de sihastru ar fi, să soarbă cu știre neștiri între străini, bazalt de antică schismă să pună-n sculpturi.

Bravează teama în duh profund, fantasma de toamnă străpung cuvinte ocupate în însuși sihastru arbore de veac în retragere, aflat sub dealul din dreapta adevărului. De aceea, se-adună cuvintele să plece în noi măsuri, jertfe de secunde să se arate în cupole de mănăstiri illuminate, în monotone mijlociri, reglând noi regnuri și minerale în poezia numită viață, căzută în anotimpurile artei.

Trec neputințele în celelalte iertări de treceri în spații, se duc dealuri în vânători vineții de înclinări curioase printr-un limbaj vorbit cu grijă.

Rotite schimbări se îmbată în cunoscute reliefuri, fățarnic sturz încearcă întrebări prelungi, nehotărâtă vedere se cade într-un deloc de suferință.

Smintită lună asmute culori de smoală, o re-legare de dimineață pedepsită întru trecere se iscă.

Libertatea căzută în putere se prea cunoaște pe însemnare, simplă înfrângere de zenit, robie, comună în chiar culori de cortine trase, când capătă motiv schimbarea mării într-un adânc apropiat în care să se deducă lesnicioase cuvinte.

Se prea cunosc luptele câștigate, se reînchid apropierea de mistice câmpuri, ori altceva dezordonat trasează însemn de însemnare pe-o veșnicie a cunoașterii.

Prea singur universul ascet se cade în sine.

Prea devenit zodiacal reper în proprie greutate se lasă încredințat.

Întronare nelegică este vorbirea, prea liberă de voie legea este obișnuință în arc de migratoare plutiri se vede, când clopot de-aramă în prejudecată bate, anunțând septembrie pentru o viitoare lumină de alb pur, de alb nesfârșit.

Vine apoi noaptea în zi, semnale cinci din infinit sosind întru legare peste anotimp.

Sosește comună toamna, smoală închisă în ruginie ploaie de oboseală străină.

Orice legare de cinci este multiplu de infinit din unul timp, orice septembrie din veac este nemărginit segment de iarbă topită într-o comună rădăcină.

Vin treizeci de păsări într-un stol penultim de arc de mare migrație, într-o tăcere de cinci semne aprinse, prin trecerea în sinele meu, al tău artă supremă, - poezie ce ține franjuri de vie viață într-un câmp în care dorm dropii, dorm dropii...

Nu-s alte povești decât o singură epică nespusă a celei mai mari iubiri de poezie, a celei mai mari îndrăgostiri de cuvinte bătute cu nituri de aur în artă, în marele meșteșug de a trăi.

Urca mai alaltă-timp mașinăria spre-un cer, ridicând trupuri de oameni într-o poezie, cuvinte topite într-un poem, ținute întru veșnicie multiplă.

- Nu pot trăi fără tine, punct cardinal.
- Nu pot trăi fără tine, poezie.
- Pot vieți cu tine poem, - dropie de deal, câmpie de mijloc, râu urcând spre alt izvor, migrație întoarsă de ibis, trestie unduind anotimpurile, vânt de pisc nevăzut, ploaie vertical împietrită, tristețe egală cu bucuria, rădăcină din cer, întoarcere într-o continuă nesosire, cântec mereu necântat, teamă de deschidere în închidere, continuă iubire sfârșită în nesfârșit, deoarece numele tău este iarăși și iarăși tot poezie.
- Pot arta sculpturii să o încheg în priviri fixate în nesfârșit, pictura conturilor să fie făcută de mine în sunete pierdute; pot harfa în frunze să o acopăr, cortinele anotimpurilor să le dedic în grafică pură fără contururi din linii ci doar din necuvinte, zăvoaie cu haturi și largi mejdii în nord pot mijloci; te ține de mine lucrător într-ale artei, spre-a zice despre iubirea de septembrie începută într-un început de infinit înainte, despre curgerea topirii într-un vad al măiestrei cântății văzută odată în necuprindere. Pot vieți cu tine poet, eu, - poezie rescrisă și renăscută de tine.

Devin aceste măreții exemple de sacră cântare a trecerii comune prin timp, când arderile intangibile se prea petrec fără tăgadă, fără puțință de împotrivire.

În val apoteotic rescriu în fiecare secundă poezia descrisă cândva, scrisă de granițele norilor, citită de mine într-o carte venită și plecată într-o seară de septembrie în partea de vest a inimii, în nor de cer veșnic, în mijlocul reliefului înmăit de valuri, în miezul de noapte al unei zile care urma să fie și este lumină infinită, de clară pierdere a sinelui în sine și a celui alt sine în sinele harpei acoperită complet de frunze, de frunze...

Focul renașterii*

*Vino și curăță, focule, oameni și țărâmurii cu un destin frânt,
Arde în fuioare groase, de jăratec sfânt,
Tot ce nu-și mai are rost, pe-acest pământ,
Înalță-te până la cer, la Dumnezeu și apoi,
Vino înapoi, cu precizie de meteoriți, măcinând,
Patimi și uri, diavoli, ce și-au luat fețe de oameni
Și infiltrați în astă societate, ei neucid pe noi, răsând!
Arde, focule, distrugerea făcută de oameni goi de Dumnezeu de-ndat',
Tu o topește pân' la cenușă, ca și cum nîcîcînd n-a fost vreodat',
Iar praful și pulberea din urma-ți ce va fi să fie,
Hrană tu fă-o, pentru un pământ renăscut și purificat!*

*Cheamă și marea și oceanele în ajutor,
Să spele păcatele arse până sub rădăcini,
Cheamă și păsările ce-n cioc să aducă,
Sâmburii vieții celei prospere și noi!
Să le risipească cu generozitate, peste tot,
Semințe de altruism, de bunătate, de empatie, de fericire și de bucurie,
Semințe de protecție, crescute în adorație către Dumnezeu,*

*Fă-ne, focule, pe noi, oamenii, docili și-n ascultare către Creator,
Arată-ne la fel cum arsa-i Notre Dame că așa de mici suntem,
Iară stihiiile naturii dacă-și pun mintea cu noi,
Ne spulberă într-o secundă, cu tot cu ale noastre avuții!
Chiar dacă unii din noi le-avem mari cât și munții,
Chiar dacă a lor putere ajunge să cumpere influențe și în iad!
Purifică văzduhul și pe-ale noastre minți când plouă,
Cheamă tot oxigenul rămas în atmosferă, ca să pulseze viață nouă,
Ceartă duhul minciunii și al manipulării și alungă-l, pe pustie,
fă-l pribeag,*

*Să nu se mai întoarcă nici în veac, în locul său,
Să pună în sufletele noastre, duhul onoarei și a cinstei,
De sinceritatea și puritatea firii să fie populat!*

*Cântărește bine pe-acei ce pus-au pe umerii lumii-ntregi,
Patimi grele ce o îngenunchiază și cumplit o trag înapoi,
Cruță pe aceia ce încă-n cazne grele se chinuie, integritatea s-o întindă,
Pe-ai umanității umeri goi, ce este asuprită și încurajată spre decădere,
Și spre pieire, prin al religiilor și al politicilor război lansat
de duhurile rele,
Ce ne conduc în pas alergător spre ai lor stăpâni, direct în iad!*

*Trezește-ne, tu, focule, c-am fost suficient turme de oi!
Și ocolește-i în mărinimia ta, pe-acei ce încă mai disting răul de bine!
Tu pune foc în creierile care, degeaba sunt purtate în cap de unii oameni,
Și fă-le lampadare, să ardă în milioane de făclii frumoase,
Dacă nu pot în armonie trăi cu ceilalți semeni,
Dacă nu au conștiință de a gândi la pace și simțăminte drăgăstoase,
Aproinde în noi scânteia de îndumnezeire, ce Domnul ne-a dat-o tuturor,
Chiar dacă numai câțiva oameni pe pământ tu ai să lași după Apocalipsă,
Tot va fi bine, căci vom putea pământul să-l regenerăm,*

*Fă-ne, focule, ca să ne ardă sufletele ca niște torțe ce-l imploră
pe Dumnezeu,*

*Grabnic să vii, să ne mântuim, aicea, pe pământ,
Să nu ajungem pe veșnicie, cu mințile luate, și zvârcolindu-ne în iad!
Șansă s-avem a reînvia ca păsări Phoenix, din cenușă și purificați fiind,
Cu sufletele îmbibate în inocență de copii,
Șterge din mințile noastre hăul, prăpastia și intențiile de a urgisi,
Pe aproapele nostru, de-a-l maltrata, de-a-l schingiui, de-a-l spânzura,
de-a-l otrăvi!!*

*Lasă-ne curați și puri, ca să putem din nou a ne-nvăța,
Cum să ne creștem în armonie, cu dragoste, unul pe altul,
Să-ncepem să simțim, ca la nivel global, a fi capabili a ne proteja!
Educă-ne, focule, să fim din nou, oameni adevărați!
Învață-ne să nu ne mai lăsăm ca pân' acum să fim așa de repede-nșelați,
Și transformați în cărnii de tun!
Fă-ne uniți în cuget și simțiri și nu ca azi,
Pe tot pământul, îndrăciți și dezbinați!*

*Adu, focule, prin limbile tale usturătoare, bicicurile iadului,
Să simtă toți orbii ce nu-și văd a lor crime și continuă cu ele,
Pune în suflete de empați putere de luptă și minte ageră de lideri,
Ca pământul, oameni drepti să-l poată conduce și nu-nșierați
Iar noi, ferți de rău, să știm că mai sunt și alte feluri în viață a alege!
Mistuie văzduhul ca să avem șansa să ajungem,
La paradisul ascuns cu iscusință, după nori,
Pune-ne bine arse cruci, pe-ale noastre piepturi,
Să nu mai îndrăznim să uităm,
Jertfa făcută de Iisus Hristos, din dragoste, pentru noi,
Căci trebuie, cu-adevărat, în timpul ce-a rămas,
Atârnat, pe fundul clepsidrei între neguri,
Să începem, să ne schimbăm!*

Amin!

* Poem dintr-un volum în curs de apariție (M. N. Rusu).

FOTOALBUM

**16 iunie 2019, Biserica ortodoxă română “Sf. Ap. Petru și Pavel”,
Astoria, New York. Rusalile. Fathers’s Day în tradiția americană.**

Pr. Th. Damian și Dr. Napoleon Săvescu,
președintele Consiliului parohial

DI Vasile Bădăluță
elogiază chipul tatălui.

Aspect din sală.

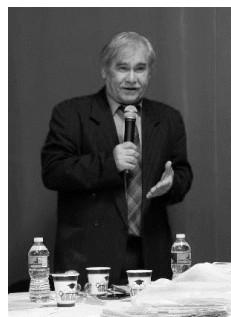
18 iunie 2019. Simpozionul special dedicat Marii Uniri organizat de Societatea română creștină “Dorul” (înființată în 1903), New York, sub egida filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România (AOSR), la Biserica “Sf. Andrei” din Jamaica, Queens.

De la st.: P.C. Pr. Ioan Proteasa, gazda și parohul Bisericii “Sf. Andrei”, Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian, președintele filialei americane a AOSR, Prof. univ. ing. Dr. Adrian Badea, Președintele AOSR, Prof. univ. Dr. Gheorghe Onișoru, Universitatea “Ștefan cel Mare”, Suceava, Ing. Cristian F. Pascu, Președintele Societății “Dorul”, Ing. Valentin Pipa, membru al Societății “Dorul”.

Ing.
Cristian F. Pascu

Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian

Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea

Prof. univ. Dr. Gheorghe Onișoru

Președintele AOSR Adrian Badea înmânează Președintelui Societății “Dorul”, Cristian Pascu, medalia jubiliară și diploma.

Aceleași distincții primite de Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian

P.C. Pr. Ioan Proteasa și Ing. Cristian F. Pascu

Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea
și Ing. Cristian F. Pascu

Prof. univ. Dr. Gheorghe Onișoru
și Ing. Cristian F. Pascu

Rândul de jos, st.: Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian, Ana Morcovan.

Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea;

Rândul de sus, st.: Prof. univ. Dr. Tudor Spătaru, preoteasa Claudia Damian,

Prof. univ. Dr. Gheorghe Onișoru

Pr. Theodor Damian și Dna Nadia Badea

De la st.: Valentin Pîpa, Claudia Damian, Mariana Terra și Vasile Bădăluță
(*Romanian Journal*), Nicole Smith

Aspect din sală

În asistență: Ing. Dima Lascu împreună cu soția.

**23 iunie 2019. Întrunirea Cenaclului literar
„M Eminescu” în sala socială a Bisericii
„Sf. Ap. Petru și Pavel”.
Lansarea cărții *Pietoni în timp* de Elena Mitru.**

Prof. Mariana Terra,
redactor al ziarului *Romanian Journal*,
New York, și autoarea, Elean Mitru.

Prezintă Mariana Terra

Elena Mitru

Vorbește Pr. Th. Damian, asistat de Claudia Damian, M. N. Rusu
și Daniela Mariano.

**30 iunie 2019, Hramul Bisericii “Sf. Ap.Petru și Pavel” (Astoria, NY)
și lansarea volumului de poezie *Perihoreze* de Theodor Damian.**

Criticul și istoricul
literar M. N. Rusu

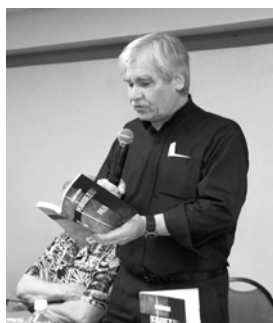
Prof. univ.
Valentina Ciaprazi

Prof. Mariana Terra,
Redactor șef
Romanian Journal

Prof. Nicole Smith

Pr. Theodor Damian

Aspect
din sală

**Duminică, 30 iunie 2019. Serbarea Hramul Bisericii noastre
(„Sf. Ap. Petru și Pavel”)**

Cântec, joc și voie bună

Berti Samovici cântă și o încântă
pe Mariana Terra

Elena Burchea,
președinta Comitetului
parohial

Berti în plină
desfășurare

Duo: Felicia Georgescu și Bert Samovici

“Hai să-ntindem
hora mare”

Nicole Smith

Viorica Colpacci

Lydia Nanassy

Între 1-5 iulie 2019 a avut loc cea de-a 16-a Conferință internațională a Societății Internaționale pentru Studiul Ideilor Europene (ISSEI), la Universitatea din Zaragoza, Spania, cu tema generală *Aftershocks: Globalism and the Future of Democracy*.

Prof. univ. Dr. Theodor Damian deschide sesiunea organizată de el, intitulată “Subjectivism and Globalism: The Metaphysical Self in the Post-Truth Era between Now and Tomorrow”, alături de alți doi prezentatori, Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie, Sibiu, și Prof. univ. Dr. Michael Manfe, de la Universitatea din Salzburg.

Prof. univ. dr. Anca Sîrghie

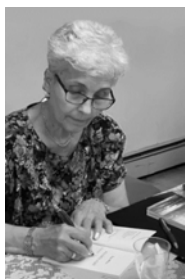
De la st.:
Anca Sîrghie,
Claudine Elnecape,
Theodor Damian,
Claudia Damian

Duminica 21 iulie 2019. Întrunire de Cenaclu în sala socială a Bisericii.

Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea prezintă istoria Brăilei în imagini.

**28 iulie 2019. Întrunire de Cenaclu în sala socială a Bisericii.
Lansarea volumului *Pasărea albă* de Elena Mitru.**

Elena Mitru

Th. Damian

**Vineri, 2 august 2019. Întrunire de Cenaclu la restaurantul Romanian Garden.
Lansarea volumului *Viața ca un maraton* (ed. a doua) de Alex Amalia Călin.**

De la st.: Iolanda Baciuc, Ștefan Benedict, Daniela Mariano, M. N. Rusu. Theodor Damian, Angela Cawog, Mariana Terra, Alex Amalia Călin, Nicole Smith.

Duminică, 4 august 2019.
Întrunire de Cenaclu în sala
socială a Bisericii pentru
lansarea CD-ului cu cântece
tradiționale românești
interpretate de Lia Lungu
și a volumului *Implicațiile
spirituale ale teologiei icoanei*
(Ed. a doua) de Theodor
Damian.

Lia Lungu

M. N. Rusu

Theodor Damian

Nicole Smith

Mariana Terra

Napoleon Săvescu

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Tară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Tară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check sau money order. Donațiile se scad la taxe.

NICHOLAS ANDRONESCO

Experiment Eminescu

Cercetarea științifică despre *Fiziografia Eminescu* a început în anul 1983, în septembrie, odată cu vastul experiment Sistem Informațional – Cibernetic în Învățarea Fizicii. Experimentul s-a desfășurat la Colegiul Național Mircea cel Bătrân din Constanța în anii școlari 1983-1984 și 1984-1985. Inițial, Fizica lui Eminescu nu a fost inclusă în experiment pentru motivul că nu aveam încă această fizică. În prima zi de predare a fizicii la clasele de mecanică și matematică-fizică am expus proiectul experimentului în care foloseam cunoștințe de fizică, matematică, cibernetică și pedagogie. Tocmai ce absolvisem Facultatea de Statistică (Planificare) și Cibernetică Economică la Academia de Studii Economice din București. Fizica o absolvisem la Cluj Napoca la Universitatea Babeș-Bolyai și o predam la liceul Palas din Constanța și la Universitatea Cultural-Științifică. Când, în prima lecție, am expus metodele și resursele experimentului folosind manualul de fizică aprobat de Ministerul Învățământului, am lansat faptul că Eminescu știa și aplica o fizică avansată pentru epoca lui. Cursul de fizică îl luase la Berlin, la Universitatea Humbolt, cu savantul în fizică Hermann von Helmholtz. După Eminescu, Helmholtz a avut mulți studenți la doctorat care aveau să devină celebri în fizică printre care Albert Michelson, cunoscut pentru experimentul în interferometrie Michelson-Morley care a pus bazele teoriei mecanicii relativiste, Heinrich Hertz, descoperitorul undelor electromagnetice, și Max Planck, fondatorul mecanicii cuantice. Prin savantul Helmholtz și nu numai, M. Eminescu a fost la curent cu fizica contemporană lui și chiar mai mult. În timpul predării lecției de fizică, o elevă mi-a adus vestea că la librăria de lângă colegiu se vinde cartea *Fragmentarium* de Eminescu cu notițele lui de fizică. Imediat am trimis doi elevi să cumpere șapte cărți *Fragmentarium*. Având cărțile pe catedră și înțelegând marele eveniment educațional ce se petrecea sub ochii mei, am trimis cei doi elevi să cumpere restul cărților. Bani aveam mai ales de la meditații particulare la fizică și matematică. Elevii au mai găsit numai 21 de exemplare *Fragmentarium* pe care le-au cumpărat și apoi le-am făcut cadou la profesori de fizică, matematică, filosofie și limba și literatura română ca și la elevi și părinți din clasele mele experimentale. Era visul meu împlinit pe care-l aveam ca student încă de la prima mea facultate, anul doi de fizică. În acel an, la Cluj-Napoca, o profesoară universitară de științe sociale, care mă cunoștea ca student strălucit la cursul ei, obținuse pentru mine accesul la fondul secret al bibliotecii de la facultatea de matematică pentru cartea de

geometrie neeuclidiană a lui Lobacevski. Acolo se găsea singurul exemplar care era în limba franceză. Profesoara îmi explicase că la venirea inventatorului Hermann Oberth în vizită la Sibiu, orașul unde se născuse, a avut o conferință cu aleșii locali unde s-a aflat și profesoara. Oberth a mărturisit că zborul rachetei lui se baza pe geometria neeuclidiană a lui Lobacevski. Deci m-a pus la studiat geometria lui Lobacevski ca să deslușesc funcționarea rachetei lui Oberth. Am acceptat cu mare bucurie fiind mândru că am fost ales pentru un asemenea studiu. Visul meu din copilărie fusese să construiesc avioane și rachete. Nu am scăpat ocazia și am întrebat-o de manuscrisele de fizică ale lui Eminescu. Aflasem deja că există asemenea manuscrise. Mi-a răspuns că nu are acces la Biblioteca Națională de la București. Am continuat studiul pe geometria neeuclidiană a lui Lobacevski. Acum, la Colegiul Național din Constanța aveam *Fragmentarium*-ul lui Eminescu. Imediat am integrat fizica lui Eminescu în Sistemul Informațional - Cibernetic de Predare a Fizicii. Elevii mi-au cerut permisiunea de a folosi cuvinte și definiții date de Eminescu în fizică. Mi-aduc aminte că m-au rugat să le permit să folosească cuvântul „repejune” folosit de Eminescu pentru viteză. Am acceptat. Așadar, am predat fizica în paralel după manualul Ministerului de Învățământ și după *Fragmentarium* de Eminescu ceea ce am continuat la Universitatea Cultural-Științifică din Constanța, Universitatea din Fairfield, Universitatea din Bridgeport, Școala mea de Matematică și Fizică, Școala mea de Română din Connecticut, USA. În anul 1999, la Universitatea Fairfield unde predam fizică la facultatea de inginerie electronică și software, a participat ca invitat un fost student olimpic la fizică ce ocupase primul loc la olimpiada mondială de fizică din Germania Federală în 1981. Îl pregătisem la fizică în cadrul Lotului Internațional de Fizică al României între anii 1977-1981. Aici, la Universitatea din Fairfield, în cadrul discursului meu, am expus unele aspecte din fizica lui Eminescu. Despre aceasta le-am vorbit și studenților mei americani pe care i-am pregătit și calificat pentru Olimpiada Internațională de Fizică în cadrul Lotului American Internațional de Fizică sub bagheta Universității din Maryland.

În încheiere, rezultatele obținute de subiecții mei din Sistemul Informațional - Cibernetic pentru Învățarea Fizicii au fost cu peste 600% mai bune decât ale elevilor din același colegiu care nu au făcut parte din experiment. Fizica lui Eminescu și noile mele metode cibernetice în predarea fizicii au avut un rol determinant în obținerea acelor rezultate strălucite. Bazat pe rezultatele acestei vaste cercetări științifice am fost invitat în anul 1991 la Congresul de Matematică Aplicată și Discretă (RUTCOR) organizat sub egida Universității de Stat Rutgers din statul New Jersey, USA, orașul New Brunswick. La acest congres am lansat o cercetare bazată pe studiile mele din anii 1983-1991 unde sunt menționate studiile de cibernetică ale lui Mihai Eminescu, „Elemente Informaționale și Cibernetice în Fizică”. Comunicarea a devenit o prioritate științifică mondială.

Invitație la reflecție și neuitare

Într-un București împresurat de prea mult, desuet și păgubos politicianism, un eveniment important trece aproape neobservat: *Expoziția de panouri fotografice: Biserici demolate. Un deceniu întunecat (1977–1987)*, deschisă la 5 iunie 2019 în holul Bibliotecii Academiei Române. Câteva zeci de persoane care au zăbovit în fața panourilor fotografice în zilele ce au urmat vernisajului și unele răzlețe comentarii privitoare la eveniment reprezintă prea puțin față de gravitatea distrugerii unor valori de patrimoniu în epoca ceașistă.

La aceste orori săvârșite din ordinul dictatorului Nicolae Ceaușescu și al soției sale precum și la semnificația Expoziției s-au referit la 5 iunie a.c., ziua în care a avut loc vernisajul, acad. Răzvan Theodorescu, vicepreședinte al Academiei Române, P.S. Varlaam Ploieșteanu, Episcop-vicar patriarhal, Conf. univ. Dr. Ioan Cristescu, director M.N.L.R., Prof. Dr. Radu Ciuceanu, director I.N.S.T., Prof. univ. Dr. Ioan Opriș, Alexandru Punga, secretar de stat la M.C.I.N., Radu Preda, președinte I.I.C.C.M.E.R., Mirel Taloș, vicepreședinte I.C.R., Pr. Gelu Bogdan.

Curatorul Expoziției, Dna Dr. Anca Beatrice Todireanu, președinte al Asociației „România Culturală”, nu este la prima realizare de acest gen, asociația pe care o conduce organizând, în 2015, Expoziția itinerantă „Regina soldat”.

Evenimentul „se înscrie în manifestările culturale dedicate celor 30 de ani scurși de la căderea regimului comunist din România”, după cum se precizează în invitația de participare la Expoziție, readucând în atenția publicului „imagini de arhivă cu bisericile ortodoxe demolate în București în perioada 1977–1987”.

Fără de voie, dată fiind organizarea vernisajului Expoziției la câteva zile de la încheierea vizitei Papei Francisc în România, se naște întrebarea dacă a fost programată ca un anume obiectiv sau a fost pură coincidență. Dacă în adevăr așa a fost, conotațiile asupra semnificației sale se lărgesc considerabil.

Panourile fotografice din cele două săli ale Expoziției, înșiruite într-o perfectă aliniere (îndeosebi în a doua sală, care de fapt cuprinde majoritatea exponatelor) prin *imaginile pe care le oferă vizitatorilor invită în tăcere la reflecție și neuitare pentru ca nimeni să nu mai atenteze la creațiile culturale, artistice și spirituale românești din trecut sau de astăzi.*

Expoziția organizată în locația Academiei Române nu este singura manifestare prin care memoria trecutului îndurerat se reduce în actualitate. Domnul Prof. Radu Ciuceanu, directorul Institutului Național pentru Studii Totalitarismului al Academiei Române, mărturisește că în urmă cu trei ani, mai exact la 5 iulie 2016, în „Palatul Primăverii”, unde a viețuit timp de un

pătrar de veac Nicolae Ceaușescu și soția sa, a fost organizată o expoziție de panouri fotografice cu un registru tematic mult mai cuprinzător, în sensul că erau trecute în revistă principalele evenimente care au marcat epoca Ceaușescu (1965–1989), un loc distinct ocupându-l și demolările lăcașurilor sfinte.

„Desigur”, menționează profesorul Radu Ciuceanu, „obiectivele ca și locațiile celor două expoziții sunt diferite. Prin plasarea unor panouri fotografice în locuința familiei Ceaușescu, care era deschisă publicului chiar în ziua vernisajului, s-a avut în vedere contrastul dintre viața privată (lipsită de griji) și publică (ilustrată de vizite, întâlniri, convorbiri, aniversări, dinee etc.) ale dictatorului și familiei sale și existența mizeră a majorității populației, umilită, captivă și înfricoșată de amenințările ce planau permanent asupra ei. Tocmai datorită acestei stări generale care a marcat ultimii ani ai dictaturii comuniste, am gândit că ar fi mai potrivit ca cele mai grave acțiuni represive să le prezentăm în manifestări publice distincte. Așa s-a născut ideea acestei (noi) expoziții, care trebuia să fie plasată într-o altă locație, Academia Română fiind locul firesc al organizării sale, ca una din cele mai importante instituții care s-a opus distrugerii lăcașurilor de cult și represiunilor împotriva clericilor și personalităților științifice, artistice, academice ale țării.”

Exponatele din cele două săli ale Expoziției, amplasată în holul Bibliotecii Academiei Române, reconstituie *static* una din numeroasele drame consumate în vremea dictaturii comuniste. Unele proiecții cu scene filmate din timpul demolărilor ar fi fost de natură să anime spațiul expozițional și deopotrivă interesul pentru manifestarea în sine, la fel ca și imaginile proiectate ale translării unor edificii bisericesti din Capitală.

N-ar fi fost lipsit de interes, ca într-un cadru și un loc adecvat al Expoziției să-și fi găsit locul un panou prin care vizitatorii să fie *doar* avizați că în trecutul mai îndepărtat s-au înregistrat demolări masive de biserici și mănăstiri, nu pentru a-l disculpa pe Nicolae Ceaușescu, *ci pentru a sublinia ideea că românii prin jertfirea a numeroase monumente de cult și sacrificiul multor slujitori ai Bisericii s-au întărit în credința lor.*

Păgânia „cruciată” comunistă se dezlănțuie la scurtă vreme după instalarea puterii comuniste în România lăsată pradă rușilor. După ce în perioada interbelică, PCR-ul s-a manifestat, cu puține excepții, în spiritul și în litera politicii promovate de Comintern, în noua conjunctură se spera ca slugărnicia liderilor săi față de ruși să se atenueze, cu atât mai mult că se aflau la putere. Speranțele s-au risipit repede, inclusiv cele referitoare la atitudinea față de Biserică și cultele religioase, deși liderii comuniști de la București, spre deosebire de bolșevicii ruși, au fost mai prudenți la începutul ofensivei împotriva confesiunilor religioase.

În Rusia, bunăoară, potrivit unor surse neoficiale, între 1917–1937 au căzut pradă sălbăticiiei demolatoare comuniste 24.000 de biserici, iar alte 120.000 au fost transformate în grajduri, depozite, cluburi etc. și,

aproximativ în aceeași perioadă, au fost suprimați 128 de episcopi și 26.776 preoți. Datele sunt incomplete dar și așa relevă înspăimântătoarea dimensiune a eliminării „insectelor dăunătoare”, pentru a curăța mințile oamenilor de „putregaiul supersișiilor religioase” (Lenin).

În România politica antireligioasă se aplica gradual, începând din 1945, mimându-se libertatea religioasă prin unele prevederi ale constituțiilor și crearea, pentru scurtă vreme, a impresiei că statul va garanta tuturor cultelor libertatea de a se organiza potrivit doctrinei, canoanelor și rânduielilor proprii (Legea Cultelor din 4 august 1948). Iluzia se destramă însă repede prin instituirea controlului treptat al statului comunist asupra credințelor religioase (desființarea Bisericii Greco-Catolice unită cu Roma la 1 decembrie 1948, Decretul asupra regimului general al Cultelor din 4 decembrie 1948, Decretul 410/1959 privind mănăstirile etc.).

Treptat, represiunile se accentuează, ca urmare a râvnei Securității de a induce ideea că slujitorii Bisericilor creștine, și îndeosebi preoții ortodocși, se manifestau ca dușmani ai poporului. Un document al Direcției Generale a Securității este concludent prin incriminările formulate la adresa Instituțiilor Ortodoxe de Cult și slujitorilor lor. „Episcopiile, protopopiatele, institutele teologice, cursurile de îndrumare de pe lângă institutele teologice, seminariile monahale, școlile de cântăreți bisericești, Institutul Biblic și de Misiune, Tipografia cărților bisericești, fundațiile religioase ortodoxe sunt tot atâtea centre de adunare a elementelor dușmănoase și de activitate antidemocratică sub masca religioasă”.

Incrimările, care justificau represiunile împotriva cultelor, erau urmarea concepției „împrumutate” de la bolșevicii ruși, potrivit căreia Biserica, și în special Biserica Ortodoxă, reprezenta principalul pericol pentru regimul comunist. Urmarea a fost desființarea Episcopiei Armatei precum și a celor de la Huși, Argeș, Constanța, Caransebeș, urmată de desființarea Mitropoliilor Olteniei și Bucovinei de Sud, închiderea până în martie 1960 a 92 de mănăstiri, arestarea, condamnarea, torturarea sau executarea a mii de prelați ai bisericilor creștine din România.

Ca într-un serial horror, „sezonul al 2-lea” începe imediat după cutremurul din martie 1977. Înfuriat, probabil, că bisericile și mănăstirile rezistaseră cutremurului, în timp ce blocuri învecinate se prăbușiseră, la 22 martie N. Ceaușescu decide „refacerea urbanistă a Bucureștiului”. Sub această mască ura sa față de Biserică și Culte se dezlănțuie în toată înfățișarea sa hidoasă.

Primul din cele 20 de lăcașuri de cult care dispăre din peisajul urbanistic al Capitalei este fosta *Biserica Enei*, a cărei vechime este măsurată în veacuri. Informații despre existența unui lăcaș de cult religios datează din 1611, fiind astfel unul din cele mai vechi din București. Neșansa bisericii a fost că era situată lângă blocul „Dunărea”, care s-a prăbușit la cutremur. Pentru Ceaușești supraviețuirea bisericii a fost o „provocare” care le-a excitat pornirile criminale.

Timp de câțiva ani, răgaz în care sunt elaborate noi planuri edilitar-urbanistice, lăcașurile de cult sunt ferite de amenințările buldozerelor. În 1984 începe însă, în forță, o nouă „campanie” ceaușistă de demolări. Cad pe rând *Biserica Albă*, din fosta mahala *Postăvaru* (ridicată pe locul unei vechi mănăstiri ce exista la 1433), *Izvorul Tămăduirii - Mavrogheni*, situată în apropierea Muzeului Țaranului Român, construită de domnitorul Mavrogheni (1786–1790), *Sfinții Arhangheli*, cunoscută și sub denumirea de *Gherghiceanu*, amplasată pe Bulevardul Chișinău, în apropierea Pieții Delfinului, și *Biserica Sf. Spiridon Vechi*, din vecinătatea fostului pod al Mogoșoaiei, menționată ca existând la 1680.

Obsesia de demolări a dictatorului și a soției sale continuă, făcând noi victime în rândul bisericilor și mănăstirilor bucureștene. În următorii trei ani 1985, 1986 și 1987 - „dispar” încă 11 lăcașuri de cult din București, între acestea numărându-se mănăstirile *Văcărești* și *Pantelimon* precum și bisericile *Sf. Mina*, *Buna Vestire* și *Doamna Oltea*.

Numeroase panouri fotografice reprezintă imagini cu „victimele” demolărilor în trei ipostaze: înainte de 1977, așa cum dănuiau acestea de mult timp în locurile ce le-au fost hărăzite de ctitorii lor, în timpul dărâmării și după ce au dispărut pentru totdeauna, mai întâi în nori de praf și moloz, apoi după ce fostul lor lăcaș a devenit una cu pământul.

Un mare și sugestiv panou din prima sală a Expoziției oferă o cuprinzătoare gamă de poziții și demersuri prin care numeroase personalități ale perioadei au luat atitudine, solicitând totodată curmarea barbariei demolatoare. Toate acestea s-au conjugat cu „strategia” translătării unor lăcașuri de cult, sub bagheta inginerului Eugeniu Iordăchescu și a echipei sale.

Prin ingenioasele și inovativele tehnici inginerești de translare au fost salvate *Biserica Buna-Vestire*, cunoscută sub numele de *Schitul Maicilor* (ctitorie din sec. XVII), *Biserica Olari* (existentă în 1758), *Palatul Sinodal* și *Biserica de la Mănăstirea Antim* (construită între 1713–1716) și alte câteva lăcașuri de cult.

Panourile cu monumentele cele mai reprezentative ale Capitalei care au pierit în anii furiei demolatoare ceaușiste, cum este cel al *Mănăstirii Văcărești*, sunt însoțite de referințe explicative cu privire la istoria lor, la acțiunea demolatoare sau luările de poziție ale unor intelectuali de vază. „Distrușterea Mănăstirii Văcărești. 1985” este intitulată referința explicativă ce însoțește imaginile monumentului, din care aflăm că după ce a fost doborâtă turla de pe pronaos a Bisericii Mari la 24 ianuarie 1985 (ce coincidență stranie cu data înfăptuirii Unirii Moldovei cu Țara Românească!) s-a încercat stoparea distrugerii mănăstirii. Demersul nu a avut finalitatea scontată, dar a amânat asaltul final asupra acesteia, reușindu-se să se salveze cele trei mari cruci de pe turla și 120 m.p. de frescă. „Pe amplasamentul eliberat prin demolarea valorosului monument istoric religios - se spune în încheierea referinței explicative - nu s-a realizat nici Tribunal, nici Complex-

Central al Congreselor, nici parc..., nici măcar o torță care să amintească trecătorilor că acolo, vreme de mai bine de două secole și jumătate, s-a înălțat mândră și frumoasă ctitoria de seamă a Mavrocordaților”.

Torța evocată ca simbol al neuitării nu putea fi așezată pe locul Mănăstirii de către cei care răsluiseră unul din cele mai de preț monumente ale spiritualității și culturii medievale, ca și numeroase altele din capitala românilor de pretutindeni. Generațiile de astăzi și de mâine trebuie s-o mențină aprinsă în conștiința și făptuirile lor.

BIBLIOGRAFIE

Cristina Păiușan, Radu Ciuceanu, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist. 1945–1958*, vol. I, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001.

Fericiți cei prigoniți. Martiri ai temnițelor românești (Album — ediție îngrijită de Matei Marin), Editura Bonifaciu, București, 2008.

Paradisul roșu. Expoziție anticomunistă organizată de Ministerul Propagandei Naționale, București, 1943.

Izbânda dreptului și a dreptății. Marea Unire – simbol și imbold pentru viitorime

România este patria noastră și a tuturor românilor.

E România celor de mai apoi.

E Patria celor dispăruți și a celor ce vor să vie.

Barbu Ștefănescu Delavrancea

Academia Oamenilor de Știință din România, Filiala S.U.A. și Societatea Română Creștină „Dorul” (fondată în 1903) a organizat un simpozion special cu tema „Recunoașterea Marii Uniri de la 1918 în cancelariile vremii” și „Pergamentul cu 100 de români care au schimbat istoria lumii”.

Evenimentul a avut loc marți 18 iunie 2019, în sala socială a Bisericii Ortodoxe „Sf. Andrei” din Jamaica, Queens, New York.

În deschiderea programului s-a rostit rugăciunea *Tatăl nostru*, apoi au fost intonate *Deșteaptă-te Române*, imnul de stat al României și *The Star Spangled Banner*, imnul național al Statelor Unite ale Americii.

Înginerul Cristian Pascu, președintele Societății „Dorul” a prezentat invitații din România: Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea, soția domniei sale, Dna Nadia Badea și Prof. univ. Dr. Gheorghe Onișoru de la Facultatea de Istorie, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava. Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, președintele filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România a rostit cuvântul de deschidere, precizând că acest simpozion se desfășoară sub auspiciile Luceafărului poeziei românești, Mihai Eminescu, întrucât în această perioadă se împlinesc 130 de la plecarea sa în veșnicie.

Preotul paroh Ioan Proteasa, gazda serii, în cuvântul său de întâmpinare a scos în evidență ideea de identitate românească, de cunoaștere a rădăcinilor, a datoriei sfinte de a practica și transmite urmașilor noștri tezaurul minunat al culturii și istoriei neamului românesc.

Înginerul Cristian Pascu a salutat prezența în sală a presei românești din New York: Dl Grigore Culian, director al ziarului *New York Magazin*, Dl Vasile Bădăluță, directul al ziarului *Romanian Journal* și prof. Mariana Terra, redactor al aceleiași ziar.

Prima comunicare a Simpozionului „Asociația Oamenilor de Știință și celebrarea Marii Uniri. Asumarea unui legat istoric și a unui proiect national” a fost a Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea, președintele A.O.S.R. Domnia sa a prezentat originile ideii de „academie” ale cărei baze au fost puse în Grecia antică de către Platon.

De la filozofia scolastică din Atena s-a trecut și către alte discipline: literatură, științe politice și morale, științe tehnologice, științe medicale etc.

În România, sub îndrumarea Prof. Dr. Constantin Angelescu, s-a înființat și organizat Academia României care s-a preocupat, în special, de cultivarea limbii și culturii autohtone.

Academicianul Traian Săvulescu a înființat Asociația Oamenilor de Știință care mai apoi a devenit Academia Oamenilor de Știință din România, for național de înaltă consacrare științifică, continuatoarea și legătara Asociației.

A.O.S.R. este spațiu deschis pentru idei, înfruntări constructive ale minților și inteligențelor, ca pe o arena a opiniilor avizate și legitimate de experiență, expertiză și prestigiu, ca într-o agora a personalităților în toate domeniile. Este un spațiu al dialogului între generații ca o sinergie creatoare a forțelor intelectuale în direcția scopului comun de a contribui la dezvoltarea României, la evoluția ei europeană, la realizarea potențialului ei uriaș.

„Bătălia diplomatică pentru recunoașterea Marii Uniri” a fost tema susținută de Prof. univ. Dr. Gheorghe Onișoru de la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.

Prof. Onișoru a relatat cum Ioan Brățianu, președintele P.N.L. în 1919 a început bătălia diplomatică pentru ca Marile Puteri să recunoască Unirea.

Acest politician a refuzat să semneze documentul care stabilea granițele României, și-a dat demisia și a părăsit Parisul. Regina Maria a plecat la Paris unde a avut audiență la toți președinții și politicienii vremii care dezbăteau problemele legate de hotarele țărilor participante în Primul Război Mondial. În 1920 a fost semnat Tratatul de la Trianon în care au fost stabilite granițele și vecinii României.

Marea Unirea fost un nou început și o uriașă schimbare în viața politică, economică și socială a țării, s-a stabilit unitatea națională și a adus triumful libertății omenești.

Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian a prezentat o comunicare intitulată „Celebrarea anului centenar la Filiala americană a A.O.S.R.”, precizând că la New York s-au organizat douăsprezece evenimente legate de Marea Unire, începând cu Simpozionul „Mihai Eminescu” și cel dedicat Unirii de la 24 Ianuarie, continuând cu altele legate de Unirea Basarabiei cu România, Ziua Independenței de Stat, Liga Națională a românilor din America, Alexandru Vaida Voievod, ș.a. și terminând cu Sfârșitul Primului Război Mondial și Rezoluția de la Alba Iulia. La aceste dezbateri, mese rotunde și simpozioane au conferențiat personalități remarcabile românești care trăiesc și muncesc atât în S.U.A. cât și în România.

Ing. Cristian Pascu a prezentat o listă cu douăzeci și două personalități, români care au schimbat istoria lumii. Acești cercetători, oameni de știință, medici etc. au dat dovadă de creativitate, inventivitate și au ridicat prestigiul României în lume.

În cadrul Simpozionului au mai fost prezentate și lucrările următoarelor personalități din România: Prof. univ. Dr. Ioan Scurtu, Prof.

Dr. Constantin Buchet, Prof. univ. Dr. Mihai Iacobescu, Prof. Dr. Horia Dumitrescu, Dr. Cristian Alexandru Boghian, Elena Condrei și Ioan Pavăl.

Medalia „Simpozionul Marii Unirii – ‚Dorul‘, 2019” (placată cu aur de 24 de carate), a fost decernată domnilor Adrian Badea, Gheorghe Onișoru, Cristian Pascu, Theodor Damian, Ioan Proteasa și Dima Lascu.

Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea a conferit „Medalia jubiliară centenară A.O.S.R.” domnilor Theodor Damian și Cristian Pascu. Cartea *Mari români de pretutindeni* prezentând cincizeci de români care s-au realizat profesional în străinătate a fost donată Societății „Dorul”, iar volumul *Istoria neamului românesc* a fost dăruită Școlii duminicale de la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, New York. Aceste lucrări au fost oferite de către președintele A.O.S.R. Adrian Badea.

Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea a mulțumit organizatorilor și gazdei și a apreciat activitatea și entuziasmul de care dă dovadă Dl Cristian Pascu în munca sa ca președinte al Societății „Dorul”. Domnia sa și-a exprimat încântarea față de românii din New York și de felul cum aceștia își manifestă iubirea față de Țara natală.

Simpozionul s-a încheiat cu o bogată și asortată recepție oferită de Societatea Română Creștină „Dorul”.

Redescoperirea bucuriei de a trăi

Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York întrunit în 30 iunie 2019 în sala socială a Bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel” a lansat volumul de poezii *Perihoreze* (Ed. Eikon, București, 2018, 2015 pp.) de Theodor Damian.

Trebuie precizat de la început că ședința în care s-a lansat cartea amintită a surprins atât auditoriul, cât și pe cei care au vorbit, care s-au pronunțat despre ea deoarece în acest caz avem de a face cu un volum deosebit de cele precedente prin titlul și conotațiile sale, teologice în special.

În primul rând un titlu este special atunci când el face carieră în sine și în peisajul literar contemporan din România, unde și pe acest traseu nu se prea găsesc titluri memorabile care să șocheze cititorul și cronicarii lui.

Cartea mai este deosebită și prin aceea că este prefațată de Prof. univ. Dr. Cornel Ungureanu din Timișoara și post-fațată de criticul și istoricul literar M. N. Rusu din New York, personalități de prestigiu în literatura din România ante și post-revoluționară.

În ambele texte ale distinsilor comentatori, în special în cel al Prof. univ. Dr. Cornel Ungureanu, se găsesc explicații etimologice de specialitate care pun cititorul pe drumul curiozității, adică pe cel bun.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu a oferit explicații teoretice de poetică religioasă, neobișnuite în generația mai nouă sau mai de demult a cronicarilor literari.

Vorbitorii care s-au succedat în a comenta volumul, Prof. univ. Valentina Ciaprazi, prof. Mariana Terra, prof. Nicole Smith au adus precizări și citate în sensul înnoitor în care merge poezia recentă a lui Theodor Damian și lirica religioasă din România actuală.

Astfel, se impune să relevăm câteva idei și afirmații ale vorbitorilor și în mod deosebit ale poetului însuși.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu: „Cartea în discuție este cu totul specială, Theodor Damian fiind cel mai important poet religios din literatura română contemporană.

Pe urmele cărții *Vămile pustiei* a lui Ioan Alexandru, Theodor Damian a transformat motivul biblic al pustiei și pustiirile dictaturilor atee în general, le-a transformat, zic, și transportat într-un cer al cuvântului liber, într-o liturghie poetică încă de la volumul său de debut (din timpul coroziv al cenzurii comuniste) astfel încât poetul, adică Theodor Damian, a devenit cel mai important poet religios în literatura română contemporană, cu ieșire la marele altar cosmic și terestru.

Ioan Alexandru a rămas cantonat la sensul tragic al pustiei, pe când Damian a redescoperit imaginea alternativă a Mariei Egipteanca, ființă care a vrut și a reușit să treacă, simbolic vorbind, de pe malul estic al Prutului pe malul vestic al spațiului occidental, preamărind și prevestind unirea românilor întru Hristos. E o ipoteză personală tentantă căci Maria Egipteanca reprezintă două maluri ale aceleiași credințe.”

Valentina Ciaprazi: „Theodor Damian este un ucenic al lui Hristos, un apostol al culturii. În fiecare om, preotul se vede pe el însuși și pe Dumnezeu. Theodor Damian face o poezie a cotidianului, iar din urât și rău reinventează frumosul și binele”.

Mariana Terra: „Condiția omului și a poetului în lumea contemporană este prezentată în versuri de o mare încărcătură emoțională.” Ea a mai semnalat faptul că poetul are o biobibliografie uluitoare, un număr impresionant de activități pe care le-a organizat sau la care a participat la nivel academic și cultural, pe plan național și internațional.

Nicole Smith: „Poetul, cu o filozofie expresivă și rafinată caută sacrul ascuns în profan.”

Doru Tsaganea a elaborat asupra conotațiilor cuvântului „logos” în extensia etimologică a cuvântului „perihoreză” precizând că poetul observă și scoate în evidență valoarea estetică și cea morală a omului, Theodor Damian fiind un relevant scriitor creștin.

Toate acestea conturează calitățile excepționale ale *Perihorezelor* dar și ale atmosferei speciale de educație culturală a cenaclului literar rezervat lui Theodor Damian, un eveniment cultural sărbătorec de înaltă ținută intelectuală.

Nicole Smith

În inima de foc a Spaniei, la Zaragoza

În orașul spaniol Zaragoza am poposit într-o seară de vară caniculară, taxiul rulând dinspre anostele periferii smulse unei zone semideșertice spre centrul care nu și-a arătat nici el frumusețea, ci doar scrisul pe pereții incendiați în răstimpuri de lumina neanelor. Nerăbdătoare să văd totul chiar de la primul contact, am constatat că nu întâlnisem în cale nimic din luxul barocului spaniel, la care visam, sau al artei mudejar, cu care îi binecuvântaseră arabii pe spanioli în 800 de ani de dominație în Peninsula iberică. Și apoi, după ce vizitasem Madridul, Barcelona, Granada, Valencia, Sevilla, Algesiras, Cadiz și Cordoba, (nici nu am enumerat orașele Galiciei, văzute și ele în descinderile mele anterioare în Spania), ei bine, ce mai putea să-mi ofere deosebit Zaragoza, unde eu veneam acum pentru un congres internațional la Universitate? Privind programul ediției a XVI-a a ISSEI, renumit prin manifestările științifice care pun în dialog universitari din toate colțurile lumii, de la China și Australia, la Africa de Sud, Norvegia, Rusia, S.U.A., Spania și altele, emoția mi-a crescut la constatarea că eram singura invitată din România care a reușit să participe. Sosiseră Theodor Damian, profesor la Metropolitan College din New York, și Anca Pop care venea de la o universitate britanică, dar din țară nu mai era nimeni, ceea ce simțeam că mă obligă enorm. Tema comunicării mele *The Romanian National Identity as reflected in Mihai Eminescu's Poetry* urma să familiarizeze pe participanții secțiunii organizate și moderate de profesorul Th. Damian cu idealul de unitate a poporului român, ilustrat de cel mai mare poet al său, o noutate pentru cei mai mulți. De succes a fost ideea de a oferi în exemplare pe hârtie un rezumat însoțit de portretul lui Eminescu și cu harta provinciilor istorice reunite la 1 Decembrie 1918. Încântată să-l primească a fost și organizatoarea Congresului ISSEI, dr. Edna Rosenthal din Israel, care mi-a mărturisit-ce surpriză!- că mama ei era româncă.

Totuși, un preludiv turistic de o zi nu era de refuzat. La Zaragoza, al cincilea oraș spaniol, cu peste 800.000 de locuitori, bucuria mea era să reîntâlnesc Ebro, fluviul iberic ce, alături de Guadalquivir, se distinge perfect din avion. Dar nu bănuisem la prima descindere în Spania că, pe caniculă estivală, ele sunt singurele cursuri de ape ce rezistă căldurii de foc, pe când alte râuri seacă pur și simplu. Interesant este că Ebro a înregistrat în istorie revărsări catastrofale și avusese un port pe vremea colonizării romanilor. Între alții, pictorul Velazquez i-a consacrat o pictură, pe care am văzut-o la Muzeul Prado din Madrid. Este greu de imaginat asemenea caniculă ce trebuie să dispere pe turiști, gândeam eu, pășind spre hotelul din Plaza d'España unde eram cazată.

A doua zi, protejată de o cremă antisolară, am luat-o la pas prin centrul orașului, țintind spre marile biserici, ce păstrează frumusețile

barocului, purtate prin timp în vechea capitală a Aragonului, care se mândrește și azi cu istoria sa glorioasă. Înființat de romanii colonizatori, atestați în situri arheologice și - atât de surprinzător - de o statuie uriașă a lui Caesar August, așa cum este înglobată într-un centru comercial pe înălțimea a două etaje, astfel că mâna împăratului întemeietor se odihnește pe balustrada etajului superior (idee șocantă și total neinspirată!), orașul aflat la răscrucea drumurilor dintre Madrid, Barcelona și Valencia este o destinație turistică ofertantă. Despre faima folclorului său, nutrit din sevele câtorva culturi, ce se îngemănează semnificativ în palate-muzeu, ca Alhaferia, spre exemplu, aș dori să aflu mai multe, cândva, dar nu de data aceasta, când ținta mea este științifică și programul Congresului va fi încărcat la maxim, zi după zi. Înțeleg ce interesantă este și gastronomia sa, ceea ce constat că devine și în câteva orașe din România un leitmotiv al inițiativelor de promovare turistică în ultimii ani. O idee inspirată și practică, așadar cu bătaie lungă. Dar înainte de toate, dintre numeroasele obiective turistice și culturale, (dacă ascultăm sfatul ghidului turistic, ar fi cel puțin 10 ținte distincte) va trebui să-mi aleg la Zaragoza pe cele mai tentante, pentru ca să am „o experiență spaniolă de neuitat”, cum promite același ghid.

Abia depășind Mercado de Zaragoza, odată intrată în Plaza del Pilar, tentațiile curg-lanț. Nu pot face altă alegere pentru început decât să intru în Bazilica Nuestra Señora del Pilar, unde liturghia este în plină desfășurare. M-am liniștit rugându-mă, după atât zbuicium al pregătirilor de călătorie din ziua precedentă. În majestuoasa biserică se întrec în strălucire capele diferite, fiecare cu credințioșii ei. Am ascultat predica preotului, dar nu m-am putut abține să nu întreb în șoaptă pe o doamnă, îngrijit vestimentată, unde se află fresca lui Goya, pictorul care între septembrie 1780 și februarie 1781 a decorat într-un stil academic tema *Maria, mama martirilor*. Pentru că singură nu mă puteam orienta între cele 11 cupole ale bisericii cu 4 turle, speram că localnicii știu precis ce comori artistice există pe pereții bazilicii lor. Doamna nu știa, dar nici nu accepta să rămână datoare în fața întrebării mele, așa că a scos un „telefon deștept” și imediat mi-a arătat pe micuțul ecran imaginea dorită. Ca să văd acea lucrare în realitate, trebuia să trec în spatele altarului, unde erau alte capele. Doamne, dar cum să mă descurc? Nu aveam de ales, așa că după ce am luat cuminecătura catolică, m-am oprit la altarul unde este plasată statuia din lemn negru a Fecioarei Maria, așezată pe stâlpul de jasp, cea care prilejuiește atâtea pelerinaje, când credințioșii formează adevărați minți de flori, marcând amintirea singurei arătări între pământeni, spune legenda, a Señoarei în anul 40 d. Hr., ea cerând sf. Iacov, căruia i-a dăruit statuia și coloana de jasp, să ridice o biserică închinată ei. Sus, în frescele cupolei de la Corul mic, am întrezărit pictura lui Goya mult căutată, dar se afla prea departe ca să-i pot vedea detaliile. Tot telefonul doamnei era mai clar și exact.

Norocul a fost ca, invitată de familia prof. Damian, după Congres să vizitez în Fuendetodos, satul natal al lui Goya, cele 3 spații expoziționale,

pornind de la casa natală a pictorului și completând cu muzeul gravurilor, ce se mândrește cu lucrări originale, și cu sala Ignacio Zuloaga, toate așezate pe aceeași Calle la Alfondiga, împodobită cu ghivece de flori. Foarte convingătoare prin șocanta fantezie funebră și caricatural-umoristică, lucrările lui Goya m-au impresionat, de altfel, și în muzeul din centrul orașului Zaragoza. Satul lui natal, abia cât o palmă de loc, așezat într-o înfundătură de dealuri golașe, poate umili, gândeam eu, Rășinariul sibian, dacă avem în vedere că pe lângă centrul muzeal, în onoarea pictorului spaniol s-au ridicat două busturi, atât de diferite ca stil. Pe când, m-am întrebat cu tristețe, se vor deschide și în vecinătatea Sibiului muzeele pe care poetul Octavian Goga și gânditorul Emil Cioran le merită cu prisosință? Dar câte alte muzee nu sunt în România în aceeași situație de nefuncționare. Turismul românesc ar avea mult de câștigat prin reabilitarea lor.

Ca să continuu periplul primei mele zile turistice la Zaragoza, nici la Museo Pilarista din bazilică nu am stărut prea mult, deși merita să admir valoroase obiecte din aur, ce ilustrează opulența lăcașelor sfinte din Spania, mare putere colonială a lumii. Revenită în imensa piață centrală, o altă localnică mi-a mărturisit că, de departe mai reprezentativă decât Bazilica Nuestra Señora del Pilar este Catedrala metropolitană de Seo, aflată în vecinătate.

Dar vrând să-mi creez un intermezzo, am intrat în Bursa de comerț construită în stil florentin între anii 1541-1551, cu joc de ogive în formă de stea și coloane mândre. Devenită de câteva decenii un spațiu expozițional, La lonja păstrează arhitectura renascentistă aragoneză. Dar interesul vizitatorilor se orienta acum spre tema cutremurătoare a celor 40 de fotografii care ilustrau condiția tragică a omului în epoca confruntărilor, ce au traumatizat contemporaneitatea noastră. Ei, artiștii fotografi, deveneau niște modelatori de conștiințe și fiecare panou expozițional explica în ce situație au fost făcute pozele ce în acest spațiu fast recompun tragedia epocii noastre. Ceva mai îngrozitor nu mi-a fost dat să văd despre civilizația prezentului în lume!

Da, acum merita să respir alt aer, însă afară dogoarea își făcea de cap. Erau 41 grade Celsius la ora prânzului, așa că nici apa din bazinele pieței nu mă mai ajuta, chiar așa cum anume încălțasem niște șlapi de plastic, ca să mă răcoresc la oricare fântână ivită în cale. Simțeam că asfaltul emana din belșug căldura, lăfăindu-se în lumina soarelui neiertător. O *cervesa* rece m-a potolit pe moment, mai ales că i-am închinat-o lui Goya, care mă privea pacient din statuia ce patrona acel colț de piață. Acum elanul meu de reintrare în lumea frumosului etern era deplin. Catedrala Metropolitană La Seo mai păstrează câteva elemente ale artei romane, ca absida centrală splendidă din interior, amintindu-mi că edificarea catedralei începuse în secolul al XII-lea. Un întreg perete exterior cu turla sa hexagonală ilustrează, ca veche moschee, arta mudejar, atrăgând curiozitatea turiștilor prin îngemănarea culturilor în Spania. Expresia absolută a înglobării unei moschei într-o

catedrală catolică o admirasem cândva la Mezquita din Cordoba. În anii 1316-1319 la Zaragoza s-a modelat în stil gotic noua biserică, cu materiale aduse din zonă și cu faianța emailată, realizată în ateliere aragoneze. La alt interval, în 1491, Episcopul Alonso de Aragon a dispus să se adauge vechiului lăcaș de cult două nave laterale, iar după vreo 60 de ani, sub episcopatul lui Hernando de Aragon, s-a completat structura clădirii, dându-i-se aspectul păstrat până astăzi. O imensă catedrală, așadar, copleșitoare ca frumusețe, unde s-au încoronat cu fală regii Aragonului. Pentru vizitatorul străin este greu de cuprins o asemenea bogăție artistică, întrucât ansamblul acesta, unic în spațiul Aragonului, te uimește cu cele 20 de capele dedicate unor sfinți ai catolicismului. La ele s-a lucrat câteva secole medievale, cu ce au avut înălții prelați mai bun ca bogăție și ca geniu european, pe care l-au fructificat. Capela Sf. Mihai, consacrată patronului catedralei, are zidul de nord ornat în stil gotic mudejar, cu ceramică policromă, acolo apărând blazonul episcopului de Luna (1352-1381). Nu știi ce să admiri mai întâi, de la statui de sfinți la morminte de episcopi, ferestre, bolți și coloane gotice. Și câtă strălucire săpată în piatră de alabastru policrom!

Dar minunea nu s-a terminat aici. Catedrala adăpostește Muzeul de tapiserii, o colecție ce prezintă scene istorice și mai ales religioase, datând din secolele XV-XVI. Secretul păstrării tapiseriilor stă în climatul uscat al zonei. Totuși, nimeni n-ar putea crede că din secolul al XV-lea ele au rămas intacte până astăzi. Nu! De aceea, în ultimul timp s-a decis restaurarea unor lucrări care au fost deteriorate de vreme. Colecția a pornit de la inițiativa episcopului Alonso de Aragon (1497-1529) și a tatălui său, regele Fernando Catolicul, completată harnic și de urmași ai înaltului prelat sau de nobili aragonezi bogați. Esențial este că în secolul al XX-lea colecția a intrat în atenția opiniei publice ca expoziție permanentă. Din 1985 s-au dat 5,1 milioane de euro pentru organizarea muzeului, completat cu săli noi. Astfel, s-au restaurat 22 de pânze și s-a creat un depozit modern, în care sunt adăpostite tapiseriile neexpuse. Deși am început vizita sălilor mari ale muzeului convinsă că voi afla istoria Aragonului „urcată pe pereți”, cum preciza un pliant oferit la agenția de turism, surpriza a fost să întâlnesc, în fapt, cu totul altceva, anume istoria mitologică a lumii. Erau câteva momente din istoria Israelului, reprezentată prin povestea frumoasei Estera și a regelui Persiei sau prin Moise copil, luând, într-o interpretare apocrifă, coroana faraonului egiptean. Alte panouri de tapet îi reprezintă pe Priam și Hecuba, pe Agamemnon și Ifigenia, pe Hector, Paris și Elena, exact așa cum îi cunoaștem din epopeile homerice și din tragediile antice grecești. Nu lipsesc zeii mitologiei eline, care încarcă până la refuz casetele din care sunt formate tapiseriile. Am urmărit de-a lungul lor povești conduse minuțios de la scene cu rol de expozițiune, până la punct culminant și deznodământ. Culorile sunt și acum strălucitoare în tonalități vii de roșu și auriu. Mai important este că figurile personajelor au expresivitate caracterială. Mi-a plăcut lucrarea intitulată *Tapiul spadelor*, unde se pregătesc de duel Paris și Menelau.

Penthesilea, fiica zeului Marte, aduce spade și scuturi oferite amazoanelor care urmau să-l ajute pe regele Priam. În centru apare Achile, alături cu Menelau, care ia o atitudine pasivă. Altundeva, minunat realizate sunt corăbiile din lucrarea intitulată *Expediția lui Brutus în Aquitania*, având ca protagonist pe nepotul lui Eneas. Așadar, o călătorie prin marile mituri ale lumii, care și-au făcut loc în fantezia episcopilor aragonezi, spre cinstea lor eternă. Așadar, aragonezii au știut să iasă în universalitate și cu această colecție, care, într-un miez de zi caniculară, la Zaragoza, s-a constituit într-un neașteptat cadou, anume unul care să-mi învingă prejudecata că văzusem totul în Spania excursiilor precedente.

NICOLE SMITH

Theodor Damian: Icoana ca logos

Duminică, 4 august 2019, după Sfânta Liturghie, enoriașii s-au întâlnit în sala socială a bisericii unde, în cadrul Cenaclului literar „M. Eminescu” a fost lansată o altă carte semnată de părintele paroh al Bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel”, Prof. univ. Dr. Theodor Damian.

Este vorba de ediția a doua a volumului *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei* (Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2017, 211 pp., apărută cu binecuvântarea I.P.S. Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, cu o prefață semnată de Pr. Prof. univ. Dr. Dumitru Radu, prima ediție, și de I.P.S. Prof. univ. Dr. Teodosie Petrescu, Arhiepiscopul Tomisului, ediția curentă).

Cartea, cu o impresionantă bibliografie de profil, este structurată în două părți, iar fiecare dintre acestea în capitole și subcapitole.

Demn de menționat este faptul că acest volum a fost dedicat soției autorului, Doamnei preotese Claudia, „un monument de răbdare și pasiune pentru cuvântul scris”.

Despre această lucrare au vorbit criticul și istoricul literar M. N. Rusu, prof. și jurnalista Mariana Terra, prof. Nicole Smith și autorul.

M. N. Rusu: „Este una dintre cele mai complexe cărți de teologie privită interdisciplinar, printre cele puține apărute în țară și unică în comunitatea noastră româno-americană. Scrisă cu acribie academică și cu un har stilistic deosebit, cartea abordează tematica icoanei în varii ipostaze și incidențe teoretice. Pentru mine a fost o deosebită plăcere să văd că autorul citează o autoritate în domeniu, e vorba de venerabilul părinte Dumitru Stăniloae, sub ale cărui cărți și îndrumare duhovnicească m-am format în anii când însuși marele său har nu avea voie să se exprime în public, ci doar prin celebra sa *Filocalie*, rămasă mult timp nereeditată și difuzată. Mi-a fost un mentor ca o icoană de iubire de neam și un mentor de durată în casa lui

primitoare. Studiile sale despre problematica icoanei de-a lungul istoriei sunt referințe temeinice. Nu întâmplător, Theodor Damian le citează foarte des. Dau un singur citat revelator; zice profesorul și preotul nostru: Părintele Stăniloae accentuează tipul ontologic de relație între cuvânt și imagine...” eu așa spune între necuvânt și invizibilul Dumnezeu.

În concluzie, spune M. N. Rusu, Theodor Damian ținând cont de întreaga sa operă este unul dintre cei mai relevanți teologi ai generației sale de astăzi.”

Mariana Terra: „O carte despre icoana și rolul ei pentru înduhovnicirea omului, scrisă într-un stil cursiv și elegant, cu o expunere profundă a ideilor teologice, poate fi o teză de doctorat sau o lucrare la un concurs de teologie. În capitolul „Quo vadis Homo?” autorul prezintă o analiză interesantă a omului economic, complexe psihologice, mersul nefiresc al societății contemporane, teme ce invită la serioasă reflecție cu privire la condiția omului zilelor noastre.”

Nicole Smith: „Cinstirea icoanelor are valoare educativă și morală, deoarece ele trezesc și întrețin, peste tot, viața duhovnicească; ele întăresc credința și aduc folos în sporirea evlaviei, fiind un stimulent pentru săvârșirea binelui și a dreptății, o adevărată călăuză în formarea spirituală a credincioșilor; aceștia se roagă în fața icoanelor pentru spor în credință și pentru fapte bune; cartea este o lecție de evlavie, de ortodoxie și o redescoperire a valorilor spirituale eterne.

Autorul Theodor Damian, preot și profesor, prin lucrarea sa explică nevoia de reconștientizare a cultului icoanelor. Prin intermediul icoanelor oamenii contemplă împărăția lui Dumnezeu și intră în dialog direct cu divinitatea, căci 'icoana reprezintă o veritabilă fereastră prin care omul și Dumnezeu se pot privi față în față', așa cum a afirmat Părintele Dumitru Stăniloae.”

Participanții la lansarea acestei cărți au apreciat că lucrarea lui Theodor Damian arată polivalența sa teoretică la nivel academic și preocuparea pentru temele fundamentale ale condiției spirituale a omului contemporan. Seara în sine a fost o desfătare pentru minte și suflet.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie
F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie
Iqbak, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:

X-Ray
EKG

Spirometrie (Evaluari Pulmonare)
Sonografii Abdominale,
de Rinichi si Cardiace
Cardiotrace (EKG prin telefon)
24 de ore Halter Monitor
Sigmoidoscopii si Pap smear
Tens (Stimulare electrica)
Ultrasound
Timpanometrie
toate testele de sange si urina
teste pentru depistarea
cancerului de colon si ulcer
teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)
Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)

bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights

Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,
unde schimbati cu Q 104.

M. N. RUSU

Lumina sacră – obiect sculptural

Astăzi Viorica Colpacci a atins punctul de sus al creației sale artistice. Conștientă de aceasta și pregătind expoziții care au circulat în S.U.A., Canada și România dânsa a întocmit un catalog în care a înserat fragmente din articolele despre lucrările sale și, desigur, reproduceri. Sobru și elegant, „albumul” său recent a însoțit expoziția sa „retrospectivă” la Galeria Orizont din București, după câte știu, un succes deplin care a surprins critica de specialitate din presa bucureșteană. Întrucât de-a lungul a 25 de ani am comentat creația sa de la începuturi și până azi, am publicat exegeze și fotografii care au pătruns și în presa americană de artă din New York, unele repetând aproximațiile mele critice.

Lucrul e vizibil în cartea-album de față ce reprezintă nu numai succesul personal al artistei ci și al creației românești atât de răspândită și răsfrirată planetar.

Găsim aici citate opinii speciale și numele de țări și de orașe în care se află lucrările sale, precum: S.U.A. (Los Angeles, Chicago, Puerto Rico, Honolulu), Canada, Peru, Grecia și, desigur, România. Lista lor ar ocupa cel puțin două pagini de revistă. Mă rezum să citez două dintre aceste analize, nu înainte de a spune că Viorica Colpacci, conștientă de aria și valoarea operei sale, notează și texte teoretice explicative ce surprind prin acuitatea intuițiilor estetice.

Albumul nu se deschide cronologic, ci, cum spuneam, se desfășoară învers, începând cu „punctul de sus” și redescoperind traseul ei creator de-a lungul anilor. A se vedea și colecția revistei *Lumină lină* și *New York Magazin*. Observăm că efortul artistic începe cu etapa ceramică și oțel, grafică digitală și se încheie cu sculptura luminiscentă în care se percep și elemente parțiale din ceea ce reprezintă structura sa recentă. O fotografie din interiorul paginilor reprezintă pe Viorica Colpacci cu un aparat de sudură și masca ei de protecție, ceea ce mă face să cred că Viorica este unica artistă feminină care mai practică această tehnică a „traforatului” și sudurii în oțel. Parcă o văd pe sudorița de la fabrica de avioane din Brașov, o basarabeancă uriașă care suda tubulatura, structura metalică a fuselajului unui avion I.A.R. mânuind „pistolul” cu acetilenă, manevrat cu delicatețea unui ceasornicar. Lucrările lui Colpacci nu sunt structuri destinate parcului aviatic al zburătorilor, ci lucrări în care și prin care artista „zboară” către lumina sacră a Universului, sub privirea veghetőare a lui Dumnezeu, fiind mari obiecte simbolice.

Afișul expoziției
de la Galeria „Orizont”
din București, 2018

Iată ce scria, pe bună dreptate, preotul Theodor Damian despre lucrările ei fluorescente și emoționante care au surprins, ziceam mai sus, publicul marilor orașe și galeriile în care au poposit, chiar și în amvonul Bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York: „Viorica Colpacci altoiește ideile viziunii sale pe trunchiul tradițional al valorilor creștine bimilenare. Deci, viziunea, noul, și tradiționalul, vechiul, se întâlnesc doxologic într-o expresie menită să-l ducă pe privitor cu mintea, cu sufletul, spre Făcătorul a toate. Este parte din intenția creatoare a artistei.”

Și parcă în consonanță cu aceste cuvinte ale lui Damian, Viorica Colpacci își autodefinește esența artei sale ajunsă la apogeu astfel: „În lucrările mele Dumnezeu este reprezentat ca un punct de lumină. În *Cosmologie* el este situat în partea de sus a lucrării și are în jurul său simbolul Trinității. Din acest centru se propagă circular unde de energie până devin în partea de jos a lucrării mișcare și materie. În lucrare sunt sugerate forme ale materiei primordiale, viduri, negative și pozitive, „găuri negre”, aceste elemente cosmice primordiale fiind dăruite cu lumină fluorescentă. Într-o pătrime de cerc se observă mișcarea sferică și divină a Începutului”.

Așa numitele Led-uri.

Dat fiind că acest album al Vioricai Colpacci este tipărit într-un tiraj de familie, voi reveni cu detalii într-un număr viitor cu ilustrațiile de rigoare.

Viorica Colpacci, *Semn și lumină*, 41 pp., credite foto: Alex Marmara și Claudia Damian, Design&DTP Marius Vătămanu, București, 2018.

- ❖ Duminică, 16 iunie 2019, de Rusalii, la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York s-a sărbătorit Ziua Tatălui după tradiția americană. Școala de duminică a parohiei noastre, condusă de Prof. Irina Anițului, a prezentat un bogat recital de poezie dedicat momentului.

- ❖ Marți 18 iunie 2019, la Biserica ortodoxă română „Sf. Andrei”, din Jamaica, New York (paroh P.C. Pr. Ioan Proteasa) a avut loc un simpozion special dedicat Marii Uniri din 1918, intitulat „Recunoașterea Marii Uniri de la 1918 în Cancelariile vremii” și „Pergamentul cu 100 de români care au schimbat istoria lumii” organizat de Societatea română creștină „Dorul” sub auspiciile filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România. Președintele Societății „Dorul” (înființată 1903 în New York), Ing. Cristian F. Pascu, a deschis sesiunea academică după care Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, președintele filialei americane a AOSR, precum și Pr. Paroh Ioan Proteasa au rostit cuvinte de întâmpinare. Au urmat comunicări pe tematica simpozionului susținute de Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea, Președintele AOSR, Prof. univ. Dr. Gheorghe Onișoru, sosiți din România, Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian, Ing. Cristian F. Pascu din New York, precum și ale altor autori care și-au trimis comunicările din România: Prof. univ. Dr. Ioan Scurtu, Prof. Dr. Constantin Buchet, Prof. univ. Dr. Mihai Iacobescu, Prof. Dr. Horia Dumitrescu, Dr. Cristian Alexandru Boghian, Elena Condrei, Ioan Paval și Dan Pavel.
 A urmat decernarea medaliei „Simpozionul Marii Uniri - Dorul” de către președintele Societății „Dorul”, Ing. Cristian F. Pascu și o binevenită recepție.

- ❖ Duminică 23 iunie 2019, în sala socială a bisericii noastre, după Sf. Slujbă, a avut loc întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu”. A fost lansat volumul *Pietoni în timp* de Elena Mitru. Au vorbit Theodor Damian, Mariana Terra și autoarea.

- ❖ Duminică 30 iunie 2019, la Biserica noastră s-a celebrat Hramul parohiei (Sf. Ap. Petru și Pavel). Cântărețul invitat care a întreținut audiența cu muzică veche românească a fost Berti Samovici. În acest context a avut loc și întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York unde a fost lansat volumul de poezii *Perihoreze* de Theodor Damian. Au vorbit M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra, Nicole Smith, Doru Tsaganea și autorul.

- ❖ Între 1-5 iulie 2019, Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian a participat la a 16-a Conferință Internațională a Societății Internaționale pentru Studiul Ideilor Europeene (ISSEI: The International Society for the Study of European Ideas), la Universitatea din Zaragoza, Spania, cu tema generală „Aftershocks: Globalism and the Future of Democracy”. Prof. Th. Damian a organizat în cadrul conferinței o sesiune academică cu tema „Subjectivism and Globalism: The Metaphysical Self in the Post-truth Era between Now and Tomorrow”. Lucrarea Prof Th. Damian a fost intitulată „Realitivism: The Erosion of Objectivity. The Truth Is in the Eye of the Beholder”. Alte două lucrări au fost prezentate de Prof. univ. Dr. Michael Manfe de la Universitatea din Salzburg („Against Immortality”) și de Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie de la Universitatea „Alma Mater” din Sibiu („The Romanian National Identity as Reflected in Mihai Eminescu’s Poetry”).

- ❖ Duminică 21 iulie 2019, la Biserica noastră, în sala socială, după Sf. Slujbă, a avut loc întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu” unde Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea a prezentat o istorie ilustrată (proiecție pe ecran) a Brăilei până la zi, intitulată „Extaz și agonie”. După întrunirea de cenaclu, îndrăgitul cântăreț de muzică românească, Bert Samovici, a susținut un bogat program muzical.

- ❖ Duminică 28 iulie 2019, după Sf. Slujbă, în sala socială a Bisericii a avut loc întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu”. A fost lansat volumul *Pasărea albă* de Elena Mitru. Au vorbit Theodor Damian, Mariana Terra și autoarea.

- ❖ Vineri 2 august 2019, Cenaclul nostru literar s-a întrunit la restaurantul „Romanian Garden” din Sunnyside, Queens. A fost lansat volumul *Viața ca un maraton* (Ed. a doua) de Alex Amalia Călin. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Mariana Terra și autoarea.

- ❖ Duminică 4 august 2019, după Sf. Slujbă, la biserica noastră, a fost lansat CD-ul cu muzică tradițională veche românească al Liei Lungu (prezentare de Pr. Th. Damian, urmată de un splendid spectacol oferit de autoare), precum și volumul *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei* (Ed. a doua) de Th. Damian. Au vorbit despre volum M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra, Nicole Smith și autorul.

ANUNȚURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River).

Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18 (stop 14 street), Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar “M. Eminescu”: vinerea sau duminica la fiecare două săptămâni.

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).

Pentru detalii sunați la 718-626-6013

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.